

Народна банка на Република Северна Македонија

**Квартален извештај
февруари 2025**

Содржина

Вовед	3
I. Макроекономски движења	6
1.1. Меѓународно економско окружување.....	6
1.2. Домашна понуда	10
1.3. Агрегатна побарувачка.....	15
<i>1.3.1. Лична потрошувачка</i>	<i>16</i>
<i>1.3.2. Јавна потрошувачка</i>	<i>17</i>
<i>1.3.3. Инвестициска потрошувачка.....</i>	<i>17</i>
<i>1.3.4. Нето извозна побарувачка.....</i>	<i>18</i>
1.4. Вработеност и плати	19
1.5. Инфлација.....	22
<i>1.5.1. Тековна инфлација.....</i>	<i>22</i>
<i>1.5.2. Инфлациски очекувања</i>	<i>26</i>
1.6. Биланс на плаќања	27
<i>1.6.1. Тековна сметка.....</i>	<i>28</i>
Прилог 1: Надворешнотрговска размена на стоки и движење на номиналниот и реалниот ефективен девизен курс (НЕДК и РЕДК)	29
<i>1.6.2. Финансиска сметка</i>	<i>32</i>
<i>1.6.3. Меѓународна инвестициска позиција и бруто надворешен долг.....</i>	<i>34</i>
II. Монетарна политика	38
2.1. Ликвидност на банките.....	41
III. Движења на финансиските пазари	42
3.1. Меѓубанкарски пазар со необезбедени депозити	42
3.2. Пазар на државни хартии од вредност	43
3.3. Берзи	46
IV. Монетарни и кредитни агрегати.....	47
4.1. Монетарни агрегати	48
4.2. Кредитна активност	50
V. Јавни финансии	54

Вовед

Во последното тримесечје на 2024 година, Народната банка продолжи со постепено нормализирање на поставеноста на монетарната политика, соодветно на условите во економијата. Каматната стапка на благајничките записи беше намалена, во два наврати за по 0,25 п.п., и изнесуваше 5,55%. Покрај тоа, се изврши и еднократно намалување на каматните стапки на депозитите преку ноќ и на 7 дена до нивоата од 3,95% и 4%, соодветно. Со ваквата промена на каматните стапки се задржува внимателниот пристап во водењето на монетарната политика, што е условено од натамошното присуство на ризиците поврзани со надворешното окружување, но и со домашните фактори коишто влијаат врз агрегатната побарувачка. Ваквата поставеност на монетарната политика, односно тековното ниво на каматните стапки, заедно со досегашните промени кај задолжителната резерва и преземените макропрудентни мерки, придонесуваат за натамошно одржување на ценовната стабилност на среден рок и за стабилност на девизниот курс на денарот во однос на еврото. Промените во домашната монетарна политика беа под влијание и на поставеноста на Европската централна банка, којашто продолжи со постепено нормализирање на монетарната политика и во четвртиот квартал оваа година и ги намали каматните стапки во два наврати, збирно за 0,50 п.п.

Глобалната економија и натаму закрепнува, при пониска инфлација и поповолни финансиски услови. По серијата кризи, глобалниот раст се стабилизира и се очекува дека во наредните две години ќе ја следи сегашната динамика¹, согледување како и во октомвриските проекции. Ризиците за глобалниот раст на среден рок се главно надолни, додека краткорочните изгледи се карактеризираат со врамнотежени ризици. На надолната страна преовладува зголемената геополитичка неизвесност, заради војните и конфликтите, како и евентуалните трговски санкции. Евентуалното засилување на геополитичките тензии би можело да ги наруши енергетските пазари и синџирите на снабдување, што би можело да ја зголеми инфлацијата, а би ја намалило економската активност. Ваквите тензии веќе создадоа неповолен амбиент за глобалната трговија, а евентуалната натамошна ескалација на трговската фрагментација и на опсегот на протекционистичките политики би можела да доведе до дополнителни нарушувања. Исто така, можната реоцена на ризикот на финансиските пазари, односно потенцијалното зголемување на трошоците за финансирање би можело да создаде дополнителен притисок. На позитивната страна, како ризици за повисок раст се наведуваат брзиот напредок на вештачката интелигенција, но и на останатите технологии, како автоматизацијата, чистата енергија и биотехнологијата, коишто би можеле да ги трансформираат клучните сектори во поефикасни и да отворат нови можности за економски раст. Како нагорен ризик се посочува и можноста за обновување на постоечките и склучувањето нови трговски договори од страна на дел од највлијателните економии, што, пак, би ги зголемило потрошувачката и деловната доверба.

Најновите показатели од домашната економија упатуваат на макроекономска слика којашто не отстапува значително од октомвриските оценки. Имено, реалниот БДП во третиот квартал бележи годишен раст од 3%, близу до очекувањата според октомврискиот циклус проекции. Структурно анализирано, растот произлегува од позитивниот придонес на домашната побарувачка, при раст на сите три нејзини компоненти, но пред сè на јавната потрошувачка, по која следи потрошувачката на домаќинствата, во услови на раст на расположливиот доход и солиден кредитен раст. Надворешните двигатели на растот и натаму се помалку повољни со оглед на слабата економска активност на нашите главни трговски партнери. Во третиот квартал, нето-извозот има мал негативен придонес, при непроменета годишна динамика на извозот и на увозот на стоки и услуги. **Сигналите од расположливите високофреквентни податоци за економската активност во последното тримесечје од годината засега упатуваат на позитивни годишни остварувања,** првично во услужниот сегмент и кај градежната активност. За целата 2024 година, основното сценарио од октомври претпоставува економски раст од 2,3%, но имајќи ги предвид официјалните процени за остварен раст во првите три квартали од годината

¹ Во согласност со извештајот на ОЕЦД „Економски преглед“, од декември 2024 година, како и извештајот на Меѓународниот монетарен фонд „Светски економски изгледи“, објавен во јануари 2025 година.

од 2,6%², постојат изгледи за малку подобри остварувања од проектираните за целата година. Растот би забрзал искачувајќи се на 3,3% во 2025 година и би достигнал 4% на среден рок, при очекувања за поповолно надворешно окружување, поволен амбиент за странски и домашни инвестиции и позитивен придонес од започнатите инфраструктурни проекти. **На краток рок ризиците за растот и натаму се претежно надолни.** Зголемената геополитичка неизвесност заради војните и конфликтите преовладува на краток рок, што може да предизвика нарушувања на енергетските пазари и на пазарите на примарни прехранбени производи. На среден рок, пак, посилената фокусираност на капиталните инвестиции, вклучително и на новиот план на Европската унија за раст на Западниот Балкан, би ја зајакнале економската интеграција, којшто би ги подобрила економските изгледи на земјата. Истовремено, и очекуваното пристапување во Единствената област за плаќање со евра (СЕПА) би ја зајакнало пазарната интеграција на земјата со земјите членки на ЕУ, што ќе доведе до намалување на трансакциските трошоци и подобрување на ефикасноста во прекуграничната трговија со ЕУ.

Во четвртото тримесечје од 2024 година, годишната стапка на инфлација очекувано забрза и изнесуваше 4,1%. Забрзувањето речиси во целост се поврзува со прехранбената компонента на инфлацијата, главно заради споредбената основа којашто произлегува од различните привремени мерки за намалување и замрзнување на цените на дел од прехранбените производи во домашната трговија на мало во истиот период од 2023 година. Годишната динамика на базичната компонента во последното тримесечје е главно стабилна, а кај енергетската компонента е забележано продлабочување на стапката на годишен пад. **Инфлацијата за целата 2024 година, во просек, изнесува 3,5%, што во целост соодветствува со октомвриските согледувања.** Според октомвриските оценки, во 2025 година, се очекува сведување на инфлацијата на 2,5% и нејзино постепено нормализирање на 2% на среден рок. Ризиците околу инфлацијата сè уште постојат и се поврзани главно со цените на примарните производи на светските берзи. Имено, екстремните климатски и временски настани, зголемената геополитичка неизвесност и трговската фрагментација би можеле да ја нарушат рамнотежата помеѓу глобалната понуда и побарувачка и да влијаат на цените.

Последните расположливи податоци за билансот на плаќања укажуваат дека остварувањата во тековната и финансиската сметка се во согласност со очекувањата според октомвриската проекција. Во третото тримесечје, тековните трансакции бележат суфицит од 1,8% од БДП, што е подобрување на годишна основа, коешто во целост произлегува од повисокиот суфицит при размената на услуги со странство. Подобрите остварувања кај услугите во најголем дел се резултат на понискиот дефицит кај градежните услуги во однос на истиот период од претходната година, кога беа остварени поголеми одливи поврзани со изградбата на коридорите 8 и 10-д, а дополнителен придонес има и повисокиот суфицит кај патувањата. Од аспект на останатите компоненти на тековната сметка, понизок суфицит бележи секундарниот доход, додека дефицитот кај примарниот доход благо се зголеми на годишна основа. Кај финансиската сметка, во текот на третото тримесечје се остварени одливи на нето-основа од 1,9% од БДП, како резултат на остварените нето-одливи кај најголемиот дел од категориите, коишто во значителен дел се неутрализирани со натамошните солидни нето-приливи од директните инвестиции. **Податоците за бруто девизните резерви за четвртиот квартал упатуваат на подобри остварувања во однос на октомвриските проекции, а со тоа и повисок раст за целата година.** Нивото на девизните резерви на крајот на 2024 година достигна 5.019 милиони евра и во согласност со сите показатели обезбедува соодветна поддршка за одржување на стабилноста на домашната валута.

Во четвртото тримесечје од 2024 година, кредитната активност на банкарскиот сектор се засили во однос на претходниот квартал, движење коешто е карактеристично за кредитниот пазар на крајот на годината. Забрза и годишниот раст на вкупните кредити којшто на крајот на ова тримесечје изнесува 11,2%, посилено од очекувањата според октомвриската

² Станува збор за новообјавени податоци коишто се ревидирани и коишто не се земени предвид при октомвриските проекции.

проекција (7,5%). Кредитната активност беше поддржана и од растот на изворите на финансирање. Имено, **во последниот квартал беше забележан засилен квартален раст и кај депозитната база, што услови натамошно забрзување на годишниот раст на депозитите**, кој достигна 11,4%, што е над очекувањата за крајот на годината според октомвриската проекција (7,9%). Притоа, и натаму се бележат поволни придвижувања од аспект на рочната и валутната структура на штедењето (раст на денарските и долгорочните депозити), одразувајќи ги ефектите од мерките преземени од страна на Народната банка и стабилизираниите очекувања на економските субјекти.

Општо земено, макроекономските показатели упатуваат дека остварувањата во клучните сегменти од економијата главно се во согласност со очекувањата. Домашната инфлација очекувано забрза во последниот квартал, главно под влијание на споредбената основа кај прехранбената компонента, а остварувањата за целата година се во согласност со проекцијата. Домашната економска активност умерено забрзува, во согласност со очекувањата од последните проекции за засилен економски раст во 2024 година. Банките и натаму обезбедуваат кредитна поддршка за домашната економија, посилна од очекувањата, при посилен раст и на депозитната база. Надворешната позиција на економијата и натаму е поволна и овозможува раст на девизните резерви, коишто и натаму се во сигурната зона. *Сепак, економскиот амбиент и натаму е придружен со неизвесност, а ризици за светската и за домашната економија сè уште постојат. Неопходно е натамошно следење и поголема претпазливост во однос на политиките коишто влијаат врз побарувачката во домашната економија, не само од аспект на пазарот на труд, туку и општо од аспект на патеката на фискална консолидација предвидена на среден рок. Народната банка како и досега внимателно ќе ги следи макроекономските податоци и ризиците и ќе ги презема сите неопходни мерки користејќи ги сите расположливи инструменти за одржување на стабилноста на девизниот курс и ценовната стабилност.*

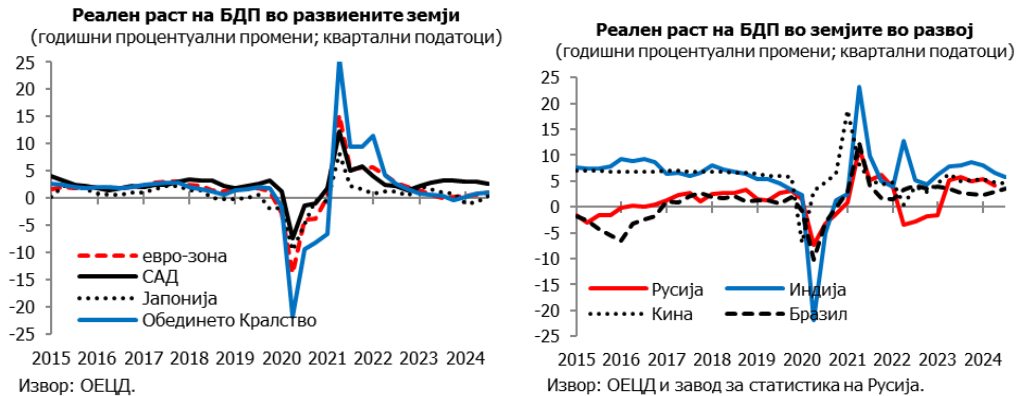
I. Макроекономски движења

1.1. Меѓународно економско окружување

Глобалната економија во третиот квартал од 2024 година и натаму расте, во услови на понатамошно забавување на инфлацијата и поолабавени финансиски услови. Сепак, глобалната активност и понатаму се одвива во услови на висока економска неизвесност и изразени геополитички тензии. Во еврозоната, којашто е нашиот најзначаен трговски партнер, економската активност оствари мал, но забрзан годишен раст во третото тримесечје од 2024 година. Сепак, економските остварувања на еврозоната се послаби во однос на другите развиени економии, во голема мера под влијание на производството и извозниот сектор на германската економија. Процесот на дезинфлација на глобално ниво сè уште трае, иако во одредени земји е забавен. Во секој случај, овие остварувања овозможува во дел од развиените земји да се продолжи со постепено нормализирање на монетарната политика, преку претпазливо намалување на каматните стапки. На светските берзи, во четвртиот квартал од 2024 година, цената на нафтата забележа пад, а индексот на цените на неенергетските производи се зголеми во споредба со претходното тримесечје. Во согласност со проекциите на Меѓународниот монетарен фонд од јануари 2025 година, глобалниот економски раст од 3,2% во 2024 година благо ќе забрза и ќе се задржи на 3,3% во 2025 и 2026 година (но сè уште под историскиот просек), во услови на забавување на инфлацијата и поповолни финансиски услови. Притоа, во споредба со октомвриските проекции оцената е главно непроменета првенствено поради нагорната ревизија во САД што ги неутрализира надолните ревизии во другите големи економии. Глобалната инфлација и натаму би го задржала својот надолен тренд, при што поразвиените земји ќе го достигнат целното ниво малку побрзо од претходно очекуваното.

Глобалната економска активност бележи стабилен раст и во третиот квартал на 2024 година³, поттикната од забавувањето на инфлацијата и постепено олеснување на монетарните услови, но при натамошни геополитички тензии и нестабилности. Во рамките на **развиените земји**, САД и натаму остварува највисок раст од 2,7%, но тој малку забавува (3,0% во претходниот квартал), под влијание на понеповолните движења кај бруто-инвестициите и нето-извозот. Во Обединетото Кралство растот забрзува и изнесува 0,9% (наспроти 0,7% во вториот квартал), главно како резултат на посилен раст на личната потрошувачка, а слични движења се забележуваат и во еврозоната (раст од 0,9%, наспроти 0,6% во второто тримесечје), во најголем дел заради подобрите остварувања, односно, значително послабиот пад на бруто-инвестициите. Јапонија, по падот од почетокот на годината, за првпат бележи раст во третиот квартал од 0,5% (пад од 0,9% во претходното тримесечје), што се должи на подобрите остварувања кај домашната побарувачка. Раст на економската активност е забележан и кај земјите од групата **брзорастечки економии**. Растот во Кина се стабилизира и изнесува 4,6% (4,7%, во второто тримесечје), во услови на стабилна, но слаба потрошувачка и натамошни проблеми во секторот со недвижности. Растот на индиската економија и понатаму умерено забавува и се сведе на 5,8% (6,6% во претходното тримесечје), под влијание на послабите остварувања на личната потрошувачка и на бруто-инвестициите. За разлика од споменатите економии, растот на економската активност во Бразил забрзува и во третото тримесечје на 2024 година и достигна 3,5% (2,8% во претходното тримесечје), заради подобрите остварувања кај домашната побарувачка.

³ Во овој дел се анализираат податоците за БДП коишто се сезонски и календарски приспособени.

Во однос на оцените за глобалниот раст во последниот квартал од 2024 година, просечната вредност на глобалниот индекс ПМИ е стабилен и изнесува 52,4, колку што изнесуваше и во третото тримесечје, под влијание на солидните, но малку послаби придвижувања кај услужниот сектор, при одредено подобрување во делот на преработувачката индустрија. На годишна основа, глобалниот индекс ПМИ бележи раст од 3,8%.

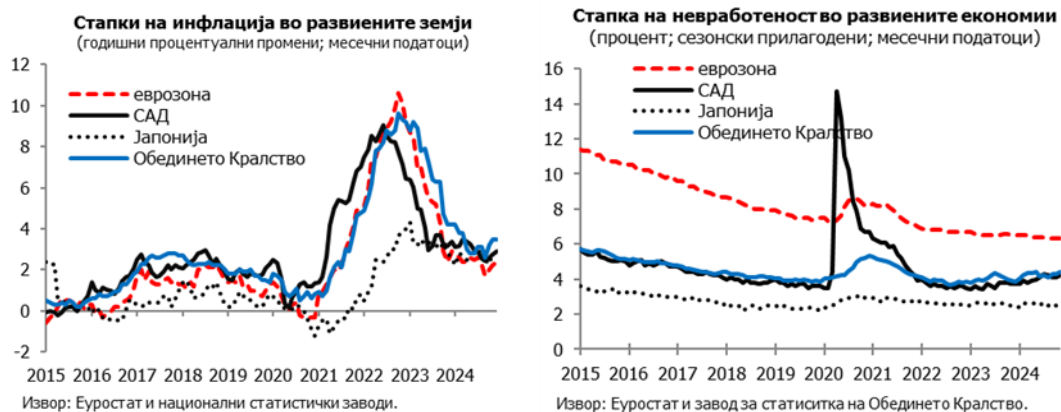
Глобалниот економски раст⁴ благо би забрзал, и од 3,2% во 2024 година, би се искачил на 3,3% во 2025 и 2026 година, во услови на намалување на инфлациските притисоци и поповолни глобални финансиски услови. Притоа, во споредба со октомвриските проекции, очекувањата за растот во 2025 година се само благо ревидирани нагоре за 0,1 п.п., додека за 2024 година и 2026 година се непроменети. Инфлацијата⁵ и натаму би се намалувала, малку побрзо од претходно очекуваното, со што во 2025 и 2026 година би се свела на 4,2% и 3,5%, соодветно, во услови на намалување на притисоците на пазарот на труд и пад на цените на енергијата. Ризиците во однос на проектираниот глобален економски раст на среден рок се главно надолни, додека краткорочните изгледи се карактеризираат со врамнотежени ризици. Надолните ризици се поврзани со засилувањето на протекционистичките политики коешто може да ги влоши трговските тензии, да ги намали инвестициите, да ја намали ефикасноста на пазарот и повторно да ги наруши синцирите на снабдување. Покрај ова, може да се засилат и геополитичките тензии, што ќе доведе до дополнително нарушување на трговските текови и раст на цените на примарните производи. Од друга страна, постојат и нагорни ризици коишто се однесуваат на обновување на постоечките и склучување нови трговски договори од страна на дел од влијателните економии во

⁴ Анализата во овој дел се заснова врз извештајот на Меѓународниот монетарен фонд „Светски економски изгледи“, објавен во јануари 2025 година.

⁵ Проекцијата за инфлацијата во однос на октомвриските проекции е пониска за 0,1 п.п. и за 2025 и за 2026 година.

светот, што може да придонесе за зголемена доверба на потрошувачите, ублажување на неизвесноста и раст на инвестициите.

Инфлацијата на глобално ниво во четвртиот квартал и натаму забавува, иако во мал број развиени земји, во согласност со очекувањата, таа забрза поради ниската споредбена основа кај цените на енергентите и благо зголемените притисоци од цените на храната. Така, инфлацијата во Обединетото Кралство и во САД во четвртиот квартал порасна и изнесува 3,4% и 2,7%, соодветно (2,9% и 2,6%, соодветно во претходното тримесечје). Просечната инфлација во еврозоната во четвртиот квартал стагнира и изнесува 2,2% (исто како и во третиот квартал), под влијание на намалените ценовни притисоци од базичната инфлација. Инфлацијата во Јапонија во првите два месеца од четвртото тримесечје забави и изнесува 2,6% (2,8% во третиот квартал).

Во еврозоната, којашто е нашиот најзначаен трговски партнер, економската активност во третото тримесечје од 2024 година бележи благ годишен раст од 0,9% (раст од 0,6% во претходното тримесечје). Притоа, забрзувањето на растот е резултат главно на значително послабиот пад на бруто-инвестициите, а во мал дел и на попозитивниот придонес на јавната потрошувачка. Зголемувањето на несигурноста⁶ кај потрошувачите придонесува за помал раст од очекуваниот, што придонесе за надолна корекција за 2024, 2025 и 2026 година во декемвриските проекции на ЕЦБ. Така, за 2024 година се очекува економски раст на еврозоната од 0,7% и негово постепено забрзување на 1,1% и 1,4% во 2025 и 2026 година, соодветно⁷. За 2027 година се очекува стабилизација на растот на 1,3%. Движењата на пазарот на труд во еврозоната се главно стабилни, имајќи предвид дека стапката на невработеност во првите два месеца од четвртиот квартал е иста како и во претходниот квартал, на историски најниско ниво од 6,3%. Годишната стапка на инфлација во еврозоната во четвртиот квартал на 2024 година во просек изнесува 2,2%, еднаква со остварената во третиот квартал. Со последните декемвриски проекции на ЕЦБ, под влијание на очекуваното постојано намалување на ценовните притисоци на енергијата, е направено мало надолно ревидирање на очекуваната стапка на инфлација за 2024 и 2025 година, којашто би изнесувала 2,4% и 2,1%, соодветно, додека за 2026 година оцената е непроменета (1,9%)⁸. За 2027 година е проектиран ценовен раст од 2,1%.

Во четвртото тримесечје од 2024 година, централните банки во развиените земји и натаму постепено ја нормализираат монетарната политика, во услови на забавување на стапката на инфлација и изгледи за сведување на инфлацијата на среден рок на очекуваното ниво. ЕЦБ, во октомври и декември 2024 година, дополнително ги намали каматните стапки на расположливите депозити, расположливите кредити преку ноќ и на основните операции за рефинансирање за по 0,25 п.п. (вкупно за 0,5 п.п.). Следствено, каматната стапка на расположливите депозити, на основните операции за рефинансирање и на расположливите кредити преку ноќ се утврдија на нивоата од 3,0%, 3,15% и 3,40%, соодветно. Како и до сега,

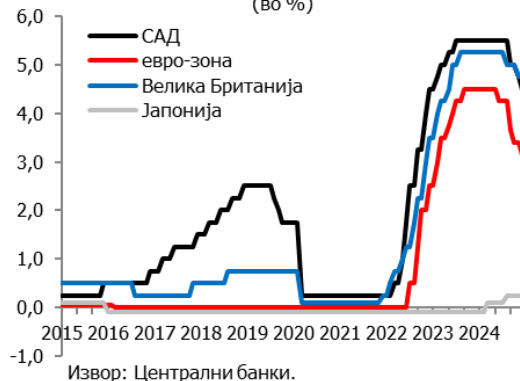
⁶ Во согласност со показателите за деловна доверба и доверба на потрошувачите мерени од страна на Европската комисија.

⁷ Според проекцијата во септември 2024 година, проектираниот раст на економската активност изнесуваше 0,8% во 2024 година, 1,3% во 2025 година и 1,5% во 2026 година.

⁸ Според проекцијата во септември 2024 година, стапката на инфлација изнесуваше 2,5% во 2024 година, 2,2% во 2025 година и 1,9% во 2026 година.

портфолиото во рамките на Програмата за откуп на хартии од вредност (APP) и натаму се намалува постепено и со предвидливо темпо, бидејќи хартиите од вредност што достасуваат повеќе не се реинвестираат, а портфолиото од Програмата за откуп на хартии од вредност за итна поддршка на економијата заради пандемијата (PEPP) ќе се намалува за 7,5 милијарди евра месечно во просек, сè до целосниот прекин на реинвестициите во рамките на оваа програма на крајот на 2024 година. По почетното намалување во септември, ФЕД во ноември и декември, на двапати ја намали референтната каматна стапка, за вкупно 0,5 п.п. и ја сведе во распон од 4,25% до 4,50%, во услови на солиден раст на економската активност, намалени притисоци од растот на платите и вработеноста и пониска инфлација којашто полeka се движи кон целното ниво. Покрај ова, ФЕД ќе продолжи со натамошно намалување на портфолиото на трезорските и хипотекарните хартии од вредност како и до сега. Банката на Англија исто така дополнително ја намали референтната каматна стапка за 0,25 п.п. во ноември, на 4,75%. Банката на Јапонија во четвртиот квартал од 2024 година ја задржа основната каматна стапка на 0,25%, во услови на очекувано заздравување на економијата, поволни финансиски услови и подобрување на невработеноста.

Референтни каматни стапки во развиените земји
(во %)

Извор: Централни банки.

Девизен курс САД-долар/евро
(месечни податоци, просек)

Извор: Еуростат.

Во четвртиот квартал на 2024 година, вредноста на САД-доларот во однос на еврото забележа раст од 3,0% во однос на претходното тримесечје, како резултат на оцените на пазарите за побавно и повоздржано намалување на каматните стапки од страна на ФЕД, во согласност со најавите за промени во надворешнотрговската политика по претседателските избори. Гледано на годишна основа, САД-доларот бележи апрецијација од 0,8%, изнесувајќи 0,94 евра, во просек, во овој период.

Цените на примарните производи на светските берзи, изразени во евра, во четвртиот квартал на 2024 година, бележат раст, освен цената на нафтата. Така, просечната цена на нафтата во овој период изнесува 69,4 евра за барел и е пониска за 3,2% во однос на претходното тримесечје, односно за 10,1% на годишна основа. Надолното поместување на цената на нафтата произлегува од намалената глобална побарувачка и зголеменото производство надвор од ОПЕК+, и покрај одлуката на ОПЕК+ подоцна да започне со зголемување на производството⁹. Наспроти ова, индексот на цените на неенергетските примарни производи¹⁰ забележа раст од 6,8% во однос на третото тримесечје на 2024 година. Гледано по групи производи, индексот на храната¹¹ и индексот на цените на основните метали¹² забележаа раст од 5,7% и 5,6%, соодветно.

⁹ Со одлука на ОПЕК+ на состанокот на 5 декември, се одложува почетокот на зголемувањето на производството на нафта за три месеци до април 2025 година.

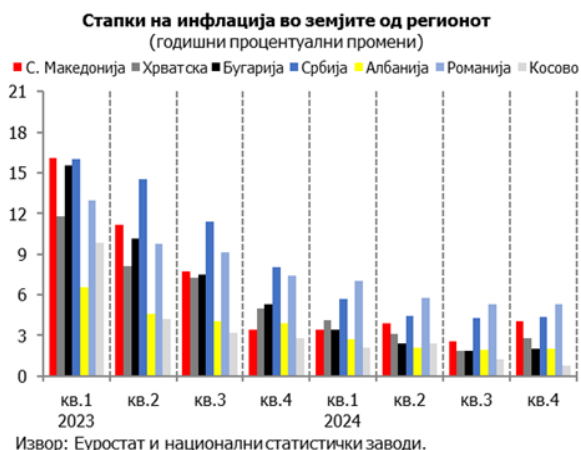
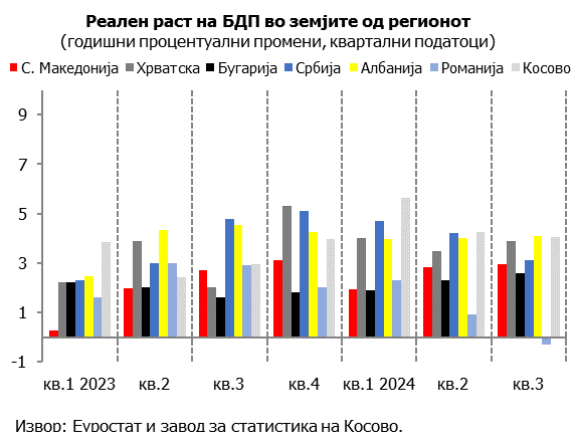
¹⁰ Овој агрегатен индекс ги вклучува индексот на благородните метали, индексот на храната и пијалаците, индексот на земјоделските сировини и индексот на основните метали.

¹¹ Во овој индекс се вклучени следниве примарни прехранбени производи: житарки, растително масло, месо, морска храна, шеќер и друга храна.

¹² Во овој индекс се вклучени следниве метали: алуминиум, кобалт, бакар, железо, олово, молибден, никел, калај, ураниум и цинк.

Во однос на земјите од регионот, малку посилен раст е забележан во Бугарија и Албанија придвижен од јавната потрошувачка и во Хрватска под влијание на нето-извозот. Од друга страна, побавен раст се забележува во Србија, главно заради влошувањето кај нето-извозот, додека растот во Косово е сличен на оној во претходниот квартал. Во Романија за првпат по четири години има пад, под влијание на влошената домашна побарувачка. Во однос на **инфлацијата во земјите од регионот, во четвртиот квартал на 2024 година** главно се забележува или стагнација или благо зголемување, главно под влијание на зголемените притисоци од цените на храната (исклучок е Косово, каде што инфлацијата забавува).

1.2. Домашна понуда

Активноста во домашната економија бележи солиден раст и во третиот квартал од 2024 година со реална годишна стапка од 3%, што претставува мало забрзување во однос на растот во претходниот квартал (2,8%). Растот во најголема мера се должи на позитивниот придонес на групата дејности „трговија, транспорт и угостителство“, а позитивно влијание имаа и останатите услужни дејности, како и градежната активност. Исто така, реален раст бележи и земјоделството, наспроти падот во претходните квартали. Сепак, остварувањата во една од клучните дејности – индустријата, и овој квартал се задржаа во негативната зона, што се должи главно на неповолните движења кај традиционалните дејности. На квартална основа, БДП бележи реален раст од 0,6%. Високофреквентните податоци на страната на понудата коишто се расположливи за периодот октомври – ноември главно упатуваат на

натамошен раст на економската активност. Оцените на раководителите за деловната состојба на претпријатијата за четвртиот квартал од 2024 година се поповолни кај трговијата, индустријата и услужниот сектор, додека кај градежништвото тие се малку понеповолни во споредба со истиот период од претходната година. За следниот период, раководителите на претпријатијата имаат поповолни очекувања.

Во третиот квартал од 2024 година реалниот годишен раст на БДП изнесува 3% (раст од 2,8% во претходниот квартал)¹³, при раст на квартална основа од 0,6% (сезонски и календарски прилагоден). Гледано од производната страна на БДП, поголемиот број дејности бележат раст, но економскиот раст во најголема мера се должи на позитивниот придонес на групата дејности „трговија, транспорт и угостителство“. Од друга страна, кај индустријата повторно се забележува негативен придонес.

БДП и компоненти – годишни стапки на раст (во %)

	годишни стапки на раст, во %*							
	2020	2021	2022	2023	Кв.1 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.1-Кв.3 2024
Земјоделство	2.5	-8.7	-6.4	-3.0	-12.3	-0.7	1.1	-4.0
Индустрија	-6.7	2.2	-4.6	1.4	0.6	-1.3	-4.6	-1.8
од кои кај преработувачка индустрија	-4.8	6.1	-3.7	1.5	1.1	1.5	-2.9	-0.1
Градежништво	-4.0	-6.0	7.5	-0.4	-2.4	6.9	2.4	2.3
Трговија, транспорт и сообраќај и угостителство	-10.6	7.6	2.3	3.2	4.2	5.5	10.6	6.8
Информации и комуникации	4.5	12.2	17.7	5.8	4.2	3.7	2.4	3.4
Финансиско посредување	-0.1	-0.1	-0.9	6.1	1.8	1.9	2.1	1.9
Дејности во врска со недвижен имот	1.1	7.0	19.7	8.0	2.5	1.7	0.5	1.6
Административни и помошни услужни дејности	-8.7	14.5	13.1	1.7	8.5	9.9	9.0	9.1
Јавна управа	3.2	4.0	-4.9	-0.8	2.0	0.6	0.9	1.2
Уметност, забава и рекреација; Други услужни дејности	-22.6	17.2	7.1	3.4	12.5	4.1	6.6	7.8
Бруто-домашен производ	-4.7	4.5	2.8	2.1	1.9	2.8	3.0	2.6

*Од соопштението за БДП од 06.12.2024

Извор: Државен завод за статистика.

БДП и компоненти – придонеси во растот на БДП (во п.п.)

	придонес во растот на БДП, во п.п.							
	2020	2021	2022	2023	Кв.1 2024	Кв.2 2024	Кв.3 2024	Кв.1-Кв.3 2024
Земјоделство	0.2	-0.7	-0.5	-0.2	-0.6	0.0	0.0	-0.2
Индустрија	-1.2	0.4	-0.8	0.2	0.1	-0.2	-0.8	-0.3
од кои кај преработувачка индустрија	-0.6	0.8	-0.5	0.2	0.1	0.2	-0.4	0.0
Градежништво	-0.2	-0.3	0.4	0.0	-0.2	0.3	0.2	0.1
Трговија, транспорт и сообраќај и угостителство	-2.1	1.5	0.5	0.6	0.8	1.1	2.0	1.3
Информации и комуникации	0.2	0.5	0.7	0.3	0.2	0.2	0.1	0.2
Финансиско посредување	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.1	0.1	0.0
Дејности во врска со недвижен имот	0.1	0.7	2.0	0.9	0.3	0.2	0.0	0.2
Административни и помошни услужни дејности	-0.3	0.5	0.5	0.1	0.5	0.5	0.4	0.5
Јавна управа	0.4	0.5	-0.6	-0.1	0.3	0.1	0.1	0.2
Уметност, забава и рекреација; Други услужни дејности	-0.7	0.5	0.2	0.1	0.4	0.1	0.2	0.2
Бруто-домашен производ	-4.7	4.5	2.8	2.1	1.9	2.8	3.0	2.6

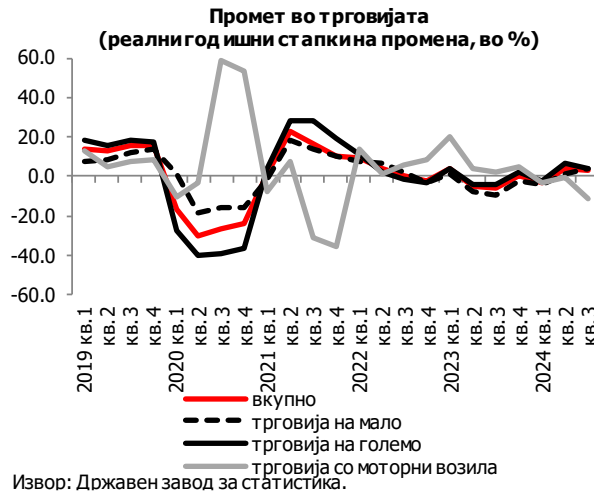
Извор: Пресметки на НБРСМ.

Анализирано преку високофреквентните податоци, во третиот квартал од годината вкупниот промет во трговијата бележи реален раст на годишна основа, во услови на раст на трговијата на мало и трговијата на големо, додека трговијата со моторни возила забележа реален годишен пад. Во периодот октомври – ноември, трговијата бележи мал раст, поумерен во споредба со претходниот квартал, при раст на трговијата на големо и трговијата со моторни

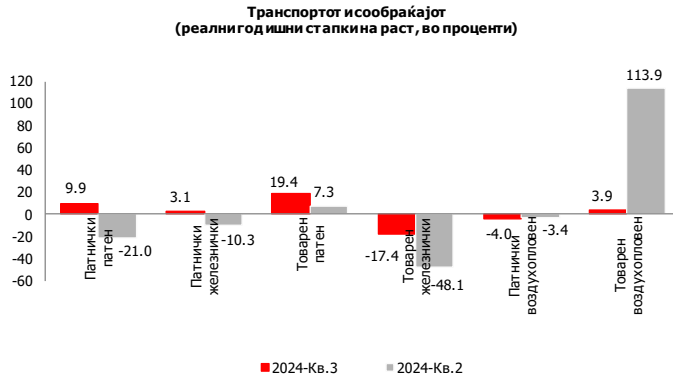
¹³ Нагорно ревидиран раст за вториот квартал, од 2,3% на 2,8%, од соопштението од 6.12.2024 година.

возила, додека трговијата на мало бележи пад. Оцените на раководителите на претпријатијата во секторот „трговија на мало“ за деловната состојба во текот на четвртиот квартал од 2024 година, како и очекувањата за наредниот период се поповолни во споредба со истиот квартал од претходната година.

Во однос на **транспортот**, во третото тримесечје од 2024 година движењата се во различни насоки, па така кај патничкиот патен и патничкиот железнички транспорт, како и кај товарниот патен и товарниот воздухопловен сообраќај се забележува реален годишен раст, додека кај товарниот железнички и кај патничкиот воздухопловен сообраќај се забележува реален годишен пад.

Во рамките на **угостителскиот сектор**, во третото тримесечје од 2024 година, бројот на туристи и бројот на ноќевања и натаму бележат реален раст на годишна основа, но забавен, а раст бележи и вкупниот промет во угостителството. Податоците за октомври 2024 година упатуваат на забрзан раст кај бројот на туристи и ноќевањата, а раст бележи и вкупниот промет во угостителството. Оцените на раководителите на претпријатијата во услужниот сектор за нивната деловна состојба во четвртиот квартал од 2024 година се малку поповолни во споредба со истиот квартал минатата година, а исто така и очекувањата за наредниот период од аспект на побарувачката се поповолни.

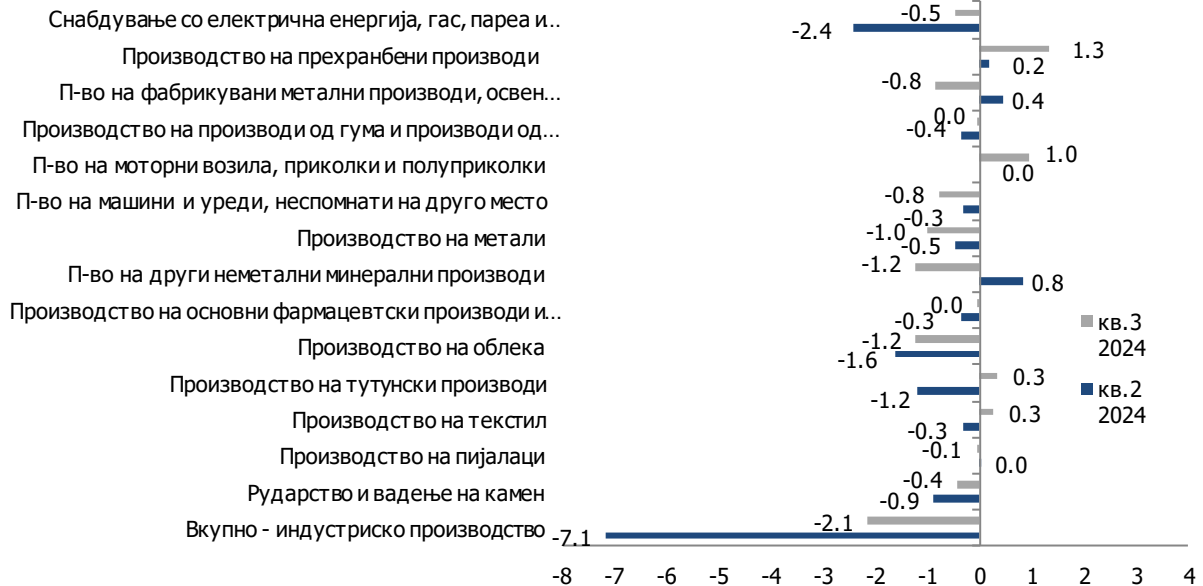
Индикатори за угостителството
(реални годишни промени)

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

Во третиот квартал од 2024 година, индустриското производство¹⁴ забележа пад од 2,1% на годишна основа, што претставува поумерен пад во однос на оној во претходниот квартал (од 7,1%). Падот се должи на негативните придонеси од преработувачката индустрија, енергетскиот сектор и рударството. Гледано по дејности, во рамките на преработувачката индустрија, најголем негативен придонес има производството на облека, производството на други неметални минерални производи и производството на метали. Од друга страна, најзначајни позитивни придонеси имаат производството на прехранбени производи, производството на електрична опрема и производството на моторни возила. Во периодот октомври – ноември се забележува пад кај индустриското производство, во услови на негативни придонеси на енергетскиот сектор и рударството, додека преработувачката индустрија има мал позитивен придонес. Раководителите од индустрискиот сектор имаат поповолни оценки за деловната состојба во четвртиот квартал од 2024 година во споредба со истиот квартал минатата година, а поповолни се и очекувањата од аспект на движењето на производството во следниот период.

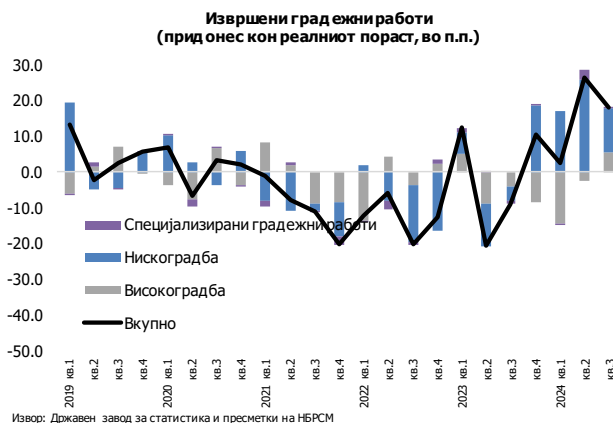
¹⁴ Анализата за движењата во индустријата е направена врз основа на месечните податоци за индексите на индустриското производство на ДЗС.

Придонесина избрани дејности кон годишната промена на индустриското производство (во процентни поени)

Извор: Државен завод за статистика и НБРСМ.

Според расположливите високофреквентни податоци, **во третиот квартал од 2024 година активноста во градежниот сектор забележа забавен, но и натаму релативно висок реален раст на годишна основа.** Притоа, растот кај вкупните извршени градежни работи се должи во најголема мера на растот на нискоградбата, како и на високоградбата, а минимален позитивен придонес имаат и специјализираните градежни работи¹⁵. Во октомври, градежништвото бележи натамошен реален годишен раст, при раст кај нискоградбата и високоградбата, додека специјализираните градежни работи бележат пад. Оцените на раководителите на претпријатијата во градежниот сектор за движењето на нивната активност во четвртиот квартал од 2024 година се малку понеповолни споредено на годишна основа, додека очекувањата за наредниот период се малку поповолни.

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ

Извор: Анкетата на ЕК за градежништвото, Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

¹⁵ Специјализираните градежни работи се нова категорија која ДЗС почна да ја објавува од мај 2024 година во рамките на податоците за извршени градежни работи, а во неа спаѓаат категориите „уривање и подготовка на градилиште“, „електроинсталатерски, водоводни и канализациски инсталации и други градежни инсталатерски работи“, „завршни работи во градежништвото“ и „други специјализирани градежни работи“.

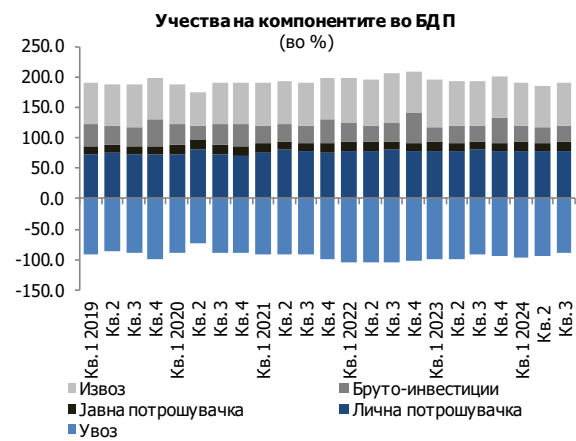
1.3. Агрегатна побарувачка

Од аспект на побарувачката, реалниот годишен раст на БДП од 3% во третиот квартал на 2024 година во целост произлегува од позитивниот придонес на домашната побарувачка, во чии рамки најголем придонес имаат потрошувачката на државата и на населението, а мал раст забележаа и бруто-инвестициите. Така, растот на јавната потрошувачка произлегува од растот на нејзините главни категории, расходите за стоки и услуги, трансферите до Фондот за здравство и трошоците за плати, а растот на личната потрошувачка од расположливиот доход и кредитирањето на населението од страна на банките. Зголемувањето на бруто-инвестициите произлегува од растот на инвестициите во основни средства, коешто се потврдува и преку поволните движења на индикативните категории, додека кај промената на залихите е забележано намалување. Од друга страна, во овој квартал нето-извозот има мал негативен придонес кон растот на БДП.

Структурната анализа на БДП¹⁶ од аспект на побарувачката покажува дека во третиот квартал од 2024 година растот во целост произлегува од позитивниот придонес на домашната побарувачка, во услови на раст на сите нејзини компоненти, додека нето-извозот има негативен придонес. Гледано од аспект на поединечните компоненти, растот на домашната побарувачка главно произлезе од растот на јавната и на личната потрошувачка, коишто забрзаа, а по падот во претходниот квартал, мал раст забележаа и бруто-инвестициите. Од друга страна, нето-извозот имаше мал негативен придонес, при стагнација на растот на извозот и увозот.

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

¹⁶ Кварталните промени на БДП и на неговите компоненти се пресметани од сезонски и календарски приспособените податоци на ДЗС.

Годишни стапки на реален раст (во %)								Придонеси кон годишниот реален раст (во п.п.)**						
	2021	2022	2023	кв.1- кв.3 2024	2024-Кв.1	2024-Кв.2	2024-Кв.3	2021	2022	2023	кв.1- кв.3 2024	2024-Кв.1	2024-Кв.2	2024-Кв.3
Лична потрошувачка	8.6	5.5	1.2	1.6	1.1	1.6	1.9	5.7	3.7	0.8	1.1	0.8	1.1	1.3
Јавна потрошувачка	0.9	-4.3	-1.8	10.0	7.8	9.0	13.3	0.1	-0.7	-0.3	1.5	1.2	1.3	1.9
Извоз на стоки и услуги	14.3	10.6	-0.6	-3.0	-6.7	-2.5	0.0	8.2	6.9	-0.5	-2.3	-5.1	-1.7	0.0
Увоз на стоки и услуги	14.8	13.6	-5.8	-1.4	0.2	-4.1	0.0	-10.4	-11.1	5.4	1.2	0.0	3.7	-0.2
Бруто инвестиции	2.9	12.0	-9.9	1.2	10.6	-5.7	0.6	0.9	3.9	-3.5	0.7	2.9	-1.3	0.4
Домашна побарувачка	6.1	6.0	-2.1	2.4	3.9	0.8	2.8	6.7	6.9	-2.9	3.2	4.9	1.2	3.6
Нето-извоз*	16.3	22.1	-19.1	4.2	26.7	-8.6	0.1	-2.2	-4.1	5.0	-1.1	-5.1	2.0	-0.3
Статистичка дискрепанца								0.0	-0.1	0.0	0.5	2.1	-0.3	-0.4
БДП	4.5	2.8	2.1	2.6	1.9	2.8	3.0	4.5	2.8	2.0	2.6	1.9	2.8	3.0

* Намалување на нето-извозот означува стеснување на дефицитот.

** Придонесите по компоненти не сумираат до вкупниот БДП поради статистичка дискрепанца во реалните износи.

Со цел да се усогласи со официјалните реални стапки на раст, во сумарниот БДП е вклучена статистичката дискрепанца.

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

1.3.1. Лична потрошувачка

Во третиот квартал од 2024 година, личната потрошувачка е еден од главните носители на растот на домашната побарувачка, со годишен раст од 1,9% (квартален раст од 0,7%). Растот на потрошувачката е поддржан од растот на реалниот расположив доход, којшто забрза, во услови на значително помал реален пад на приватните трансфери во однос на претходниот квартал, како и натамошен раст кај масата на плати¹⁷, а раст имаше и кај масата на пензии, но малку побавен. Дел од потрошувачката на домаќинствата и натаму се финансира преку кредитите од банките, коишто и во овој квартал забележаа засилен реален годишен раст.

Од аспект на расположливите податоци за личната потрошувачка¹⁸ за четвртиот квартал од 2024 година, тие упатуваат на нејзин натамошен, но побавен раст. Така, кај дел од компонентите на расположливиот доход, односно кај платите се забележува забавување на растот, додека кај пензиите¹⁹ има засилен раст. Исто така, и реалниот раст на кредитите на населението забавува, иако резултатите од Анкетата за кредитната активност од декември покажуваат нето-олеснување на кредитните услови и нето-зголемување на побарувачката на кредитите на домаќинствата во последниот квартал. Побавен раст е забележан и кај увозот на стоки за широка потрошувачка и бруто-приходите од ДДВ, а кај домашното производство на потрошни добра и трговијата на мало има пад. Што се однесува до показателот за довербата на потрошувачите²⁰, тој упатува на поповолни согледувања за четвртиот квартал од 2024 година, и во однос на претходниот квартал, и особено во споредба со истиот период од 2023 година.

¹⁷ Подетално во делот 1.4. Вработеност и плати.

¹⁸ Податоците за платите се заклучно со октомври 2024 година, додека податоците за кредитите на населението, пензиите, трговијата на мало, домашното производство на потрошни добра, увозот на стоки за широка потрошувачка и бруто-приходите од ДДВ се однесуваат на периодот октомври – ноември 2024 година.

¹⁹ Во октомври 2024 година е извршено линеарно зголемување на пензиите за 2.500 денари, наместо досегашното усогласување со полугодишната стапка на раст на трошоците на животот и просечната плата. Со Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување, околу 340.000 пензионери коишто се стекнаа со правото на пензиско осигурување заклучно со 31 август, се опфатени со линеарното покачување на пензиите. Овие законски измени предвидуваат уште едно линеарно зголемување на пензиите од 2.500 денари во март 2025 година (со исплата во април). За повеќе информации види на следнава [врска](#).

²⁰ Анкета на Европската комисија за потрошувачкиот оптимизам заклучно со декември 2024 година. На графичкиот приказ индексот на довербата на потрошувачите е прикажан како нето-процент на одговорите. Овој индекс е составна компонента на вкупниот индекс на економската доверба.

1.3.2. Јавна потрошувачка

И во третиот квартал од 2024 година, растот на јавната потрошувачка и натаму забрзува и достигна 13,3% (9% во претходниот квартал), при квартален раст од 2,5%. Според податоците од буџетот, во овој период реален раст е забележан кај речиси сите категории на јавната потрошувачка²¹, пред сè кај расходите за стоки и услуги, трансферите до Фондот за здравство и трошоците за плати.

Остварувањата во Буџетот за периодот октомври – ноември 2024 година упатуваат на натамошен, но побавен реален годишен раст на јавната потрошувачка.

Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.
Во пресметките се земени трошоци објавени во консолидиран буџет на Централна влада и Фондови, дефлационирани со трошоци за живот.
*Податокот за квартал 4 2024 е за период октомври-ноември 2024 год.

1.3.3. Инвестициска потрошувачка

По падот во вториот квартал, бруто-инвестициите во третиот квартал од 2024 година остварија мал реален годишен раст од 0,6%, додека на квартална основа забележаа пад од 1,6%. Притоа, во овој период е остварено номинално зголемување во делот на бруто-инвестициите во основни средства, а намалување во промената на залихите²². Гледано преку индикативните категории за инвестициите во основни средства, странските директни инвестиции и долгорочните кредити на претпријатијата во третото тримесечје забележаа забрзан раст, домашното производство на капитални производи забележа мал раст, по падот во претходниот квартал, додека кај извршените градежни работи и приходите од данокот на добивка и натаму има раст, но побавен во однос на претходниот квартал. Од друга страна, државните

²¹ Пад беше забележан единствено кај трансферите до Фондот за ПИОРСМ.

²² Според соопштението на ДЗС за [бруто домашниот производ, трето тримесечје од 2024 година](#).

капитални инвестиции бележат побавен пад, а реален пад бележи и увозот на средства за работа, наспроти растот во претходното тримесечје.

Во однос на високофреквентните податоци за бруто-инвестициите²³ за периодот октомври – ноември 2024 година, забрзан раст се забележува кај кредитната поддршка на претпријатијата, што е во согласност со резултатите од Анкетата за кредитната активност за четвртиот квартал на 2024 година, коишто упатуваат на нето-олеснување на вкупните кредитни услови, при истовремено нето-зголемување на побарувачката на корпоративните кредити. Забрзан раст се забележува и кај данокот на добивка, а раст по падот во претходниот квартал бележи и увозот на средства за работа. Исто така, повторно се бележи висок раст кај извршените градежни работи. Од друга страна, натамошен, но значително помал пад во споредба со претходниот квартал бележат државните капитални инвестиции, падот кај вкупното индустриско производство малку се продлабочи, а домашното производство на капитални производи и залихите на готови производи се намалија, наспроти растот остварен во третото тримесечје.

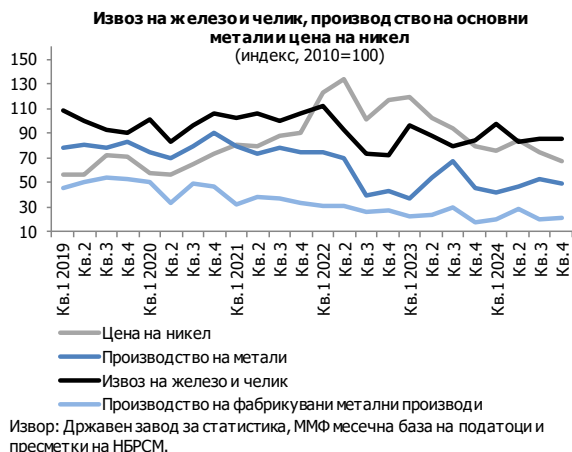

1.3.4. Нето извозна побарувачка

Во третиот квартал од 2024 година, нето-извозот имаше негативен придонес кон растот на БДП. Имено, извозот на стоки и услуги, по реалниот годишен пад во претходните пет квартали, во третиот квартал од 2024 година забележа стагнација (реална годишна стапка од 0%), додека на квартална основа оствари раст од 0,2%. Слични движења на годишна основа беа забележани и кај увозот (реална годишна стапка од 0%), додека на квартална основа оствари пад од 0,9%.

Податоците за надворешнотрговската размена за периодот октомври – ноември 2024 година упатуваат на потенцијално зголемување на дефицитот во однос на истиот период од минатата година, при поголем номинален пад на извозот од увозот на стоки.

²³ Податоците за извршените градежни работи и залихите на готови производи се заклучно со октомври 2024 година, додека податоците за долгорочните кредити на претпријатијата, државните капитални инвестиции, индустриското производство, увозот на производи за инвестиции и домашното производство на капитални производи се однесуваат на периодот октомври – ноември 2024 година.

1.4. Вработеност и плати

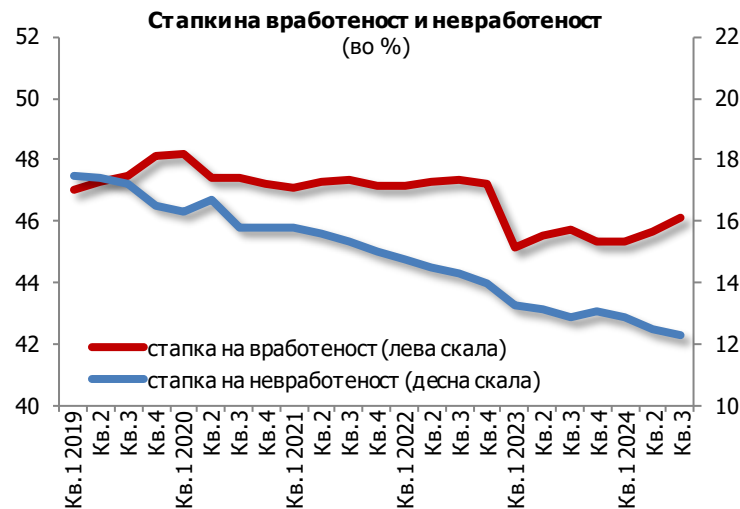
Пазарот на труд во третиот квартал од 2024 година забележа умерени позитивни придвижувања на годишна основа. Така, стапката на вработеност достигна 46,1%, што претставува зголемување од 0,4 п.п. во споредба со истиот квартал од претходната година, во услови на раст на бројот на вработените за 0,8%. Слична промена има и кај стапката на невработеност (пад од 0,5 п.п.), којашто се намали и се сведе на историски најниското ниво од 12,3%, при годишен пад на бројот на невработени лица за 3,7%. Ваквите движења кај клучните параметри на пазарот на труд придонесоа за зголемување на активното население на годишна основа (за 0,2%) и намалување на неактивното население (за 0,4%). Во согласност со анкетните истражувања во октомври и ноември 2024 година, оптимизмот кај раководителите на претпријатијата во поглед на новите вработувања е зголемен во споредба со согледувањата искажани во текот на третиот квартал. Во однос на цената на трудот, платите во третиот квартал од 2024 година и натаму бележат двоцифрен раст на годишна основа, но побавен во споредба со претходниот квартал.

Во третиот квартал од 2024 година, на пазарот на труд²⁴ се забележуваат умерени позитивни придвижувања на годишна основа. Така, стапката на вработеност изнесува 46,1%, што е повеќе за 0,4 п.п. во споредба со истиот квартал од претходната година, во услови на зголемување на бројот на вработени за 0,8%. Гледано по одделни дејности, најзначителен придонес кон годишниот раст на бројот на вработени имаат дејностите „земјоделство, шумарство и рибарство“, „преработувачка индустрија“, „објекти за сместување и сервисни дејности со храна“ и „рударство и вадење камен“. Наспроти тоа, поголемо намалување на бројот на вработени има во дејноста „образование“. Во поглед на економскиот статус²⁵, годишно

²⁴ Во оваа квартална информација продолжуваме со анализа на годишна основа врз база на споредливите податоци од 2023 година наваму. Споредливоста со претходните години е ограничена поради спроведувањето на новата Регулатива (ЕУ) бр. 2019/1700 на Европскиот парламент и Советот за социјална статистика и соодветната извршна регулатива на Комисијата (ЕУ) бр. 2019/2240 за областа на работната сила, со што претходната Регулатива (ЕЗ) бр. 577/98 беше укината. Примената на новата регулатива предизвика промени во истражувањето, почнувајќи со промени во прашалникот, промена во редоследот на прашањата, промени и отстранување на постоечките и додавање нови прашања, промени во опфатот и дефиницијата за вработеноста и невработеноста.

²⁵ Класификацијата според економскиот статус се однесува на следниве групи: **работодавци** – лица коишто управуваат со сопствен деловен субјект или се сопственици коишто работат во сопствен дуќан, или се сопственици на свој земјоделски имот и вработуваат други лица; **вработени** – лица коишто работат во државни институции, деловни субјекти во општествена, мешовита, задружна и недефинирана сопственост или кај приватен работодавец; **вработени за сопствена сметка** – лица коишто имаат сопствен деловен субјект, бизнис, самостојно вршат дејност и работат на земјоделски имот

зголемување на бројот на вработени има кај категориите „вработени за сопствена сметка“ и „неплатени семејни работници“, додека кај „вработените“ и „работодавците“ има намалување.

Извор: Државен завод за статистика, Анкета за работна сила.

Забелешка: Податоците од првиот квартал на 2023 година наваму содржат методолошка промена, со што е направен статистички прекин во серијата.

Во четвртиот квартал од 2024 година, согласно со анкетите за деловните тенденции²⁶, показателот на очекувањата за вработување покажува зголемен оптимизам кај раководителите на деловните субјекти. Притоа, очекувањата во градежништвото и трговијата на мало во поглед на идното зголемување на бројот на вработените се поповолни, додека очекувањата во индустријата и услужниот сектор се влошени во споредба со согледувањата искажани во претходниот квартал и во истиот квартал од претходната година.

Извор: Европска комисија, Анкети за деловни тенденции.

*Очекувања за вкупниот број на вработувања во текот на следните 3 месеци од страна на раководителите на фирмите во индустријата, услугите, трговијата на мало и градежништвото.

Стапката на слободни работни места²⁷ е релативно стабилна, така што во третиот квартал од 2024 година изнесува 2,0% (1,9% во претходниот квартал). Гледано по

за да остварат приход, а притоа не вработуваат други лица; **неплатени семејни работници** – лица коишто работат без плата во деловен субјект, дуќан или земјоделски имот (во сопственост на некој член на нивното семејство).

²⁶ Извор: Европската комисија, анкети за деловните тенденции, очекувања за вработување во наредните 3 месеци во индустријата, услугите, трговијата на мало и градежништвото.

²⁷ Стапката на слободни работни места е сооднос помеѓу бројот на слободни работни места и вкупниот број работни места. Вообичаено, стапката на работни места се разгледува заедно со стапката на невработеност (релација позната под името Беверицова крива). Поставеноста на овие два показателя дава информации за ефикасноста на пазарот на трудот од аспект на потенцијалните несовапаѓања помеѓу побарувани профили и оние коишто се расположливи на пазарот на труд во

дејности, највисоки стапки на слободни работни места има кај дејностите „објекти за сместување и сервисни дејности со храна“ (3,4%), „административни и помошни услужни дејности“ (3,3%), „уметност, забава и рекреација“ (3,1), „трговија“ (2,8%) и „образование“ (2,6%).

Извор: Државен завод за статистика.

Забелешка: Податоците за стапката на активност од првиот квартал на 2023 година наваму содржат методолошка промена, со што е направен статистички прекин во серијата.

Од аспект на понудата на работна сила, во третиот квартал од 2024 година активното население забележа раст од 0,2% на годишна основа, придружено со намалување на неактивното население од 0,4%, со што стапката на активност се зголеми за 0,2 п.п. на годишна основа и изнесува 52,6%.

Посилниот раст на побарувачката на работна сила од растот на понудата на работна сила доведе до натамошно намалување на невработеноста во третиот квартал од 2024 година. Така, бројот на невработени лица се намали за 3,7% на годишна основа, што услови намалување и на стапката на невработеност, којашто се сведе на 12,3% (12,8% во третиот квартал од 2023 година).

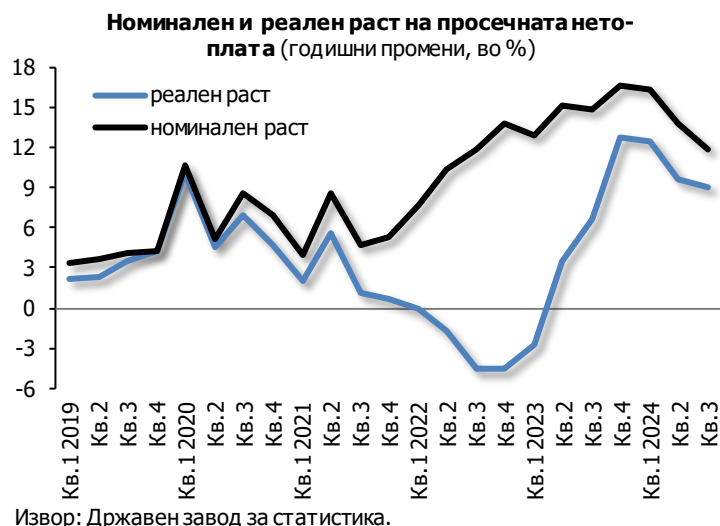
Просечната плата исплатена во земјата и натаму бележи двоцифрен годишен раст на нето и бруто-основа во третиот квартал од 2024 година, но побавен во споредба со претходниот квартал. Така, номиналниот годишен раст на просечната нето и бруто-плата изнесува 11,8% и 12,1%, соодветно (во претходниот квартал раст од 13,9% и 14,1%, соодветно). Годишниот раст на платите и во овој квартал во најголем дел го отсликува преносниот ефект од зголемувањето на платите на вработените во јавниот сектор²⁸ во септември 2023 година, а во еден дел е резултат и на зголемувањето на минималната бруто-плата од 12,15% во март 2024 година²⁹ и следствено на тоа и линеарниот раст на платите во државната администрација. За растот на платите придонесува и опстојувањето на одредени структурни фактори, како што е недостатокот на работна сила во одредени сегменти на пазарот на труд, што делумно се отсликува и во стапките

даден момент (англ. skill mismatches). Конкретно, доколку истовремено се поместуваат двата показателя, станува збор за привремени, циклични флукуации, додека во случај кога стапката на невработеност се намалува, при стабилна стапка на слободни работни места станува збор за структурни промени, односно за подобра ефикасност на пазарот на трудот.

²⁸ Во согласност со новиот колективен договор за јавниот сектор од јули 2023 година, платите во јавниот сектор се зголемија за 10% во септември 2023 година.

²⁹ Во согласност со последните законски измени и дополнувања за растот на минималната плата („Службен весник на РСМ“ бр. 68/24) од март 2024 година беше извршено зголемување на минималната нето-плата за 2.392 денари. Висината на минималната плата во бруто-износ, започнувајќи од март 2024 година до февруари 2025 година изнесува 33.352 денари (претходно 29.739 денари), а во нето-износ 22.567 денари (претходно 20.175 денари). Ова зголемување се пресметува во согласност со методологијата од март 2022 година, со која минималната плата се усогласува со порастот на просечно исплатената плата во земјата и индексот на трошоците на животот во претходната година, и тоа 50% од порастот од секој показател, соодветно. Покрај тоа, дефинирано е дека минималната плата не може да биде пониска од 57% од висината на просечно исплатената нето-плата во РСМ за претходната година.

на слободни работни места во одредени дејности. Анализирано по дејности, годишен раст на платите е забележан кај сите економски дејности, а посебно кај дејностите: „уметност, забава и рекреација“, „образование“, „јавна управа и одбрана“, „снабдување со вода“, „преработувачката индустрија“, „финансиски дејности и дејности на осигурување“ и „транспорт и складирање“. Во услови на раст на потрошувачките цени од 2,6%, **реалните нето и бруто-плати во третиот квартал бележат раст за 9,0% и 9,2%, соодветно, на годишна основа, што претставува забавување во споредба со растот во претходниот квартал.** Во октомври 2024 година, годишниот раст на просечната нето-плата дополнително забави, сведувајќи се на 8,5% номинално и на 4,8% реално.

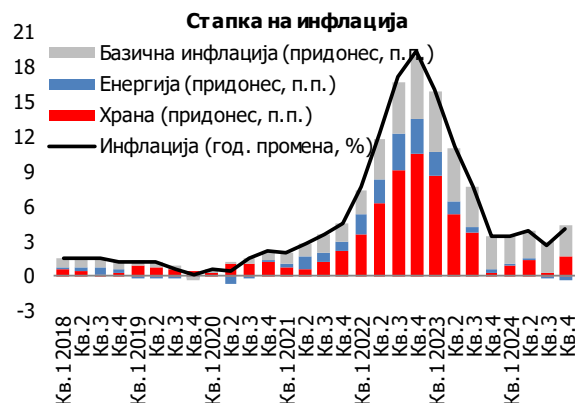

1.5. Инфлација

Во четвртото тримесечје од 2024 година, годишната стапка на инфлација забрза и изнесува 4,1% (2,6% во претходното тримесечје) заради цените на храната. Забрзаниот раст на прехранбената компонента е очекуван и е главно резултат на пониската споредбена основа од минатата година, заради мерките преземени тогаш за привремено ограничување на растот на цените коишто беа во сила последните месеци од годината. Ова во еден дел беше ублажено со овоогодишната мерка за ограничување на профитната маржа во трговијата на дел од основните прехранбени производи. Движењата кај останатите компоненти на инфлацијата се повољни, односно базичната инфлација речиси стагнира на годишна основа, со минимално поместување како одраз на растот на цените на тутунот поради зголемената акциза. Цените на енергијата и натаму се намалуваат при намалени цени на сите енергенти. За целата 2024 година, просечната годишна стапка на инфлација е во согласност со очекувањата и изнесува 3,5%. Во поглед на факторите коишто би влијаеле врз идната краткорочна динамика на потрошувачките цени, и во четвртиот квартал цените на домашните производители на индустриски производи остварија забрзан раст, при стабилна стапка на увезена инфлација. Во однос на очекувањата за стапката на инфлација во наредниот период, според Анкетата на Народната банка, економските аналитичари очекуваат нејзино натамошно забавување, слично со проектираната динамика на инфлација на Народната банка и на меѓународните институции.

1.5.1. Тековна инфлација

Во четвртиот квартал од 2024 година, годишната стапка на инфлација достигна 4,1% (2,6% во претходниот квартал)³⁰. Забрзувањето на растот на цените во овој период се должи на цените кај прехранбената компонента при пониска споредбена основа³¹, како и на минимално повисокиот раст на базичната инфлација. Од друга страна, цените на енергентите и натаму бележат пад. Во овој квартал имаше мерки за намалување на цените. Така, од крајот на септември до крајот на октомври беше воведена мерката за ограничување на профитната маржа во трговијата на дел од основните прехранбени производи³², што придонесе за ублажување на ефектите од споредбената основа кај цените на храната. Исто така, од средината на декември започна примената на т.н. „новогодишна потрошувачка кошница“, којашто е акциско намалување на цените на одделни прехранбени производи, алкохолни и безалкохолни пијалаци коишто се најпродавани за време на новогодишните празници и коишто ќе треба да се продаваат по цени пониски за најмалку 10% во периодот од 15 декември 2024 година до 15 јануари 2025 година³³.

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

Годишниот раст на цените на храната во четвртото тримесечје од 2024 година бележи забрзување и изнесува 4,3% во просек (0,5% во претходниот квартал). Ваквото нагорно придвижување на цените на храната во најголем дел се должи на растот на цените во категоријата „зеленчук“, којашто во претходниот квартал забележа пад и на посилниот ценовен раст кај категориите „млеко, сирење и јајца“ и „месо“. Ваквото движење е главно резултат на пониската споредбена основа од минатата година кога беа во сила споменатите мерки за привремено ограничување на растот на цените, а на крајот на октомври престана да важи и мерката за ограничување на профитната маржа во трговијата на дел од основните прехранбени производи. Од аспект на факторите за идното движење на инфлацијата³⁴, во овој период, светските цени на основните прехранбени производи бележат раст, по подолгиот период на пад, а повисок раст забележаа и продажните цени на домашните производители на храна, како и странските ефективни цени на храната изразени во евра³⁵.

³⁰ На квартална основа, домашните потрошувачки цени се повисоки за 0,4%, а на сезонски приспособена основа за 1,0%.

³¹ Пониската споредбена основа е поврзана со минатогодишните мерки за привремено ограничување на растот на цените, во услови кога овогодинашната мерка за ограничување на профитната маржа беше во траење од неполн еден месец (од 24 септември до 31 октомври 2024 година).

³² Мерката беше во примена од 24 септември до 31 октомври 2024 година, според којашто највисоката бруто профитна маржа за производите опфатени со мерката беше утврдена во вкупен износ до 10% во трговијата на големо и до 10% во трговијата на мало за сите трговски друштва и трговци поединци кои учествуваат во трговскиот синџир ([врска](#)).

³³ Она што е поразлично од претходните мерки е дека не станува збор за интервентна мерка, не е ограничување на цените, туку договор со сите засегнати страни и ќе се проверува само дали се почитува договорот, со кој треба да се намалат цените на договорените производи за најмалку 10% коишто се одбрани со заеднички консензус (за повеќе информации види на следнава [врска](#)). Листата и бројот на производи и компании коишто се вклучени во т.н. „новогодишна потрошувачка кошница“ може да се најде на следнава [врска](#). Се очекува дека ваквата мерка ќе има поволен ефект само врз стапката на инфлација во јануари 2025 година поради начинот на снимање на цените од страна на ДЗС.

³⁴ Исто така, во согласност со периодот на примена на т.н. „новогодишна потрошувачка кошница“ и периодот на снимање на цените, се очекуваат поволни ефекти врз стапката на инфлација во следниот квартал.

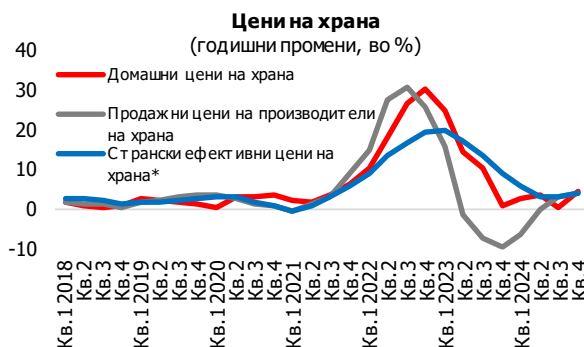
³⁵ Податоците за продажните цени на домашните производители на храна и странските ефективни цени на храната се однесуваат на првите два месеца од четвртиот квартал на 2024 година.

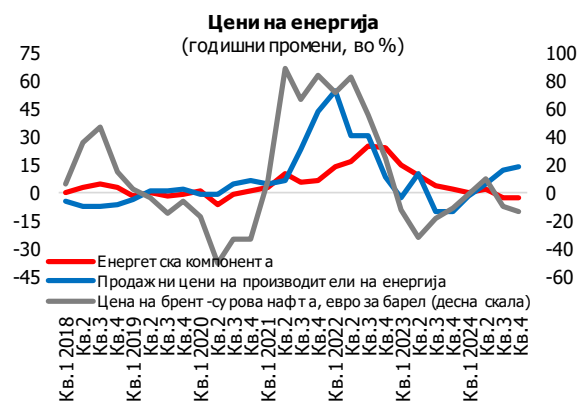
	годишни промени, во %										придонеси кон годишните промени, во п.п.									
	2023					2024					2023					2024				
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	2023	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	2024	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	2023	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	2024
Индекс на потрошувачки цени - вкупно	16.1	11.2	7.7	3.4	9.4	3.4	3.9	2.6	4.1	3.5	16.1	11.2	7.7	3.4	9.4	3.4	3.9	2.6	4.1	3.5
Храна	24.6	14.5	10.2	0.8	11.8	2.4	3.5	0.5	4.3	2.7	8.6	5.3	3.8	0.3	4.3	0.9	1.3	0.2	1.6	1.0
Цени на енергија	15.3	9.2	3.7	2.2	7.3	0.5	1.8	-2.4	-2.7	-0.7	2.0	1.2	0.5	0.3	1.0	0.1	0.2	-0.3	-0.3	-0.1
Електрична енергија	14.0	14.0	8.1	8.1	10.9	2.7	2.7	-0.9	-0.9	0.8	1.0	1.0	0.6	0.6	0.8	0.2	0.2	-0.1	-0.1	0.1
Централно греење	14.2	14.2	4.3	2.3	8.4	3.5	3.5	1.5	-1.8	1.6	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Течни горива и мазира	4.2	-14.3	-13.3	-8.6	-8.5	-2.4	3.9	-5.6	-6.4	-2.7	0.1	-0.5	-0.5	-0.3	-0.3	-0.1	0.1	-0.2	-0.2	-0.1
Храна и енергија (волатилни цени)	22.2	13.2	8.5	1.1	10.7	1.9	3.1	-0.2	2.5	1.8	10.7	6.5	4.3	0.6	5.3	1.0	1.5	-0.1	1.3	0.9
Базична инфлација пресметана од НБРСМ (вкупен индекс - храна и енергија (категории 01.1, 04.5, 07.2.2))	10.2	9.1	7.0	5.9	8.0	5.0	4.8	5.5	5.6	5.2	5.3	4.6	3.5	2.9	4.0	2.4	2.4	2.7	2.8	2.6
Вкупен индекс со исклучени енергија, течни горива и мазира и непроцесирана храна (ДЗС)	15.8	11.2	7.2	3.7	9.3	3.3	4.6	4.3	4.9	4.3										
Вкупен индекс со исклучени енергија, течни горива и мазира, непроцесирана храна, тутун и алкохолни пијалаци (ДЗС)	16.6	11.4	7.2	3.4	9.4	2.7	4.5	4.2	4.6	4.0										

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРСМ.

И во четвртиот квартал од 2024 година цените на енергијата се намалуваат и забележаа годишен пад од 2,7% (пад од 2,4% во претходниот квартал), што повторно во најголем дел се должи на падот на цените на нафтените деривати, во согласност со движењата на светските берзи. Во услови на минимална корекција во јули 2024 година, негативен придонес имаат и цените на електричната енергија³⁶ поради намалувањето на цените на почетокот на 2024 година и споредбената основа поврзана со зголемувањето на цените од јули 2023 година. Исто така, со намалувањето на цените на централното греење во август³⁷, во овој квартал и тие забележаа пад.

* Ефект инвите странски цени на храна се добиени како пондерирани збир од цените на храната во земјите што се најзначајни трговски партнери на Северна Македонија во доменот на увозот на храна.
Извор: ДЗС, Еуростат и пресметки на НБРСМ.

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

Базичната инфлација во четвртиот квартал од 2024 година минимално забрза и изнесува 5,6% на годишна основа (5,5% во претходниот квартал), што е главно одраз на посилниот квартален раст кај цените на тутунот³⁸ поради зголемената акциза и растот кај цените на угостителски услуги. Оттука, овие цени имаат и најголем придонес кон базичната инфлација во овој квартал, а позначителен придонес имаат и цените на безалкохолните пијалаци, на услугите за сместување, како и на категориите „домување“, „мебел, покуќнина и одржување покуќнина“ и „облека и обувки“. Во однос на останатите подиндекси на инфлацијата, коишто ги исклучуваат најпроменливите цени, тие бележат мало забрзување на растот во овој квартал. Така, кај вкупниот

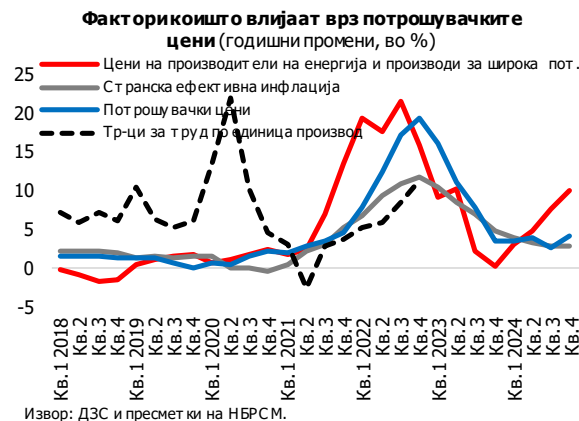
³⁶ Во согласност со изготвената предлог-одлука за формирање на продажните цени од страна на универзалниот снабдувач, а потврдено од страна на РКЕ за соодветна примена на тарифниот систем, од 1 јули 2024 година започнаа со примена новите цени на електрична енергија за малите потрошувачи/домаќинства ([врска](#)). Во согласност со неа за 88% од домаќинствата коишто се во првиот и вториот блок, цената на електричната енергија има корекција од 0,4%. За оние потрошувачи коишто се во третиот блок, а тоа се околу осум проценти од домаќинствата цената се зголемува за 0,48% и за четвртиот блок цената е зголемена за 0,57% ([врска](#)).

³⁷ Регулаторната комисија за енергетика (РКЕ) донесе одлука според која од август цените на топлинската енергија за домаќинствата ќе бидат пониски за 3,16% ([врска](#)).

³⁸ Во согласност со усвоените измени на Законот за акцизите, акцизата на цигарите е зголемена за 0,23 денари по парче, во примена од јануари 2024 година. Во последниот квартал од годината цигарите дополнително поскапеа за 10 денари ([врска](#)). Во однос на другите тутунски производи, измените можат да се видат на следнава [врска](#). Притоа, се предвидува зголемување на акцизите секоја година сè до 2030 година.

индекс со исклучени енергија³⁹, течни горива и мазива (за транспорт) и необработена храна, годишниот раст изнесува 4,9% (4,3% во претходниот квартал), додека кај вкупниот индекс со исклучени енергија, течни горива и мазива (за транспорт), необработена храна, тутун и алкохолни пијалаци годишниот раст изнесува 4,6% (4,2% во претходниот квартал).

Во четвртото тримесечје од 2024 година, **цените на производителите на индустриски производи** забележаа годишен раст од 6,0%⁴⁰ што претставува забрзување во споредба со растот во претходниот квартал (4,2%). Притоа, растот на цените на производителите за широка потрошувачка и овој квартал има најголем придонес кон вкупниот раст на производствените цени, а позитивен придонес имаа и цените на енергијата. Од аспект на поединечните дејности, и овој квартал растот во најголем дел произлегува од растот на цените на енергентите, цените на храната и на пијалациите. Оттука, **производствените цени на енергијата и на производите за широка потрошувачка**, како збирна категорија и како еден од факторите коишто влијаат врз динамиката на потрошувачките цени, бележат раст од 10,0%, што претставува забрзување во споредба со растот во претходниот квартал (7,7%). Од друга страна, **странската ефективна инфлација**⁴¹, како индикативен показател за увезената инфлација, во четвртиот квартал, забележа стапка на годишен раст од 2,7%, којашто беше иста како и во претходниот квартал.

Во четвртиот квартал од 2024 година, се забележува **забрзување на растот на цените на становите** мерени преку хедоничкиот индекс⁴², којшто изнесува 10,6% на годишна основа (8,0% во претходниот квартал). Од аспект на понудата, во третиот квартал од 2024 година вредноста на изградените станбени згради бележи натамошен, но побавен раст, од 9,9% на годишна основа (13,7% во претходниот квартал). Расположливите податоци за вредноста на издадените одобренја за изградба на станбени згради за четвртиот квартал од 2024 година⁴³ засега упатуваат на натамошен висок годишен раст, во услови на ниска споредбена основа. Од аспект на побарувачката на станови, се забележува мало забрзување на годишниот раст на станбените кредити во овој период⁴⁴.

³⁹ Категоријата „енергија“ се однесува на електричната енергија, гасот, течните и цврстите горива за греење и централното греење.

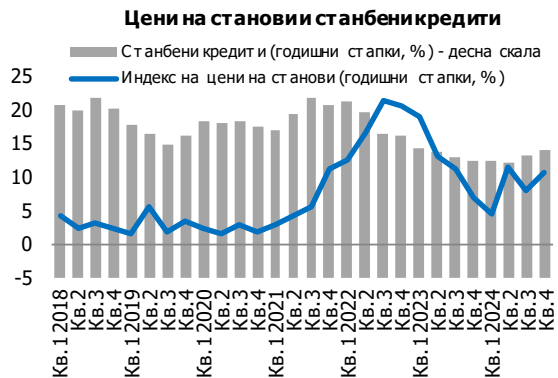
⁴⁰ Анализата на цените на производителите на индустриски производи се однесува на првите два месеца од четвртиот квартал на 2024 година.

⁴¹ Пресметката на странската ефективна инфлација е изведена од пондерираниот збир на индексите на потрошувачките цени на земјите, најзначајни партнерки на Република Северна Македонија во доменот на увозот на стоки за широка потрошувачка. Пондерацијата структура се заснова врз нормализираните учества на номиналниот увоз од секоја од земјите во вкупниот номинален увоз во периодот 2016 – 2018 година. Во пресметката на овој показател се вклучени Бугарија, Германија, Грција, Франција, Италија, Австрија, Словенија, Хрватска, Србија, Полска и Шпанија. Податокот се однесува на првите два месеца од четвртиот квартал на 2024 година.

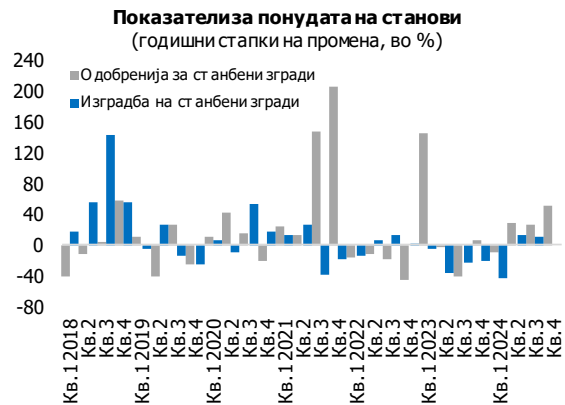
⁴² Хедонички индекс на цените на становите, изготвен од страна на НБРСМ врз база на огласите за продажба во главниот град, а објавен од агенциите коишто се занимаваат со промет со недвижности. Цената на станот е функција од површината, населбата во која се наоѓа, катот, дали станот има централно парно греење и дали станот е нов.

⁴³ Анализата се однесува на првиот месец од четвртиот квартал на 2024 година.

⁴⁴ Расположливи податоци за првите два месеца од четвртиот квартал на 2024 година.

Извор: НБРСМ. Индексот на цените на становете е пресметан од страна на вработени во НБРСМ врз основа на податоци од огласи за недвижност и од дневни весници.

Извор: ДЗС и пресметки на НБРСМ.

1.5.2. Инфлациски очекувања

Во однос на очекуваната патека на стапката на инфлација, домашните и меѓународните институции предвидуваат надолен тренд на растот на потрошувачките цени во наредниот период. Слични се и очекувањата на анкетирани економски аналитичари искажани во рамките на **Анкетата за инфлациските очекувања и очекувањата за движењето на реалниот БДП**⁴⁵, спроведена во декември 2024 година, според која тие предвидуваат дека стапката на инфлација ќе се сведе до нивото од 3,5% во 2024 година, 3,0% во 2025 година и 2,5% во 2026 година, во согласност со очекувањата за поумерени ценовни притисоци поради постепеноста стабилизирање на цените на храната и енергентите, мерките што се преземаат од носителите на политиките, како и забавувањето на странската инфлација.

Проекции и очекувања за стапката на инфлација

	2024	2025	2026
Економски аналитичари	3.5	3.0	2.5
ММФ	3.3	2.3	2.0
Консензус форкаст	3.6	3.1	
Министерство за финансии	3.5	2.2	2.0
НБРСМ	3.5	2.5	2.0

Извор: Анкета за инфлациските очекувања и очекувањата за движењето на реалниот БДП, декември 2024 година; ММФ, Светски економски преглед, октомври 2024 година; Консензус форкаст, декември 2024 година; Министерство за финансии, Фискална стратегија на Република Северна Македонија за 2025-2029 година, септември 2024 година; и НБРСМ, октомври 2024 година.

Послабите притисоци од цените на енергијата влијаат повољно врз очекувањата за идното краткорочно движење на цените во сегментот на градежништвото и во услужниот сектор. Така, во рамките на **корпоративниот сектор**⁴⁶, во четвртиот квартал од 2024 година, во просек, очекувањата за движењето на цените во следните три месеци се поповолни кај градежништвото и во услужниот сектор, каде што се забележува намалување на бројот на раководители на претпријатијата коишто очекуваат пораст на цените на нивните производи, во споредба со претходниот квартал. Од друга страна, кај преработувачката индустрија и во трговијата на мало преовладуваат очекувања за раст на цените. Во однос на **очекувањата на потрошувачите за промените во цените во наредните 12 месеци**⁴⁷, речиси е изедначен бројот на лица коишто

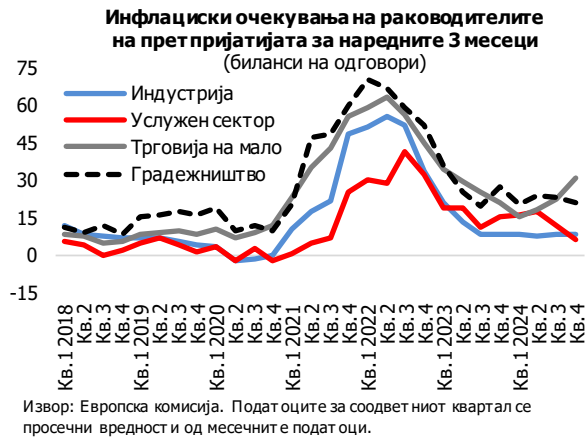
⁴⁵ Почнувајќи од октомври 2017 година, НБРСМ направи промена во досегашното анкетно истражување „Анкета за инфлациските очекувања“. Новото анкетно истражување „Анкета за инфлациските очекувања и очекувањата за движењето на реалниот БДП“ се спроведува на примерок на економски аналитичари, а проширен е и предметот на Анкетата, во согласност со практиката на Европската централна банка (ЕЦБ). Резултатите од Анкетата може да се најдат на следнава [врска](#).

⁴⁶ Анкети за деловните тенденции на Европската комисија во индустријата, трговијата на мало, градежништвото и во услужниот сектор заклучно со декември 2024 година.

⁴⁷ Анкета на Европската комисија за потрошувачкиот оптимизам заклучно со декември 2024 година.

очекуваат намалување на цените во следните 12 месеци, наспроти оние кои очекуваат раст на цените, но сè уште преовладуваат очекувањата за намалување на цените.

1.6. Биланс на плаќања

Во третото тримесечје од 2024 година, тековната сметка забележа суфицит од 1,8% од БДП, што е мало подобрување во однос на истиот период од претходната година. Главен фактор за подобрите остварувања е повисокиот суфицит кај услугите, што се должи на значително понискиот дефицит кај градежните услуги во однос на истиот период од минатата година, кога беа остварени поголеми авансни плаќања поврзани со изградбата на коридорите 8 и 10-д, како и на повисокиот суфицит кај патувањата. Од друга страна, спротивно влијание имаа понискиот суфицит кај секундарниот доход, во најголем дел под влијание на пониските приливи кај приватните трансфери, како и малку повисокиот дефицит кај примарниот доход. Кај финансиската сметка, во текот на третото тримесечје се остварени одливи на нето-основа, како резултат на остварените нето-одливи кај најголемиот дел од категориите, во значителен дел неутрализирани со натамошните солидни нето-приливи од СДИ. Девизните резерви и во овој период се во сигурната зона.

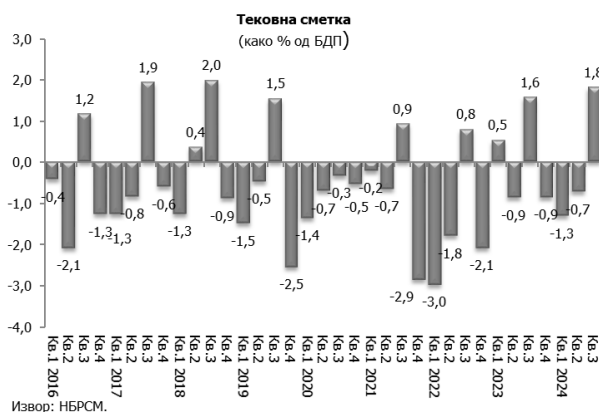

	2023					2024				2023					2024			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	I-XII	Кв.1	Кв.2	Кв.3	I-IX	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	I-XII	Кв.1	Кв.2	Кв.3	I-IX
	Во милиони евра									% од БДП								
I. Тековна сметка	78,6	-126,7	229,1	-125,4	55,6	-190,4	-104,9	263,3	-32,0	0,5	-0,9	1,6	-0,9	0,4	-1,3	-0,7	1,8	-0,2
Стоки и услуги, нето	-366,2	-581,9	-341,1	-609,3	-1898,6	-512,9	-497,3	-265,9	-1276,2	-2,5	-4,0	-2,3	-4,2	-13,0	-3,5	-3,4	-1,8	-8,8
Извоз	2414,4	2483,2	2478,9	2510,4	9886,8	2290,8	2412,3	2528,9	7232,1	16,6	17,0	17,0	17,2	67,8	15,8	16,7	17,5	49,9
Увоз	2780,6	3065,1	2820,0	3119,7	11785,4	2803,8	2909,7	2794,9	8508,3	19,1	21,0	19,3	21,4	80,8	19,4	20,1	19,3	58,7
Стоки, нето	-620,5	-596,4	-634,0	-783,2	-2634,1	-816,1	-740,3	-632,3	-2188,7	-4,3	-4,1	-4,3	-5,4	-18,1	-5,6	-5,1	-4,4	-15,1
Услуги, нето	254,3	14,5	292,9	173,9	735,5	303,1	243,0	366,4	912,5	1,7	0,1	2,0	1,2	5,0	2,1	1,7	2,5	6,3
Примарен доход, нето	-183,0	-184,4	-189,6	-185,4	-742,4	-196,9	-193,2	-197,8	-588,0	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-5,1	-1,4	-1,3	-1,4	-4,1
Секундарен доход, нето	627,8	639,7	759,8	669,4	2696,6	519,4	585,7	727,0	1832,2	4,3	4,4	5,2	4,6	18,5	3,6	4,0	5,0	12,6
II. Капитална сметка	0,2	-0,5	-0,5	-0,1	-0,9	0,0	0,5	-0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Нето-кредитирање (+) / нето-задолжување (-) (збирна ставка од тековната и капиталната сметка)	78,8	-127,2	228,5	-125,5	54,7	-190,4	-104,3	263,0	-31,7	0,5	-0,9	1,6	-0,9	0,4	-1,3	-0,7	1,8	-0,2
III. Финансиска сметка	-191,1	-172,1	565,2	-709,2	-507,2	109,3	-78,5	276,3	307,1	-1,3	-1,2	3,9	-4,9	-3,5	0,8	-0,5	1,9	2,1
Директни инвестиции	-129,5	-119,7	-40,1	-198,8	-488,1	-268,8	-209,3	-237,0	-715,1	-0,9	-0,8	-0,3	-1,4	-3,3	-1,9	-1,4	-1,6	-4,9
Портфолио инвестиции	-438,5	20,0	414,9	37,6	34,0	67,0	47,3	106,8	221,1	-3,0	0,1	2,8	0,3	0,2	0,5	0,3	0,7	1,5
Валуту и депозити	124,0	120,1	268,1	-99,5	412,7	174,3	89,2	140,3	403,8	0,9	0,8	1,8	-0,7	2,8	1,2	0,6	1,0	2,8
Заеми	163,7	-174,2	-8,1	-384,9	-403,5	23,0	-48,2	69,7	44,5	1,1	-1,2	-0,1	-2,6	-2,8	0,2	-0,3	0,5	0,3
Трговски кредити и аванси	84,9	-17,7	-69,8	-63,6	-66,2	115,2	43,1	199,8	358,2	0,6	-0,1	-0,5	-0,4	-0,5	0,8	0,3	1,4	2,5
Останати сметки за наплата/плаќање	5,0	0,1	0,1	0,1	5,2	-0,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
IV. Специјални права на влечење (нето-создавање обврски)	0,2	0,2	0,1	0,1	0,7	-0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
V. Нето-грешки и пропусти	-3,2	7,3	27,9	9,0	41,1	7,8	41,3	9,9	59,0	0,0	0,1	0,2	0,1	0,3	0,1	0,3	0,1	0,4
VI. Девизни резерви	266,7	52,3	-308,7	592,8	603,1	-291,9	15,4	-3,4	-279,9	1,8	0,4	-2,1	4,1	4,1	-2,0	0,1	0,0	-1,9

Извор: НБРСМ.

1.6.1. Тековна сметка

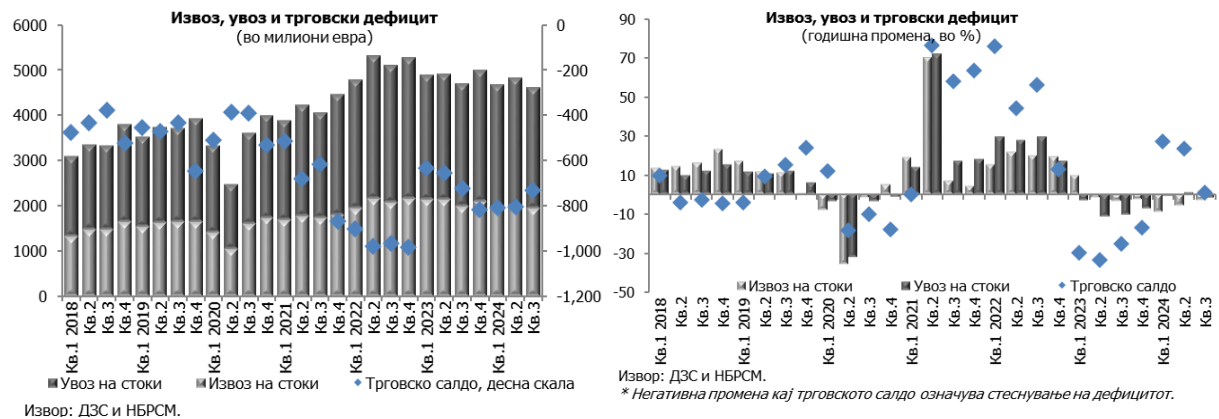
Во третото тримесечје од 2024 година, тековната сметка на билансот на плаќања забележа суфицит во износ од 263,3 милиони евра, или 1,8% од БДП⁴⁸. Во споредба со истиот период од претходната година, остварено е мало подобрување за 0,2 п.п. од БДП, што во целост се должи на повисокиот суфицит кај услугите. Имено, подобрите остварувања кај услугите во овој период во најголем дел се резултат на понискиот дефицит кај градежните услуги во однос на истиот период од претходната година, кога беа остварени поголеми одливи поврзани со изградбата на коридорите 8 и 10-д, а дополнителен придонес има и повисокиот остварен суфицит кај патувањата. Од друга страна, понискиот суфицит кај секундарниот доход во однос на истиот период од претходната година, резултат на пониските остварени приливи кај приватните трансфери, како и малку повисокиот дефицит кај примарниот доход имаа негативно влијание врз тековните трансакции во однос на остварувањата во третиот квартал минатата година.

⁴⁸ За пресметките се користи проектираниот износ на номиналниот БДП (од октомври 2024 година) којшто не ги одразува нагорните ревизии на БДП направени од страна на ДЗС за 2022 и 2023 година.

Прилог 1: Надворешнотрговска размена на стоки и движење на номиналниот и реалниот ефективен девизен курс (НЕДК и РЕДК)⁴⁹

Надворешнотрговската размена во третиот квартал од 2024 година изнесува 4.593,3 милиони евра, односно 31,7% од БДП, што во споредба со истиот квартал од претходната година претставува намалување за 2,2% (или за 0,5 п.п. од БДП). Пониската трговска размена со странство произлегува од натамошното надолно приспособување на извозната компонента, при годишен пад и на увозот на стоки во ова тримесечје.

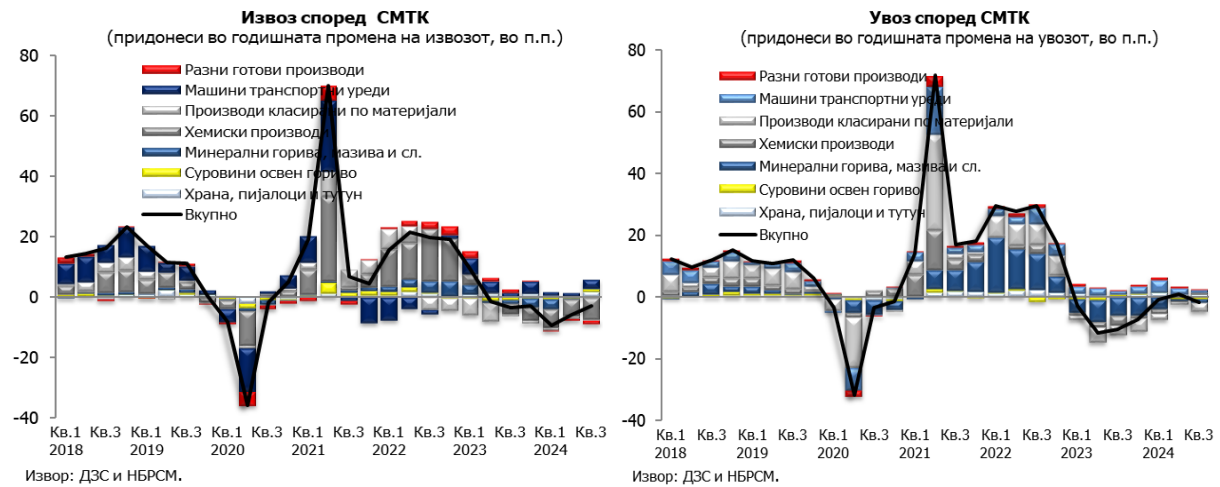

Во третиот квартал од 2024 година, извозот на стоки забележа пад од 2,9% на годишна основа, поумерен во однос на претходните квартали. Понискиот извоз и натаму главно е последица на негативниот придонес на извозот на хемиските производи поврзани со автомобилската индустрија. Негативен придонес бележи и извозот на возила, а намалување на извозот, но поумерено, има и кај дел од традиционалните извозни сектори, пред сè облека и текстил, а потоа и железо и челик. Во ова тримесечје, негативен придонес има и понискиот извоз на нафтени деривати. За поумерениот годишен пад на извозот клучен придонес имаа подобрите остварувања на дел од останатите извозни сектори на домашната економија. Така, извозот на опрема и машини се зголеми на годишна основа, што укажува на добрите остварувања на останатиот дел од капацитетите на автомобилската индустрија, забележани и во овој квартал. Исто така, забележан е раст на извозот на тутунот, електричната енергија и рудите. **Увозот на стоки во третото тримесечје од 2024 година бележи пад од 1,8% на годишна основа.** Промената е одраз на намалениот сировински увоз на индустријата, пред сè заради намалениот увоз на обоени метали, а потоа и на енергетската компонента, односно понискиот увоз на нафтени деривати и природен гас, при повисок увоз на електрична енергија (којшто во целост се должи на раст на цените). Помал негативен придонес има останатиот увоз на индустријата, што се согледува преку понискиот увоз на железо, челик и руда. Од друга страна, и во ова тримесечје е забележан зголемен увоз на возила и малку повисок увоз на опрема и машини. **Остварувањето кај двете компоненти на надворешнотрговската размена во третиот квартал од 2024 година доведе до проширување на трговскиот дефицит за 1,2% на годишна основа,** во услови на зголемување на дефицитот кај неенергетското салдо, при истовремено намалување на дефицитот во енергетското салдо.

Последните расположливи податоци за периодот октомври – ноември 2024 година укажуваат на натамошен пад и на извозната и на увозната компонента на надворешнотрговската размена во однос на истиот период од претходната година. Така, извозот на стоки во октомври – ноември 2024 година е понизок за 4,8% во однос на извозот остварен во истиот период од претходната година. Годишната промена на извозот во најголем дел ги одразува остварувањата на дел од капацитетите на автомобилската индустрија, односно понискиот извоз на хемиски производи, иако натамошен пад бележи и извозот на возила. Од друга страна, извозот на опрема и машини забележа зголемување на годишна основа. Увозот на стоки во овие два месеца оствари годишен пад од 1%. Соодветно на извозните остварувања, понискиот увоз на сировинската компонента на

⁴⁹ Според Методологијата за надворешнотрговската размена, податоците за извозот на стоки се објавуваат на ф.о.б., а за увозот на стоки на ц.и.ф.-основа

дел од извозните капацитети од автомобилскиот сектор има најголемо влијание врз годишното намалување на увозот. Помал придонес има и понискиот увоз на нафтени деривати, наспроти увозот на опрема и машини којшто бележи мал раст.

Според анализата на увозот на стоки од аспект на поделбата според Системот на национални сметки (System of national accounts – SNA), се забележува зголемен увоз на стоки за широка потрошувачка, малку повисок увоз на капитални производи, додека кај увозот на интермедијарни производи продолжува падот забележан во неколку последователни квартали. Во ова тримесечје, увозот наменет за лична потрошувачка⁵⁰ и натаму расте во согласност со динамиката на раст на потрошувачката на домаќинствата, при што и натаму највисок придонес за растот имаат увозот на стоки за широка потрошувачка неспоменати на друго место, како и увозот на храна и пијалаци (преработени) главно за употреба во домаќинствата.

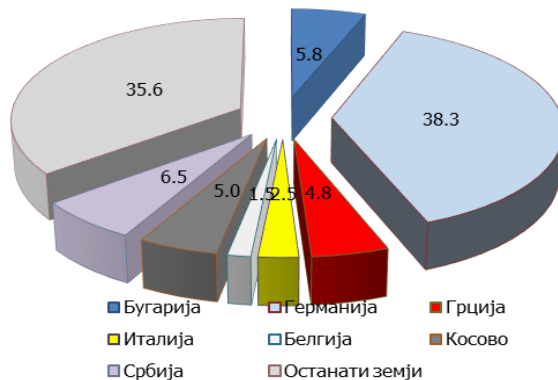

Анализата на надворешнотрговската размена според трговските партнери покажува дека и во третиот квартал од 2024 година Европската Унија е најзначајниот трговски партнер на домашната економија, со учество од 61,1% во вкупната трговија со странство. Анализата на страната на **извозот** покажува дека годишниот пад главно го одразува намалениот извоз на разни производи на хемиската индустрија во Германија. Исто така, придонес за падот има и понискиот извоз на возила кон Белгија, а намален извоз има и на железо и челик кон Кина, како и на енергенти кон Косово. Истовремено, ваквите остварувања беа ублажени од зголемениот извоз на енергенти кон Србија и Бугарија, а кон Бугарија е зголемен и извозот на руда. Позитивниот придонес на остварувањата на преостанатиот дел од индустријата најмногу го објаснува зголемениот извоз на електрична опрема кон Чешка, зголемениот извоз на тутун во

⁵⁰ Увозот на стоки за лична потрошувачка се анализира како увоз наменет за лична потрошувачка, апроксимиран преку увозот на стоки за широка потрошувачка и проценетиот увоз на патнички возила за индивидуална употреба.

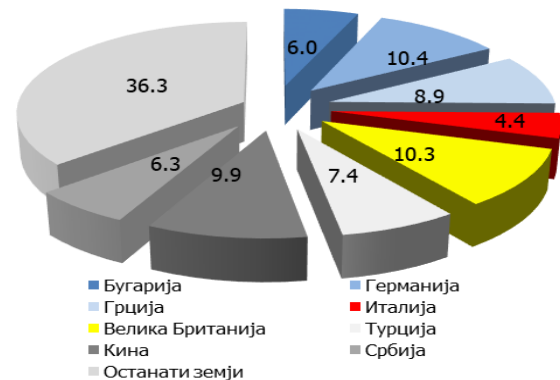
Грција, како и зголемениот извоз на возила во САД. Анализата на страната на **увозот**, укажува дека за падот на увозот најголем придонес има понискиот увоз на неколку категории производи од САД, но најмногу на благородни метали и керамички производи, како и на послабиот енергетски увоз од Грција. Понискиот увоз на благородни метали е причина за намалениот увоз и од Белгија, а намален е и увозот на енергенти од Русија. Од друга страна, увозната побарувачка на железо и челик од Турција, како и зголемениот увоз на енергенти од Бугарија придонесоа за раст на увозната компонента. Во однос на **салдата** во надворешнотрговската размена по поодделните партнери, висок индивидуален придонес за влошениот трговски дефицит на годишна основа има понискиот суфицит во размената со Германија.

Извоз на стоки, по земји, во вториот квартал на 2024 година
(учество, во %)

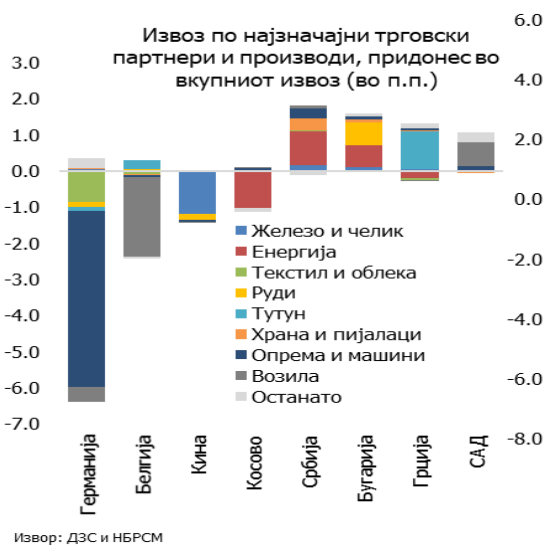

Извор: ДЗС.

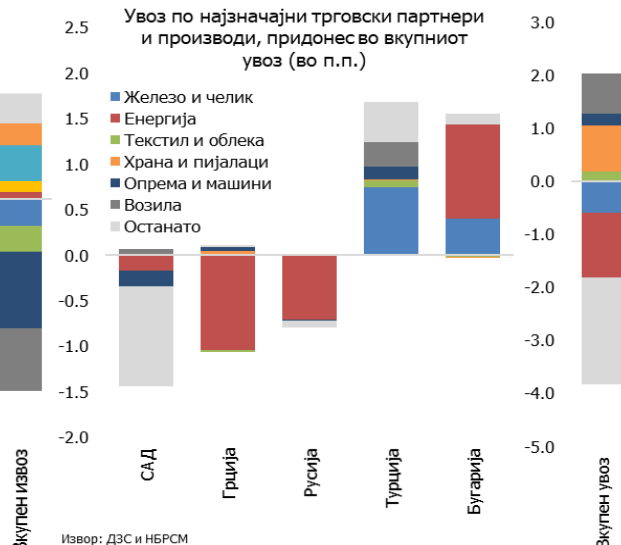
Увоз на стоки, по земји, во вториот квартал на 2024 година
(учество, во %)

Извор: ДЗС.

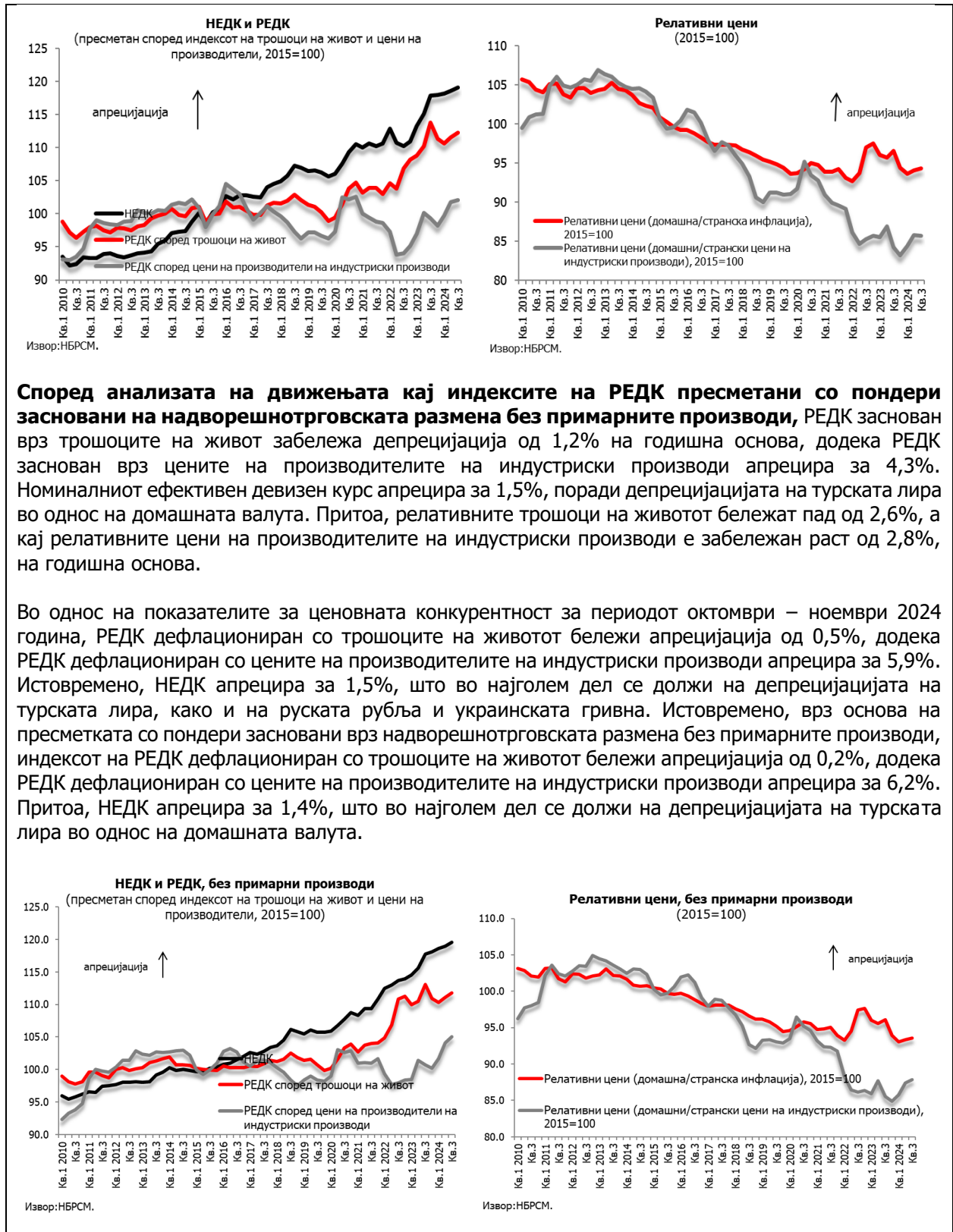

Извор: ДЗС и НБРСМ

Извор: ДЗС и НБРСМ

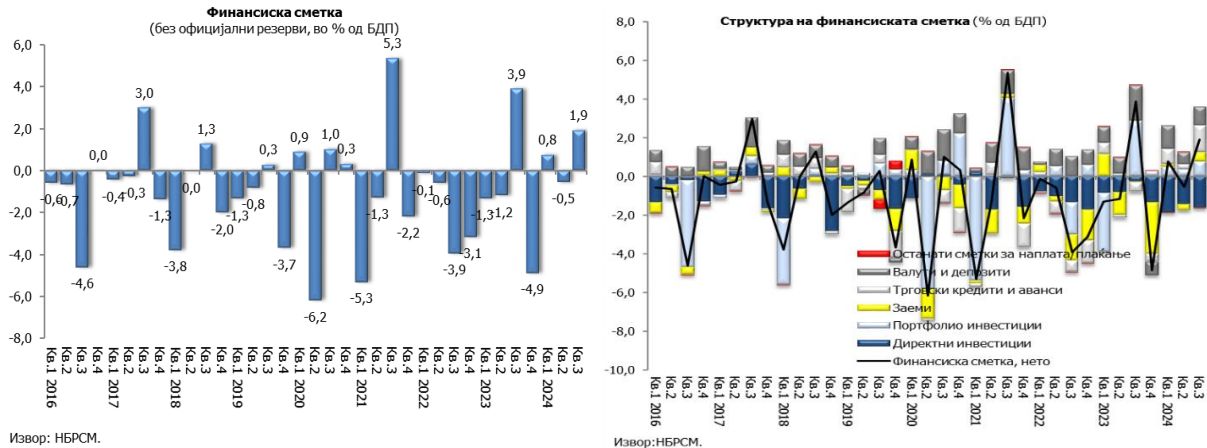
Од аспект на показателите за ценовната конкурентност, во третиот квартал од 2024 година, реалниот ефективен девизен курс дефлациониран со трошоците на животот забележа депрецијација од 1,4% на годишна основа, додека индексот дефлациониран со трошоците на производителите на индустриски производи бележи апрецијација од 2,7%. Ваквите остварувања се одраз на релативните трошоци на животот коишто забележаа намалување за 2,3% и на релативните цени на производителите на индустриски производи коишто забележаа зголемување за 1,7% на годишна основа. Индексот на номиналниот ефективен девизен курс оствари апрецијација од 1% на годишна основа, пред сè поради депрецијацијата на турската лира во однос на домашната валута.

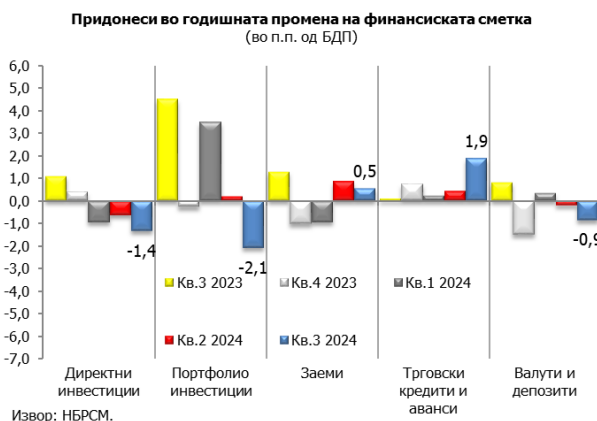
1.6.2. Финансиска сметка

Во третиот квартал од 2024 година, финансиската сметка во билансот на плаќања забележа нето-одливи од 276,3 милиони евра, или 1,9% од БДП. Притоа, остварувањата кај финансиската сметка се резултат на нето-одливите кај трговските кредити и

аванси, поради намалување на создадените обврски врз основа на надворешнотрговско работење кај приватниот сектор, како и на нето-одливите кај категоријата „валути и депозити“. Покрај тоа, во ова тримесечје се забележани нето-одливи и кај портфолио-инвестициите, што произлегува од остварената отплата на обврските врз основа на претходно издадени должнички хартии од вредност⁵¹, како и кај заемите. Од друга страна, кај директните инвестиции се остварени значителни нето-приливи, во најголем дел резултат на приливите кај должничката компонента.

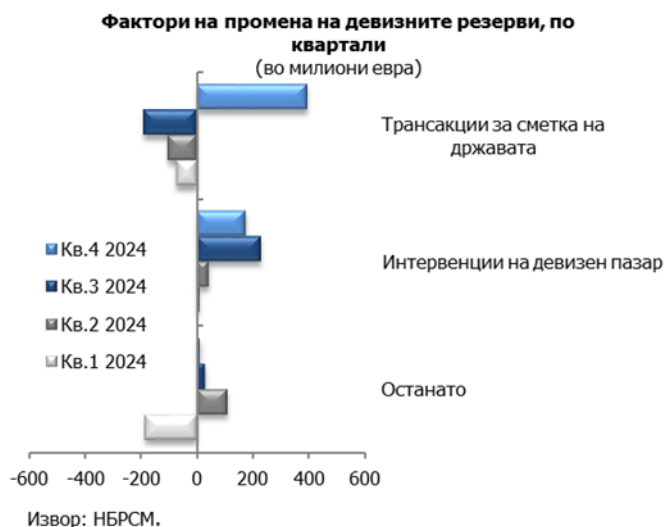
Анализата на годишна основа упатува на подобри остварувања кај финансиските текови во третиот квартал од 2024 година, каде што се остварени пониски нето-одливи во споредба со истиот период од претходната година. Притоа, најголем придонес за овие остварувања имаат пониските нето-одливи кај портфолио-инвестициите, поради остварените пониски отплати врз основа на претходно издадени должнички хартии од вредност во тековниот во однос на третиот квартал од претходната година. Истовремено, кај директните инвестиции се забележани повисоки приливи на нето-основа, што во целост се должи на високите нето-приливи кај должничката компонента во споредба со остварените нето-одливи во истиот период од претходната година. Слично влијание имаа и пониските нето-одливи кај категоријата „валути и депозити“, пред сè поради остварувањата кај банкарскиот сектор. Од друга страна, кај трговските кредити и аванси се остварени нето-одливи, наспроти остварените нето-приливи во минатата година. Слично влијание имаа и нето-одливите кај заемите, главно заради остварувањата кај краткорочните заеми, наспроти малите нето-приливи во истиот период од претходната година.

Состојбата на бруто девизните резерви, на крајот на третиот квартал од 2024 година, изнесува 4.406,6 милиони евра, што претставува раст од 69,1 милион евра во однос

⁵¹ На 30.9.2024 година беше извршена отплата на втората рата од кредитот за регистрирани хартии од вредност HCB (Namensschuldverschreibungen), во износ од 69,9 милиони евра.

на претходниот квартал. Анализирано преку факторите на промена, растот на девизните резерви произлегува од интервенциите на Народната банка на девизниот пазар.

Состојбата на бруто девизните резерви на крајот на четвртото тримесечје од 2024 година изнесува 5.019 милиони евра, што претставува раст од 612,4 милиони евра во однос на претходниот квартал. Анализирано преку факторите на промена, растот на девизните резерви во овој квартал во најголем дел произлегува од трансакциите за сметка на државата, како и од интервенциите на девизниот пазар⁵².

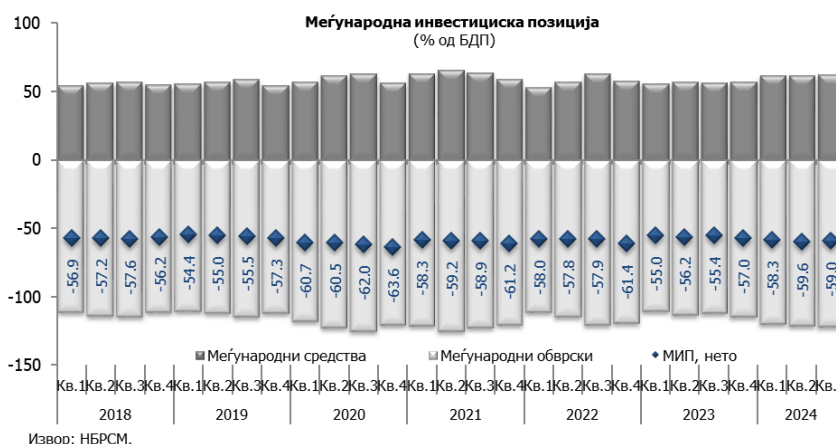
1.6.3. Меѓународна инвестициска позиција и бруто надворешен долг

На крајот на третиот квартал од 2024 година, нето меѓународната инвестициска позиција на македонската економија е негативна и изнесува 8.544,4 милиони евра, или 59% од БДП⁵³. Во споредба со состојбата на крајот на претходниот квартал, нето должничката позиција забележа стеснување од 0,6 п.п. од БДП⁵⁴, што се должи на поголемото зголемување на меѓународните средства (за 0,9 п.п. од БДП), во однос на зголемувањето на меѓународните обврски (за 0,2 п.п. од БДП). Од секторски аспект, кварталната промена произлегува од зголемувањето на нето-средствата на централната банка (раст на средства врз основа на должничките хартии од вредност), како и намалувањето на нето-обврските на депозитните институции и на државата.

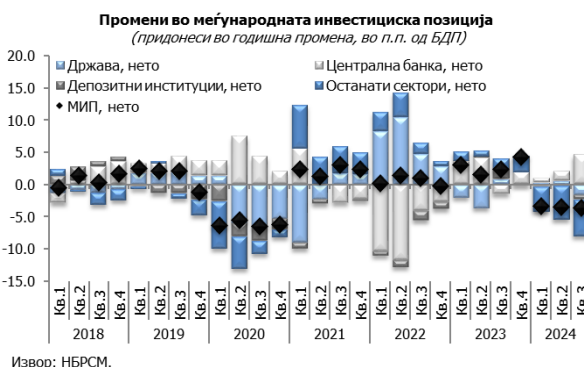
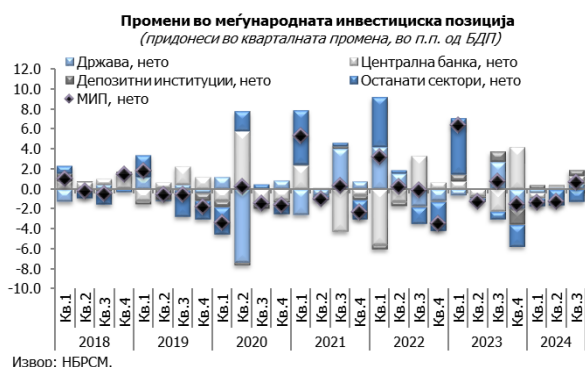
⁵² На 17.10.2024 година пристигна кредитот од „Унгарска експорт-импорт банка“ ПЛЦ (Hungarian Export Import Bank PLC) во износ од 500 милиони евра.

⁵³ За пресметките се користи проектираниот износ на номиналниот БДП (од октомври 2024 година) којшто не ги одразува нагорните ревизии на БДП направени од страна на ДЗС за 2022 и 2023 година.

⁵⁴ Во апсолутни износи, нето должничката позиција на македонската економија во третиот квартал од 2024 година забележа квартално намалување од 91,9 милиони евра.

На годишна основа, се забележува проширување на негативната меѓународна инвестициска позиција за 3,6 п.п. од БДП⁵⁵, во услови на повисок раст на меѓународните обврски од растот на меѓународните средства (за 9,7 п.п. и 6,2 п.п. од БДП⁵⁶, соодветно). Секторската анализа покажува дека ваквата промена главно се должи на повисоките нето-обврски на останатите сектори (резултат на повисоките обврски врз основа на директни инвестиции), како и нето-позицијата на државата (повисоки обврски врз основа на долгорочни заеми). Од друга страна, растот на нето-средствата на централната банка придонесоа за стеснување на нето должничката позиција.

На крајот на третото тримесечје на 2024 година, состојбата на бруто надворешниот долг изнесува 11.856,7 милиони евра, или 81,9% од БДП, што претставува пад од 0,2 п.п. од БДП, во споредба со претходниот квартал. Со исклучување на ефектот од специфичните активности за управување со девизните резерви на Народната банка⁵⁷, бруто надворешниот долг изнесува 79,2% од БДП и бележи квартален раст од 0,5 п.п. од БДП⁵⁸, во услови на раст на приватниот долг (за 1,3 п.п. од БДП) и пад на јавниот долг (за 0,8 п.п. од БДП). Растот кај приватниот долг произлегува од повисокиот меѓукомпаниски долг, додека кварталното намалување на јавниот долг во најголем дел се должи на намалување на задолжувањето на државата кон странство (врз основа на должнички хартии од вредност и долгорочни заеми⁵⁹), како и од понискиот долг кај јавните претпријатија.

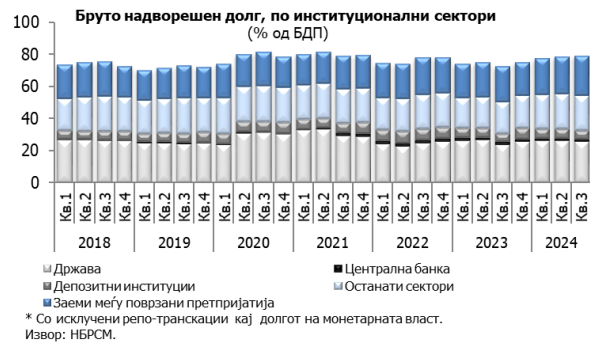
⁵⁵ Во апсолутни износи, нето должничката позиција на македонската економија во третиот квартал од 2024 година забележа годишен раст од 461,4 милиони евра.

⁵⁶ Во апсолутни износи, во третиот квартал од 2024 година меѓународните средства бележат годишен раст за 839,1 милион евра, додека меѓународните обврски бележат годишен раст за 1.300,4 милиони евра.

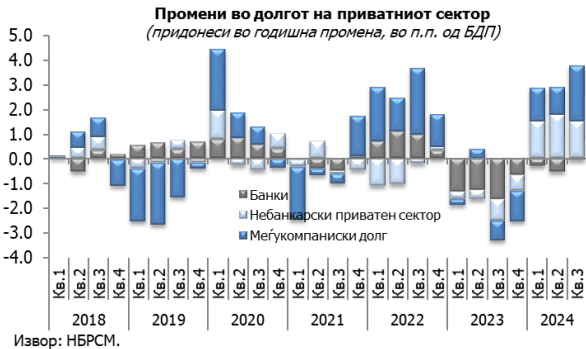
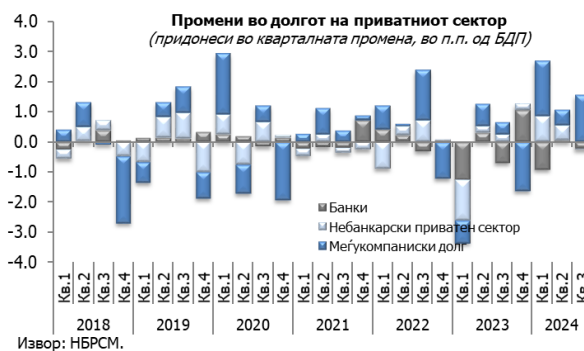
⁵⁷ Специфичните активности за управување со девизните резерви на централната банка се однесуваат на репо-договори и други операции поврзани со управувањето со девизните резерви.

⁵⁸ Во апсолутни износи, бруто надворешниот долг на македонската економија во третиот квартал од 2024 година забележа квартален раст од 70,3 милиони евра.

⁵⁹ На 30.9.2024 година беше извршена отплата на втората рата од кредитот за регистрирани хартии од вредност НСВ (Namensschuldverschreibungen), во износ од 69,9 милиони евра.

Бруто надворешниот долг на крајот на третиот квартал бележи годишен раст од 6,3 п.п. од БДП⁶⁰, во услови на повисок раст на приватниот од растот на јавниот долг (за 3,8, п.п. и 2,5 п.п. од БДП, соодветно⁶¹). Годишното зголемување на приватниот долг е одраз на повисокиот меѓукомпаниски долг кај капитално поврзаните субјекти и повисоките обврски на небанкарскиот сектор врз основа на краткорочни трговски кредити. Промената кај јавниот долг се должи на зголемените обврски на централната влада врз основа на долгорочни заеми⁶², а во помал дел и повисок долг кај јавните претпријатија и јавните банки.

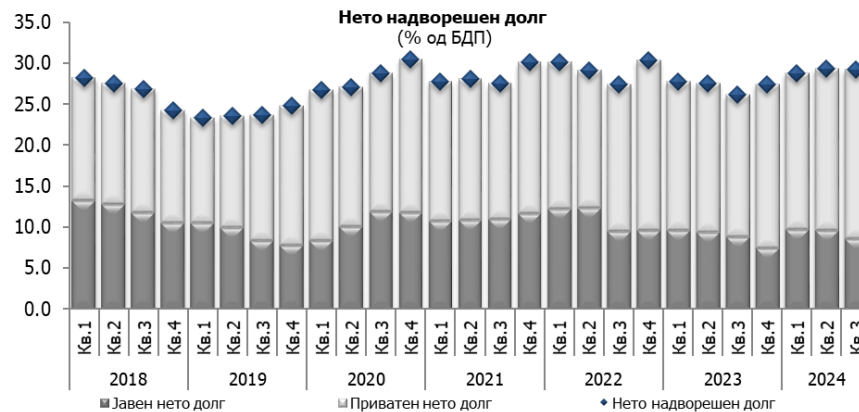

На 30.9.2024 година, нето надворешниот долг изнесува 4.228,4 милиони евра, или 29,2% од БДП, што претставува квартален пад од 0,2 п.п. од БДП, предизвикан од падот на јавниот нето-долг (за 1,0 п.п. од БДП), при истовремен раст на приватниот нето-долг (за 0,8 п.п. од БДП).

⁶⁰ Во апсолутни износи, бруто надворешниот долг на македонската економија во третиот квартал од 2024 година забележа годишен раст од 834,6 милиони евра.

⁶¹ Во апсолутни износи, јавниот и приватниот надворешен долг во третиот квартал од 2024 година забележаа годишен раст од 329,6 и 505 милиони евра, соодветно.

⁶² Во периодот од почетокот на четвртиот квартал од 2023 година беа остварени позначителни приливи врз основа на следниве заеми: 93,8 милиони евра од Светската банка, 90 милиони евра од Кредитната банка за обновa (KfW), Германија, 50 милиони евра од ОПЕК, 150 милиони евра врз основа на втората транша од кредитната линија за претпазливост и ликвидност (ПЛЛ) и 50 милиони евра од Европската комисија.

* Со исклучени репо-трансакции кај долгот на монетарната власт.
Извор: НБРСМ.

Показателите за надворешната задолженост на домашната економија се во безбедната зона. Освен показателот за учество на бруто надворешниот долг во БДП којшто и понатаму е во зоната на висока задолженост, сите останати показатели за солвентност и ликвидност упатуваат на ниска задолженост на домашната економија. Сепак, високото структурно учество во бруто надворешниот долг на обврските врз основа на директни инвестиции како форма на финансирање на компаниите со странски капитал, како и на обврските врз основа на трговски кредити коишто се инструмент на финансирање во меѓународната трговија, го ублажува профилот на ризик во однос на должничката позиција на економијата. Имено, нивото на бруто надворешниот долг без трговските кредити и меѓукомпанискиот долг е пониско и изнесува 46,2% од БДП⁶³, што е показател за умерена задолженост.

Показатели на надворешната задолженост	Солвентност				Ликвидност		
	Отплата на камата/ извоз на стоки и услуги и други приливи	Бруто долг/ извоз на стоки и услуги и други приливи	Бруто долг/ БДП	Отплата на долгот/ извоз на стоки и услуги и други приливи	Девизни резерви/ краткорочен долг	Девизни резерви/ краткорочен долг со преостанато достасување**	Краткорочен долг/ Вкупен долг
	во %	во %	во %	во %	сооднос	сооднос	во %
12/31/2010	3.2	140.4	59.7	13.9	1.5	1.0	27.9
12/31/2011	3.1	148.4	64.6	16.8	1.8	1.2	25.2
12/31/2012	2.9	142.1	67.6	13.1	1.6	1.0	26.7
12/31/2013	2.5	137.3	67.3	15.8	1.6	1.1	23.3
12/31/2014	3.0	149.1	74.0	17.2	1.8	1.1	22.3
12/31/2015	2.7	143.9	73.2	20.0	1.7	1.1	21.3
12/31/2016	2.4	148.8	79.3	14.8	1.7	1.2	21.9
12/31/2017	2.7	138.6	76.9	12.7	1.3	0.9	23.9
12/31/2018	2.2	130.7	77.3	15.7	1.4	1.0	25.8
3/31/2019	2.0	123.1	74.3	9.0	1.4	1.0	26.0
6/30/2019	2.0	124.4	75.5	9.0	1.4	1.0	26.5
9/30/2019	2.0	128.0	77.3	9.0	1.4	1.0	27.8
12/31/2019	2.0	121.9	76.3	9.0	1.6	1.0	25.6
3/31/2020	1.9	118.9	73.8	13.6	1.4	1.0	26.6
6/30/2020	1.9	125.7	79.4	13.6	1.9	1.2	22.4
9/30/2020	1.9	129.9	80.7	13.6	1.7	1.0	22.9
12/31/2020	1.9	122.3	77.9	13.6	1.9	1.1	20.4
3/31/2021	2.2	127.3	83.9	16.3	1.9	1.2	21.5
6/30/2021	2.2	130.0	85.6	16.3	1.9	1.2	22.0
9/30/2021	2.2	125.6	82.8	16.3	1.8	1.3	22.2
12/31/2021	2.2	126.6	83.4	16.3	1.8	1.3	21.5
3/31/2022	1.8	118.0	82.6	9.4	1.3	1.0	26.0
6/30/2022	1.8	117.3	82.1	9.4	1.2	0.9	26.3
9/30/2022	1.8	123.6	86.6	9.4	1.3	0.9	26.9
12/31/2022	1.8	123.4	86.4	9.4	1.5	1.0	24.7
3/31/2023	2.4	112.6	81.8	14.8	1.6	1.0	23.6
6/30/2023	2.4	114.5	83.3	14.8	1.6	1.0	23.8
9/30/2023	2.4	110.6	80.4	14.8	1.5	1.0	24.4
12/31/2023	2.4	114.4	83.1	14.8	1.8	1.2	22.7
3/31/2024	2.9	109.0	79.7	13.1	1.6	1.0	23.3
6/30/2024	2.9	110.5	80.8	13.1	1.6	1.0	24.0
9/30/2024	2.9	111.2	81.3	13.1	1.6	1.0	24.2
умерена задолженост*	12 - 20%	165 - 275%	30 - 50%	18 - 30%	1.00		

⁶³ Се однесува на долгот без репо-договори.

II. Монетарна политика⁶⁴

Во текот на четвртиот квартал од 2024 година, Народната банка продолжи со постепено нормализирање на поставеноста на монетарната политика соодветно на условите во економијата, намалувајќи ја основната каматна стапка за по 0,25 п.п. во октомври и декември, сведувајќи ја на нивото од 5,55%, или збирно намалување за 0,75 п.п., што започна во септември годинава. Каматните стапки на останатите монетарни инструменти се намалија во декември за по 0,25 п.п., со што каматните стапки на депозитите преку ноќ и на 7 дена се сведоа на 3,95% и 4%. Кај макропрудентните инструменти, Народната банка донесе одлука за задржување на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија во висина од 1,75% и во првото тримесечје од 2026 година. Со ваквите промени се задржува внимателниот пристап во водењето на монетарната политика и се очекува дека нивото на каматните стапки, заедно со досегашните промени кај задолжителната резерва и преземените макропрудентни мерки, ќе придонесат за одржување на ценовната стабилност на среден рок и за стабилност на девизниот курс на денарот во однос на еврото. Во четвртиот квартал од 2024 година, Европската централна банка ја намали основната каматна стапка на расположливите депозити за по 0,25 п.п. во октомври и декември и ја сведе на нивото од 3%. Девизните резерви се задржаа на соодветното ниво и во сигурната зона, а депозитната база и кредитирањето на банките забележаа солидна годишна стапка на раст. Сепак, ризиците поврзани со надворешното окружување и понатаму постојат, а со внимателност се следат и потенцијалните ризици од домашните фактори коишто би можеле да влијаат на побарувачката и на цените во следниот период. Народната банка ќе продолжи со внимателно следење на ризиците во домашната и глобалната економија и доколку е потребно ќе делува користејќи ги сите расположливи инструменти, со цел да се одржи стабилноста на девизниот курс и ценовната стабилност.

Во текот на четвртиот квартал од 2024 година, Народната банка ја намали основната каматна стапка за по 0,25 п.п. во два наврата, односно во октомври и декември и ја сведе на нивото од 5,55%. Каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена се намалија за по 0,25 п.п. во декември и изнесуваат 3,95% и 4%, соодветно. Понудениот износ на благајнички записи е непроменет и изнесува 10.000 милиони денари, а се продолжи и со примената на досегашните промени кај инструментот задолжителна резерва. Со ваквите промени се задржува внимателноста во монетарната политика имајќи ги предвид ризиците поврзани со надворешното окружување што сè уште постојат, но и со домашните фактори што влијаат врз агрегатната побарувачка. И натаму се очекува дека нивото на каматните стапки, заедно со досегашните промени кај задолжителната резерва и преземените макропрудентни мерки, ќе придонесат за ценовна стабилност на среден рок и за задржување на стабилноста на девизниот курс на денарот во однос на еврото. Кај макропрудентните инструменти, Народната банка овој квартал донесе одлука за продолжување со примената на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија во висина од 1,75% и во првото тримесечје од 2026 година.

⁶⁴ Подетални информации за новите монетарни мерки може да се прочитаат на интернет-страницата на Народната банка: https://www.nbrm.mk/content/MPI%20publikacii/03%202024%20Hronologija_na_promenite_vo_postavenosta_na_monetarnite_instrumenti_na_Narodnata%20banka.pdf

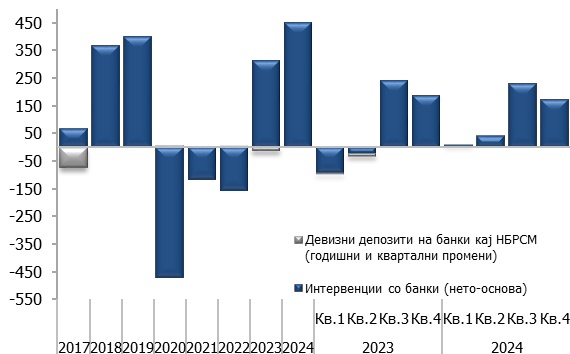

Одлуките во овој период беа засновани на остварувањата⁶⁵ кај основните макроекономски показатели во домашната економија, а пред сè на оцените за инфлацијата, којашто се задржа во рамките на очекувањата, како и на поволните движења на девизниот пазар. Имено, годишната стапка на инфлација очекувано забрза во октомври и ноември, како ефект од пониската споредбена основа од крајот на минатата година кај цените на храната. Во согласност со очекувањата беа и движењата кај базичната инфлација, како и натамошниот пад на цените кај енергетската компонента, при што беше оценето дека во просек за целата 2024 година инфлацијата ќе биде во рамките на проектираната стапка. Блиску до проекциите беше и забрзувањето на економскиот раст во третиот квартал на 2024 година, при нагорни ревизии во податоците за првата половина на годината. Не беа согледани промени ни во однос на ризиците за растот во следниот период, поврзани пред сè со случувањата во надворешното окружување, како и со остварувањето на домашните инфраструктурни проекти. Состојбата на девизниот пазар беше оценета како стабилна, при поволни движења на девизниот пазар и интервенции со нето-откуп на девизи од страна на Народната банка коишто траат од почетокот на годината, што овозможува одржување на соодветно ниво на девизните резерви. Воедно, депозитните и кредитните текови беа подобри од очекувањата за последниот квартал од годината.

⁶⁵ Се однесува на расположливите информации во текот на четвртиот квартал од 2024 година коишто беа земени предвид при донесувањето на одлуките за монетарната поставеност во тој период.

Интервенции на НБРСМ на девизниот пазар и девизни депозити на банки кај НБРСМ

(во милиони евра)

Извор: НБРСМ.

Каматен распон

(во процентни поени)

Извор: НБРСМ и ЕЦБ.

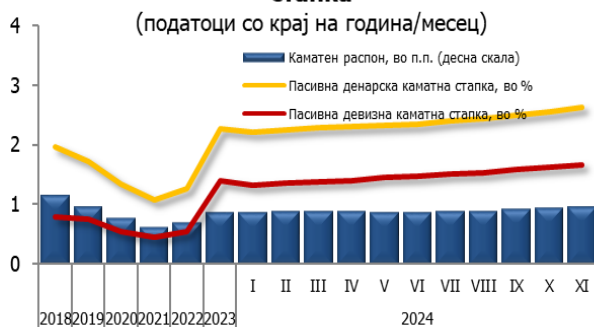
Со оглед на применуваната монетарна стратегија, при носењето на монетарните одлуки се зема предвид и поставеноста на политиката на Европската централна банка (ЕЦБ), којашто во текот на четвртиот квартал, на двапати ја намали основната каматна стапка на расположливите депозити за по 0,25 п.п., сведувајќи ја на ниво од 3%. Истовремено, ЕЦБ ја намали и каматната стапка на основните операции за рефинансирање во ист износ и ја сведе на нивото од 3,15%. Со тоа, распонот меѓу основната каматна стапка на Народната банка и основната каматна стапка на расположливите депозити на ЕЦБ во декември 2024 година изнесуваше 2,55 п.п. и остана иста како и во претходниот квартал. Во однос на индикативните пазарни каматни стапки на едномесечниот СКИБОР и на едномесечниот ЕУРИБОР, распонот меѓу нив се зголеми за 0,5 п.п. на крајот на декември 2024 година, во однос на претходниот квартал.

Во однос на депозитните каматни стапки во домашната економија, во ноември 2024 година каматните стапки на денарските и девизните депозити малку се зголемија за 0,1 п.п., во споредба со претходниот квартал, при зголемување и на каматниот распон во ист сразмер којшто достигна ниво од 1 п.п. Кај новопримените⁶⁶ вкупни депозити, каматниот распон во ноември малку се зголеми во споредба со крајот на претходниот квартал и изнесуваше 0,9 п.п., во услови на зголемување на денарските каматни стапки (од 3,0% во септември на 3,2% во ноември) и зголемување на девизните каматни стапки (од 2,1% во септември на 2,3% во ноември).

⁶⁶ Во однос на каматните стапки на новоодобрените кредити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новоодобрените кредити произлегува од фактот што тие се условени од обемот на новоодобрени кредити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Каматен распон помеѓу пасивна денарска и пасивна девизна каматна стапка

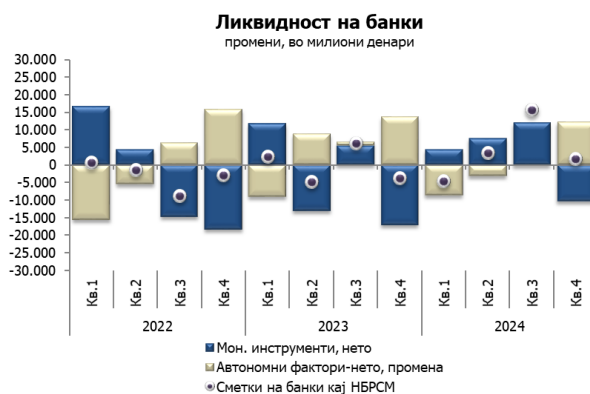

Каматен распон помеѓу пасивна денарска и пасивна девизна каматна стапка на новопримени депозити (податоци со крај на година/месец)

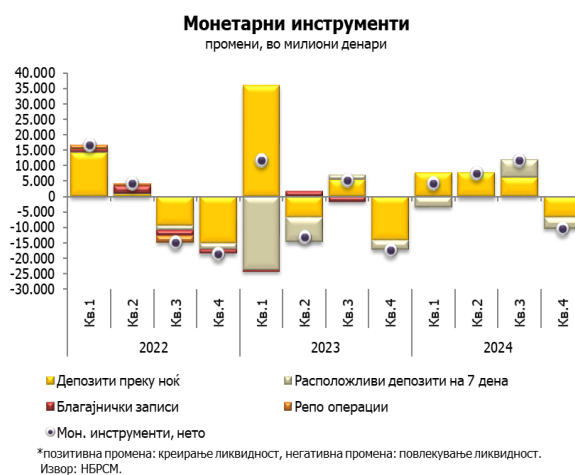

2.1. Ликвидност на банките

Во четвртиот квартал на 2024 година, денарската ликвидност на банките се зголеми, што во целост произлегува од промените кај автономните фактори, додека монетарните инструменти придонесоа за повлекување на ликвидноста.

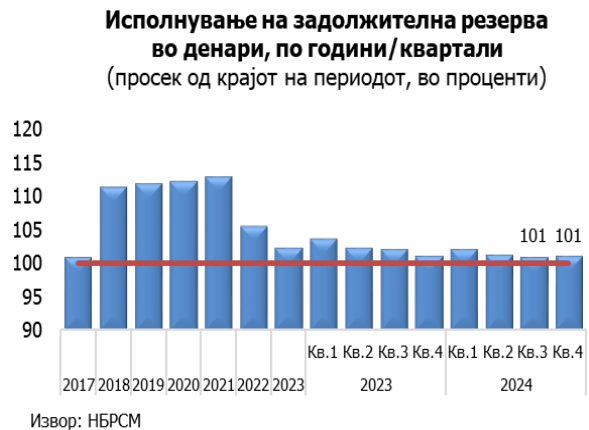
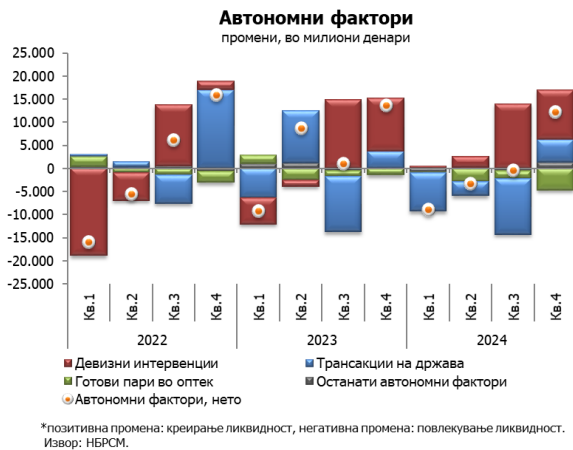
*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

*позитивна промена: креирање ликвидност, негативна промена: повлекување ликвидност.
Извор: НБРСМ.

Од аспект на промената на монетарните инструменти, вложувањата на банките во расположливи депозити (преку ноќ и на седум дена) се зголемија за 10.328 милиони денари во четвртиот квартал од 2024 година, што придонесе за повлекување ликвидност од банкарскиот систем. Притоа, депозитите преку ноќ и на 7 дена се зголемија за 6.640 и 3.688 милиони денари, соодветно. Состојбата на основниот инструмент – багајничките записи на НБРСМ, беше непроменета и на крајот на четвртиот квартал од 2024 година изнесуваше 10.000 милиони денари.

Автономните фактори на нето-основа во четвртиот квартал од 2024 година придонесоа за создавање ликвидност во банкарскиот систем, за 12.247 милиони денари. Ваквата промена кај автономните фактори најмногу произлегува од девизните интервенции и трансакциите на државата, додека готовите пари во оптек придонесоа за намалување на ликвидноста.

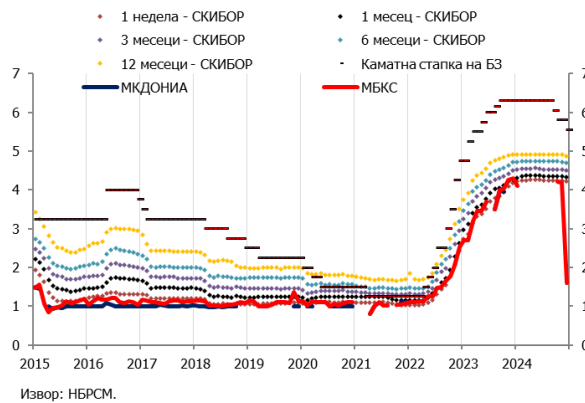
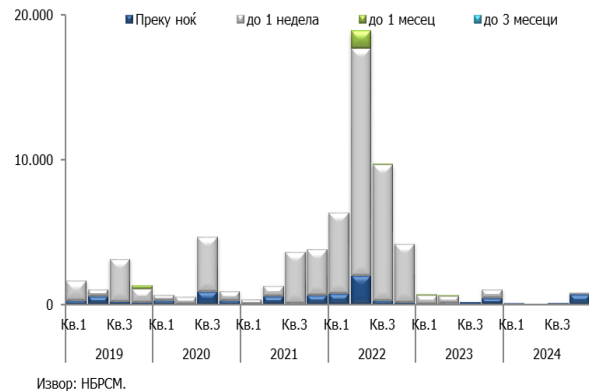
Во текот на четвртиот квартал од 2024 година банките на сметките кај Народната банка и натаму имаа повеќе издвоени средства од утврдениот износ на задолжителната резерва во денари, во просек за околу 1,0%.

III. Движења на финансиските пазари

Каматната стапка на меѓубанкарскиот пазар на депозити во четвртиот квартал од 2024 година изнесуваше 3,3% во просек, при зголемена активност на овој пазар. Просечните котации на СКИБОР забележаа мало надолно придвижување. На примарниот пазар на државни хартии од вредност, новите емисии беа главно на подолги рокови, додека на секундарниот пазар на хартии од вредност се тргуваше со државни записи и државни обврзници. На Македонската берза, берзанскиот промет се зголеми за 2,5 пати во однос на претходниот квартал, додека вредноста на МБИ-10 забележа квартално зголемување за 16,2%. На регионалните берзи, индексите забележаа забрзан раст, во просек, од 4,4% на квартална основа. Од аспект на меѓународните финансиски пазари, индексите на променливост на пазарите на обврзници и акции, односно индексите MOBE и ВИКС, во четвртиот квартал од 2024 година забележаа нагорна промена, што укажува на зголемување на неизвесноста и променливоста на пазарите што главно е поврзано со изборите во САД, засилените геополитички тензии, како и падот на владата во Германија. Повеќето од распоните меѓу приносите на македонските и германските еврообврзници забележаа сосема мали надолни промени во споредба со претходниот квартал.

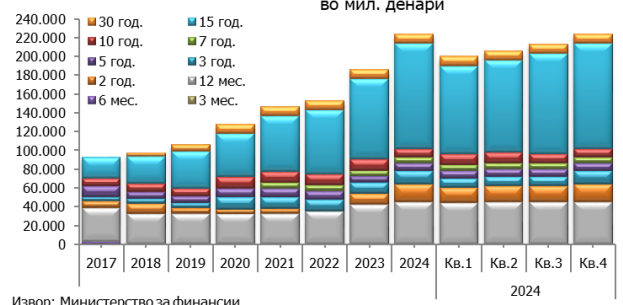
3.1. Меѓубанкарски пазар со необезбедени депозити

Во четвртиот квартал од 2024 година, просечната каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на депозити (МБКС) изнесуваше 3,3% и е намалена за 0,9 п.п. во однос на претходниот квартал. Тргувањето на меѓубанкарскиот пазар на депозити во четвртото тримесечје од 2024 година достигна 790 милиони денари (80 милиони денари во претходниот квартал), како резултат на склучените трансакции преку ноќ и на седум дена. Речиси сите просечни котации на СКИБОР забележаа сосема мало надолно поместување, коешто се движеше до 0,02 п.п. во споредба со претходниот квартал.

**МБКС, СКИБОР, МКДОНИА и каматна стапка
на благајнички записи**
во проценти**Тргување со депозити**
промет, во милиони денари

3.2. Пазар на државни хартии од вредност

Состојбата на издадените државни хартии од вредност на примарниот пазар во четвртиот квартал од 2024 година забележа зголемување за 10.620 милиони денари, или 5,0% на квартална основа и достигна 223.986 милиони денари. Притоа, кварталниот раст е главно кај хартиите од вредност со подолги рочности, односно петнаесетгодишни, тригодишни и двегодишни државни обврзници (со раст од 5.470, 4.139 и 1.993 милиони денари, соодветно), при намалување на состојбата кај десетгодишните државни обврзници (за 1.217 милиони денари). Анализирано од аспект на структурата на државните хартии од вредност, државните обврзници и натаму се најзастапената категорија, со учество од 79,7%. Притоа, петнаесетгодишните државни обврзници и натаму имаат највисоко учество во рочната структура на државните хартии од вредност од 50,1% (речиси идентично како и во претходниот квартал), што е во согласност со насоките од фискалната стратегија на Министерството за финансии за издавање државни обврзници со подолги рочности, заради оптимизација на исплатите на долгот и намалување на ризикот за рефинансирање.⁶⁷ Од аспект на валутната структура, државните хартии од вредност во домашна валута без валутна клаузула и понатаму имаат најголемо учество, сочинувајќи 75,7% од вкупните државни хартии од вредност (74,5% во претходниот квартал). Од аспект на сопственичката структура, банките во овој квартал малку го зголемија учеството, од 33,1% на 34,2%, за сметка на намаленото учество на останатите инвеститори (65,8%). Во рамките на останатите инвеститори, и понатаму најзастапени се пензиските фондови (со учество од 47,4%).

Државни хартии од вредност
состојби, во мил. денари**Рочна структура на ДХВ**
во мил. денари

⁶⁷ Фискална стратегија за 2024 – 2029 година, Министерство за финансии, септември 2024 година.

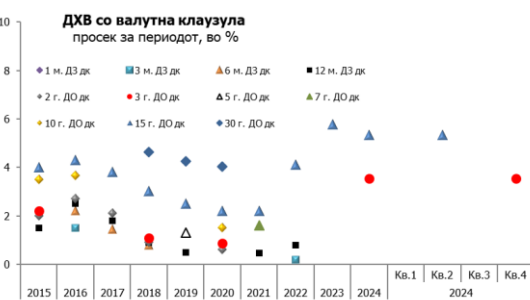
Сопственичка структура на ДХВ
состојби, во мил. денари

Извор: Министерство за финансии.

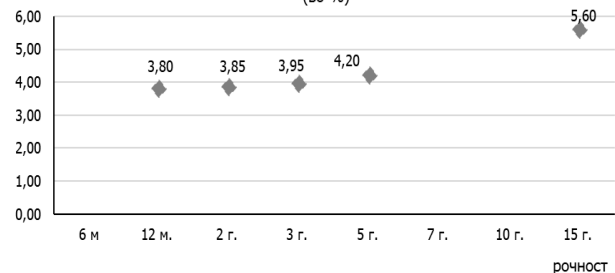
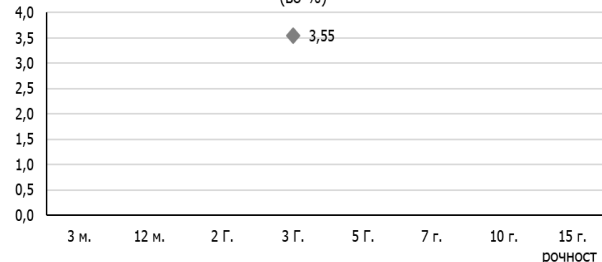
Валутна структура на ДХВ
состојби, во мил. денари

Извор: Министерство за финансии.

Во текот на четвртиот квартал од 2024 година, каматните стапки на издадените државни хартии од вредност без валутна клаузула, утврдени од страна на Министерството за финансии, се непроменети во споредба со претходниот квартал. Единствено, промена е забележана кај тригодишните државни хартии од вредност со валутна клаузула, коишто беа издадени повторно по подолг период, со просечна каматна стапка од 3,55% (последно издавање во четвртиот квартал од 2020 година со просечна каматна стапка од 0,9%). Во сегментот на државни хартии од вредност без валутна клаузула, на примарниот пазар беа издадени дванаесетмесечни државни записи, двегодишни, тригодишни, петгодишни и петнаесетгодишни државни обврзници, со каматни стапки од 3,80%, 3,85%, 3,95%, 4,2% и 5,60%, соодветно.

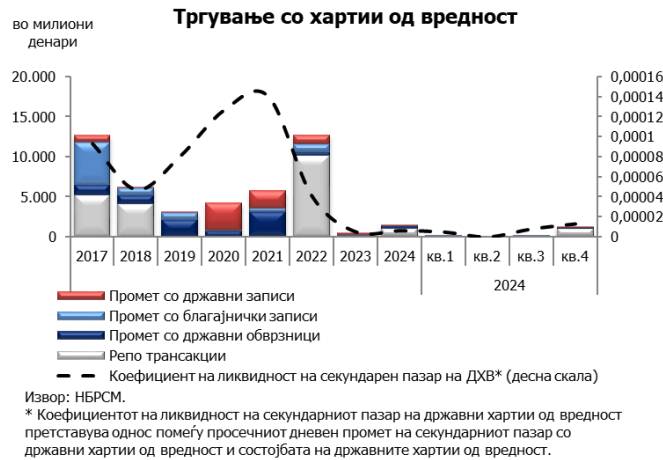

Извор: Министерство за финансии

Крива на принос на ДХВ без валутна клаузула
(во %)**Крива на принос на ДХВ со валутна клаузула**
(во %)

Прометот со хартии од вредност на секундарниот пазар во четвртиот квартал од 2024 година изнесуваше 1.170 милиони денари, како резултат на тргувањето со репо-трансакции со рочност до седум дена (со просечен принос од 4,4%), тргувањето со државни обврзници со преостаната рочност од десет до петнаесет години (со просечен принос од 5,9%) и тргувањето со државни записи со преостаната рочност до еден месец (со просечен принос од 4,2%). Ваквите

промени упатуваат на зголемување на коефициентот на ликвидност⁶⁸, во споредба со претходниот квартал.

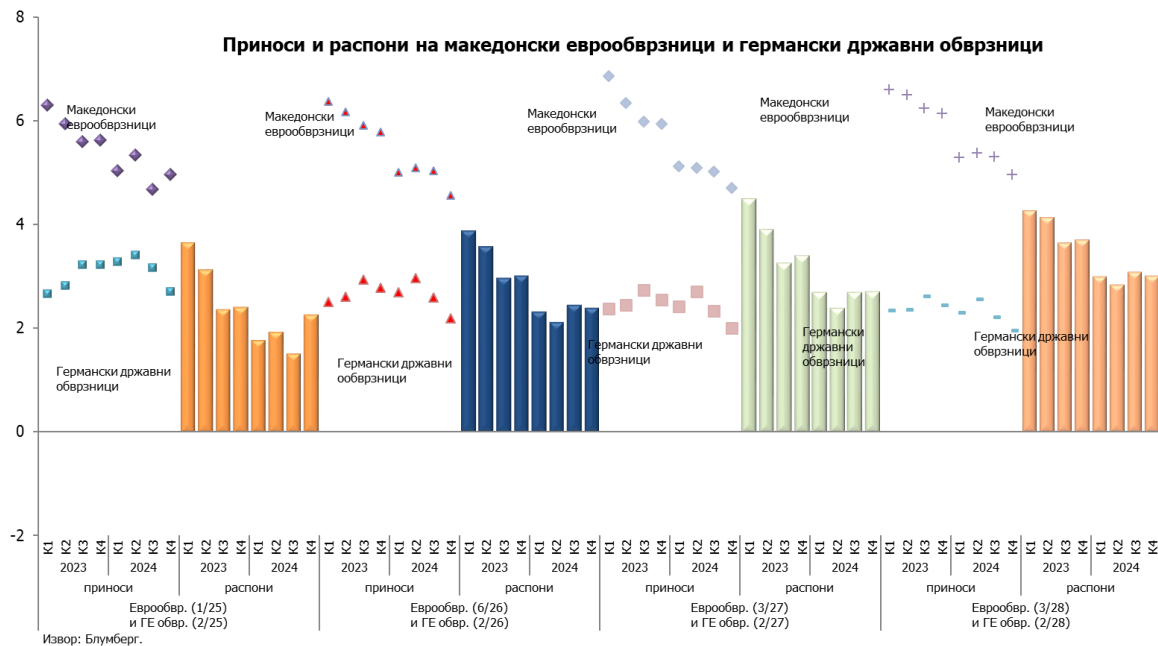
На финансиските пазари во САД во четвртиот квартал од 2024 година, приносите на 10-годишните државни хартии од вредност се зголемија и во просек изнесуваа околу 4,3% (4,0% во претходниот квартал), додека во еврозоната, приносите на 10-годишните државни хартии од вредност малку се намалија и изнесуваа 2,6% во просек (2,7% во претходниот квартал).

Повеќето од приносите на македонските еврообврзници⁶⁹ во четвртиот квартал од 2024 година забележаа надолно поместување, при речиси идентично намалување и на приносите кај германските државни обврзници. Исклучок претставува еврообврзницата издадена во 2018 година којашто достасува за отплата во јануари 2025 година, чијшто распон во однос на германските обврзници се зголеми, што е вообичаено пазарно движење кај обврзниците непосредно пред рокот на достасување. Кај останатите македонски обврзници главно е забележано задржување на распоните во однос на германските обврзници на нивото од претходниот квартал, коишто во просек изнесуваа 2,4 п.п., 2,7 п.п. и 3,0 п.п., соодветно.

⁶⁸ Коефициентот на ликвидност на секундарниот пазар претставува однос помеѓу просечниот дневен промет и состојбата на државните хартии од вредност.

⁶⁹ Се однесува на македонските еврообврзници издадени во јануари 2018 година, во јуни 2020 година, март 2021 година и март 2023 година. Еврообврзниците се издадени во номинален износ од 500 милиони евра, 700 милиони евра, 700 милиони евра и 500 милиони евра, соодветно, со рок на достасување од 7, 6, 7 и 4 години, соодветно и годишни каматни стапки од 2,75%, 3,675%, 1,625% и 6,96%, соодветно.

3.3. Берзи

На крајот на четвртиот квартал од 2024 година, вредноста на македонскиот берзански индекс за акции МБИ-10 се зголеми за 16,2% (раст од 13,9% во претходниот квартал) и изнесуваше 10.201 индексни поени. Вкупниот берзански промет забележа силно квартално зголемување, за 2,5 пати (зголемување од 39,7% во минатиот квартал), првенствено како резултат на зголемениот промет со акции. Вредноста на индексот на обврзниците (ОМБ) во текот на кварталот забележа минимална нагорна промена во однос на претходниот квартал и изнесуваше 124 индексни поени (123 индексни поени на крајот на претходниот квартал).

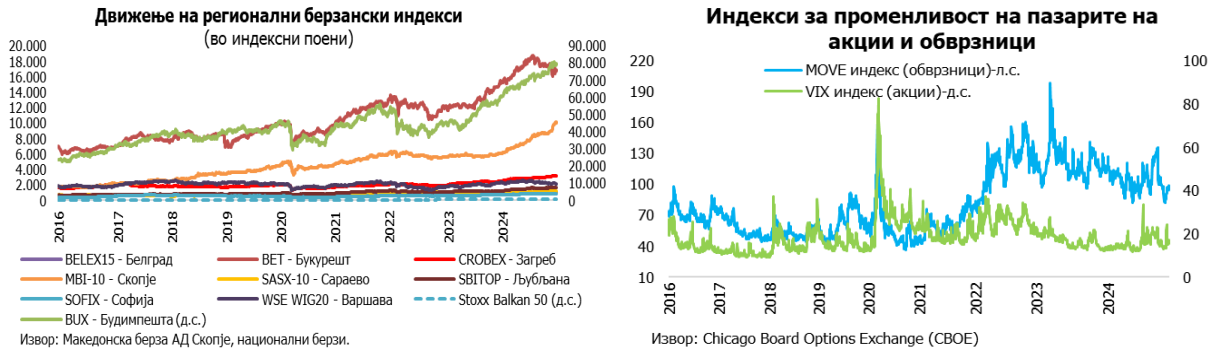
Извор: Македонска берза АД Скопје

Извор: Македонска берза АД Скопје

Во четвртиот квартал од 2024 година, берзанските индекси од регионот анализирани во просек исто така забележаа забрзан квартален раст, којшто изнесуваше 4,4% (раст од 2,9% во претходниот квартал). Притоа, раст бележат сите регионални индекси, со исклучок на романскиот и полскиот, коишто забележаа мал пад. Исто така, во текот на четвртиот квартал од 2024 година,

индексите на променливост на пазарите на обврзници и акции, односно индексите MOBE и ВИКС⁷⁰ на дневна основа, забележаа поумерен раст, т.е. индексот MOBE се зголеми за 3% во просек (по зголемувањето од 4% во претходниот квартал), додека индексот ВИКС се зголеми за 2% во просек (по зголемувањето од 20% во претходниот квартал). Движењата на двата индекса гледани заедно, укажуваат на зголемување на неизвесноста и променливоста на глобалните пазари на капитал, но поумерено, динамички гледано, главно заради случувањата при изборите што се одржаа во САД, засилените геополитички тензии, како и политичките случувања во Германија.

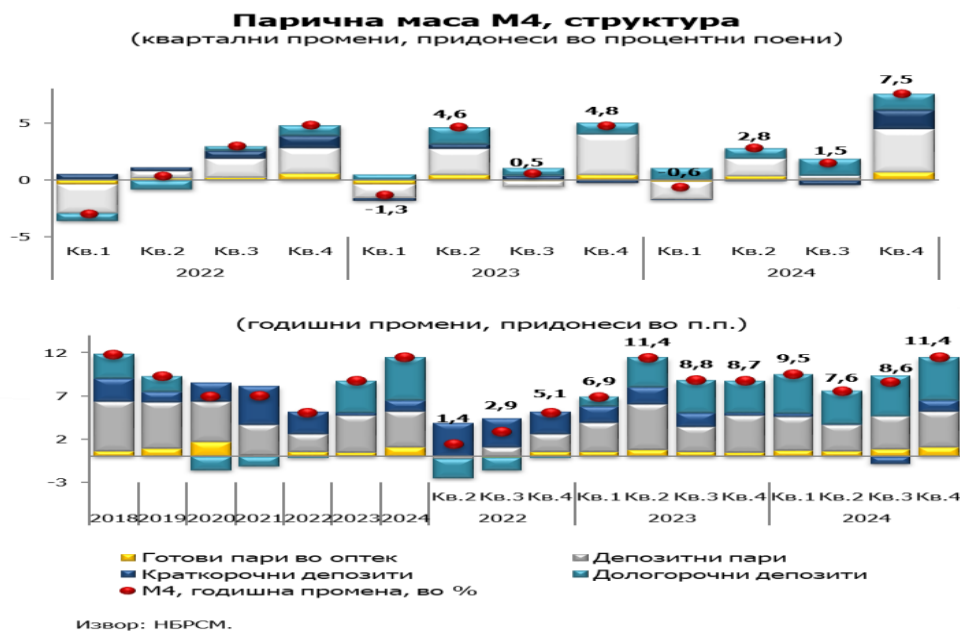
IV. Монетарни и кредитни агрегати

Во последниот квартал од годината е забележано позначително забрзување на растот на најширокиот монетарен агрегат M4. Забрзувањето е вообичаено за овој период од годината, а повисоката понуда на пари во овој период соодветствува на економските и финансиски услови во економијата. Создавањето на новата парична маса првенствено се должи на растот на најликвидните монетарни средства, а позитивен придонес имаат и краткорочните и долгорочните депозити. Ваквата структура на растот во одреден дел се објаснува со сезонските фактори, односно повисоката побарувачка на пари за трансакциски цели пред новогодишните и божиќните празници, надополнето и со повисоката потрошувачка. Притоа, поволните трендови кај штедењето во однос на рочната и валутната структура продолжуваат и во овој квартал, поттикнато и од мерките на Народната банка за поддршка на денаризацијата и штедењето на подолг рок. Во согласност со растот на депозитната база на банките, во четвртиот квартал се забележува засилен квартален раст и на кредитирањето, насочено кон двата сектора, со поголемо забрзување кај претпријатијата. Резултатите добиени од Анкетата за кредитната активност (АКА) во четвртиот квартал од 2024 година, укажуваат на натамошно нето-олеснување на кредитните услови кај двата сектора, и тоа посилно кај домаќинствата и послабо кај претпријатијата, при нето-зголемување на кредитната побарувачка, посилно кај претпријатијата, а послабо кај домаќинствата, во споредба со анкетата од претходниот квартал.

⁷⁰ Индексот MOBE (Merrill Lynch Option Volatility Estimate) ја покажува изведената (или имплицитната) променливост на американските пазари за државни хартии од вредност. Индексот ВИКС (Volatility Index) е конструиран врз основа на изведената променливост на опциите на индексот Сп 500. Инвеститорите ги користат двата индекса како показатели за состојбите и очекувањата во поглед на нестабилноста на финансиските пазари. Надолна патека кај индексите означува намалување на променливоста.

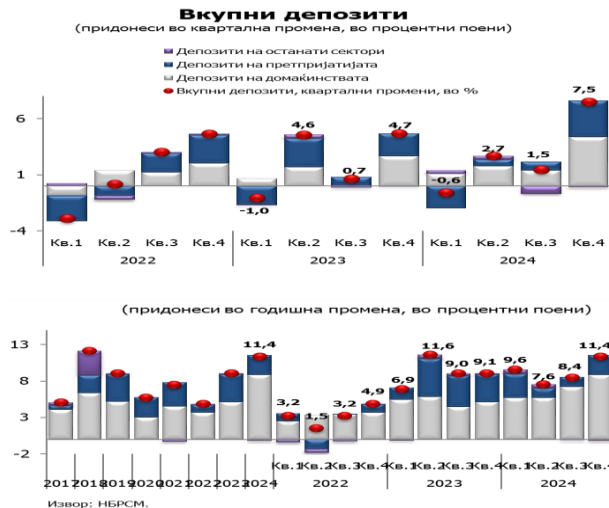
4.1. Монетарни агрегати

Во текот на четвртиот квартал од 2024 година, **најшироката парична маса М4 забележа позначителен квартален раст од 7,5%** (раст од 1,5% во третиот квартал), што е вообичаено за овој период од годината и во одреден дел ја одразува повисоката побарувачка на пари за трансакциски цели пред новогодишните и божиќните празници. Имено, структурно гледано, кварталниот раст произлегува од позитивниот придонес на сите компоненти на паричната маса, но со најголемо влијание на депозитните пари (3,8 п.п.), по што следува придонесот на краткорочните депозити (1,7 п.п.), долгорочните депозити (1,4 п.п.) и готовите пари во оптек (0,7 п.п.). Промените во однос на **валутната структура** и натаму упатуваат на посилен раст на денарските депозити (со депозитните пари) во споредба со растот на девизните депозити (со придонес од 5,6 п.п. и 1,3 п.п., соодветно), со што учеството на девизните депозити во М4 на крајот на четвртиот квартал изнесува 36,8% и е помало за 1,5 п.п. во споредба со крајот на претходниот квартал. На годишна основа, монетарниот агрегат М4 бележи раст од 11,4% (8,6% на крајот на третиот квартал).

Вкупните депозити во финансискиот систем⁷¹, во четвртиот квартал од 2024 година, забележаа значителен раст од 7,5% на квартална основа (по умерениот раст од 1,5% во третиот квартал). Од **секторски аспект**, депозитите на домаќинствата имаат позитивен придонес од 4,4 п.п., по кои следат од депозитите на претпријатијата со придонес од 3,2 п.п., при мал негативен придонес на вкупните депозити на останатите сектори (од 0,1 п.п.). Анализирано од **валутен аспект**, најголем дел, или околу 80% од растот на вкупните депозити произлегува од денарските депозити (со вклучени депозитни пари), за што придонесоа сезонските фактори, како што се предвремените исплати на платите, пензиите, социјалните трансфери и сл., предновогодишните празници, но и зајакнатата кредитна поддршка на банките. Од аспект на **рочноста**, растат и краткорочните и долгорочните депозити (со речиси воедначен придонес од 1,8 п.п. и 1,6 п.п., соодветно). **На годишна основа**, растот на вкупните депозити на крајот од четвртиот квартал достигна 11,4% (раст од 8,4% на крајот од третиот квартал).

⁷¹ Податоците се однесуваат на депозитите на недржавниот сектор во банките и штедилниците, средствата на останатите финансиски институции на сметките кај НБРСМ и средствата на единиците на локалната самоуправа на сметките кај НБРСМ. Податоците соодветствуваат со методолошките измени на НБРСМ од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска:
http://www.nbzm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nspk.

Вкупни депозити

	2022				2023				2024			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4
квартални промени, во %												
Вкупни депозити	-2,9	0,2	3,0	4,7	-1,0	4,6	0,7	4,7	-0,6	2,7	1,5	7,5
придонес во квартална промена на вкупните депозити, во п.п.												
Депозитни пари	-2,8	0,7	1,9	2,5	-1,3	2,5	-0,5	3,9	-1,7	1,7	0,3	4,1
Денарски депозити	-1,0	-0,9	0,3	0,7	0,3	1,0	0,4	0,4	0,9	0,7	0,6	2,0
Девизни депозити	0,9	0,3	0,9	1,5	0,0	1,0	0,8	0,4	0,2	0,3	0,6	1,4
Краткорочни депозити	0,6	0,3	0,7	1,2	-0,2	0,4	0,4	-0,3	-0,1	0,0	-0,5	1,8
Долгорочни депозити	-0,7	-0,9	0,4	1,0	0,5	1,7	0,8	1,1	1,2	1,0	1,7	1,6
Домаќинства	-0,9	1,4	1,2	2,0	0,7	1,7	0,0	2,7	1,1	1,8	1,4	4,4
Претпријатија	-2,2	-0,9	1,7	2,5	-1,7	2,5	0,8	2,0	-2,0	0,6	0,8	3,2
Останати сектори	0,2	-0,3	0,1	0,1	-0,1	0,4	-0,1	0,0	0,3	0,3	-0,7	-0,1

Извор: НБРСМ.

Растот на **депозитите на домаќинствата** забрза во четвртиот квартал на годината (квартална стапка на раст од 6,6%, во споредба со умерениот раст од 2,1% во третиот квартал од годината). Од **валутен аспект**, кварталниот раст во најголем дел произлегува од позитивниот придонес на денарските депозити (во поголем дел кај депозитните пари, но и орочените денарски депозити), при мал придонес од девизните депозити (придонес од 6,0 п.п. и 0,6 п.п., соодветно). Од аспект на **рочната структура**, растот во целост произлегува од долгорочните депозити (со придонес од 2,4 п.п.), при намалување на краткорочните депозити (со негативен придонес од 0,3 п.п.), што укажува на поволни трендови кај штедењето и во последниот квартал од годината. На **годишна основа**, растот на вкупните депозити на домаќинствата во четвртиот квартал од 2024 година достигна 13,8% (11,2% на крајот од третиот квартал).

Депозитите на претпријатијата⁷², во четвртиот квартал од 2024 година, забележаа значителен раст од 11,5% на квартална основа (раст од 2,7% во третиот квартал). Од аспект на **валутната структура**, позначителен раст бележат денарските депозити (со вклучени депозитни пари), при поумерен раст на девизните депозити (со позитивни придонеси од 7,4 п.п. и 4,1 п.п., соодветно). Од **рочен аспект**, значителен придонес од 6,5 п.п. имаат краткорочните депозити, додека долгорочните депозити бележат мал позитивен придонес од 0,5 п.п. На **годишна основа**, депозитите на претпријатијата на крајот од четвртиот квартал од 2024 година се повисоки за 9,2% (раст од 4,7% на крајот на третиот квартал).

Депозити на домаќинствата

	2022				2023				2024			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4
квартални промени, во %												
Вкупни депозити на домаќинствата	-1,4	2,1	1,9	3,1	1,0	2,6	0,0	4,2	1,7	2,7	2,1	6,6
придонес во квартална промена на вкупните депозити, во п.п.												
Депозитни пари	-1,8	1,1	0,7	2,5	-0,2	1,2	-1,1	3,1	0,0	1,3	0,4	4,6
Денарски депозити	-1,4	-0,8	0,0	0,7	0,5	0,9	0,5	0,7	1,2	0,7	1,1	1,5
Девизни депозити	1,8	1,8	1,2	-0,1	0,8	0,4	0,6	0,4	0,5	0,8	0,7	0,6
Краткорочни депозити	0,9	1,3	0,7	-0,6	0,1	-0,5	-0,2	-0,9	0,2	0,2	-1,0	-0,3
Долгорочни депозити	-0,4	-0,3	0,5	1,2	1,1	1,8	1,3	2,0	1,5	1,3	2,8	2,4

Извор: НБРСМ.

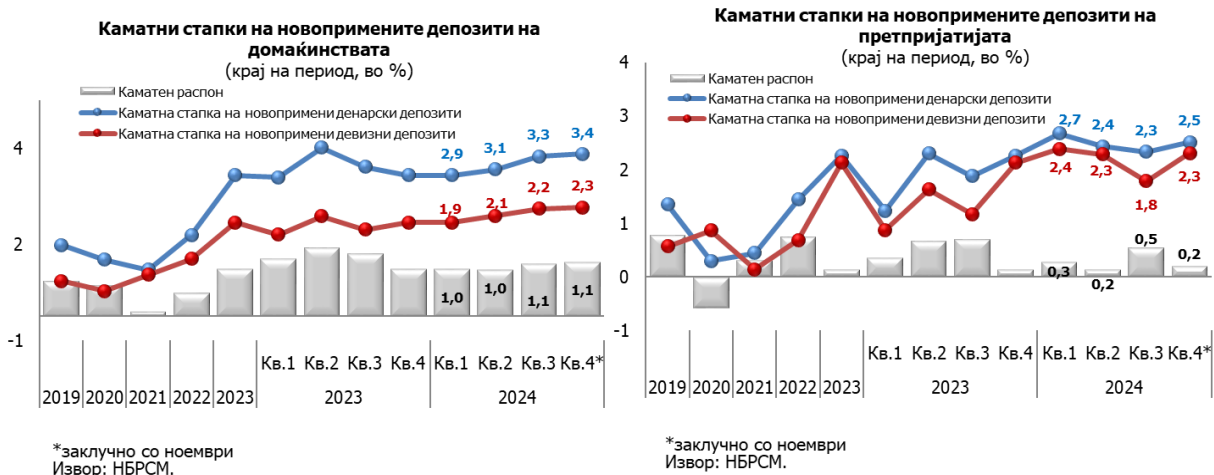
Депозити на претпријатијата

	2022				2023				2024			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4
квартални промени, во %												
Вкупни депозити на претпријатијата	-7,8	-3,2	6,3	9,3	-5,8	9,4	2,8	6,9	-6,7	2,1	2,7	11,5
придонес во квартална промена на вкупните депозити, во п.п.												
Депозитни пари	-6,0	-0,4	4,7	3,2	-4,5	5,5	0,2	6,0	-6,0	2,1	2,3	4,6
Денарски депозити	-0,4	-0,2	1,1	0,5	0,6	1,4	0,8	0,4	0,3	0,3	0,2	2,9
Девизни депозити	-1,4	-2,6	0,4	5,7	-1,9	2,5	1,8	0,5	-0,9	-0,3	0,3	4,1
Краткорочни депозити	-0,6	-0,8	0,9	5,4	-1,1	2,2	2,2	1,2	-1,8	-1,1	0,6	6,5
Долгорочни депозити	-1,1	-2,0	0,7	0,7	-0,2	1,7	0,4	-0,3	1,1	1,1	-0,2	0,5

Извор: НБРСМ.

⁷² Растот на депозитите на претпријатијата во еден дел е поврзан со одобрување кредит во поголем износ на компанија од енергетскиот сектор, што се одрази и врз нивото на депозитите.

Анализата на приносите⁷³ на новото штедење покажува дека во ноември каматните стапки на новопримените⁷⁴ денарски и девизни депозити **на домаќинствата** изнесуваат 3,4% и 2,3%, соодветно (3,3% и 2,2%, соодветно во септември). Во вакви услови, каматниот распон помеѓу новото денарско и девизно штедење кај домаќинствата е непроменето во однос на претходниот квартал и изнесува 1,1 п.п. Кај **корпоративниот сектор**, каматните стапки на новопримените денарски и девизни депозити во ноември изнесуваа 2,5% и 2,3%, соодветно (2,3% и 1,8%, соодветно во септември). Со ваквите поместувања, каматниот распон меѓу новопримените денарски и девизни депозити на претпријатијата на крајот на ноември се стесни и изнесува 0,2 п.п. Од аспект на вкупните примени депозити (денарски и девизни), каматните стапки на депозитите на претпријатијата и на домаќинствата во ноември изнесуваат 2,7% и 2,1%, соодветно и се поголеми во однос на септември 2024 година (2,3% и 2,0%, соодветно).

4.2. Кредитна активност

Кредитната активност на банките во четвртиот квартал од годината исто така забележа засилен квартален раст од 5,4% (1,5% во третиот квартал). Ваквите остварувања се во согласност и со информациите од Анкетата за кредитната активност спроведена во четвртиот квартал од 2024 година, којашто покажува нето-олеснување на условите за одобрување кредити и нето-зголемување на кредитната побарувачка. Гледано по сектори, во последниот квартал, нето-олеснувањето на кредитните услови е посилно кај домаќинствата, а поумерено кај претпријатијата, во споредба со анкетата од претходниот квартал. Од друга страна, кај претпријатијата се забележува посилно нето-зголемување на побарувачката, додека тоа е послабо кај домаќинствата, во споредба со претходната анкета. За првиот квартал од 2025 година, банките очекуваат натамошно нето-олеснување на кредитните услови, поизразено кај домаќинствата, како и умерено нето-зголемување на побарувачката кај двата сектора.

⁷³ Податоците за каматните стапки се во согласност со методолошките измени на Народната банка од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска:
http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nspix.

⁷⁴ Во однос на каматните стапки на новопримените депозити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новопримените депозити произлегува од фактот што тие произлегуваат од обемот на новопримени депозити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

Вкупни кредити на приватен сектор

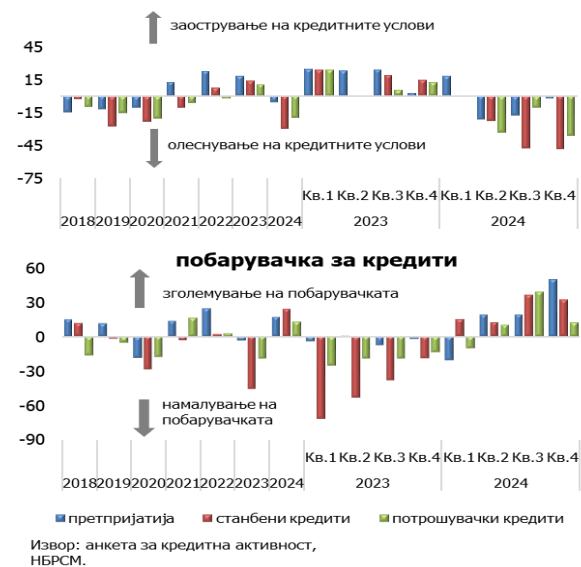
	2022				2023				2024			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4

Квартални промени, во %

Вкупни кредити на приватен сектор	2,6	2,7	1,1	2,6	0,0	2,6	0,5	1,9	1,0	2,9	1,5	5,4
Придонес во квартална промена на вкупните кредити, во п.п.												
Денарски кредити	1,3	1,1	-0,2	1,2	-0,3	1,3	0,7	1,7	1,1	3,0	1,8	4,2
Девизни кредити	1,3	1,6	1,4	1,4	0,4	1,3	-0,3	0,2	-0,1	-0,1	-0,3	1,2
Краткорочни кредити	1,4	0,5	-0,1	0,5	-0,5	0,1	-0,5	0,1	0,5	0,0	0,0	1,4
Долгорочни кредити	1,3	2,0	1,2	2,5	0,6	2,5	1,0	1,8	0,2	2,8	1,4	4,1
Домаќинства	0,8	1,3	0,8	0,7	0,6	1,1	0,7	0,9	0,7	1,3	1,1	1,4
Претпријатија	1,8	1,3	0,3	1,9	-0,6	1,5	-0,3	1,0	0,3	1,7	0,5	3,9

Извор: НБРСМ.

услови за одобрување кредити

Извор: анкета за кредитна активност, НБРСМ.

Анализата на секторската структура на вкупните кредити на приватниот сектор укажува на засилен квартален раст на кредитите и кај претпријатијата, и кај домаќинствата, поизразен кај корпоративниот сектор⁷⁵ од кој произлегуваат 3,9 п.п. од растот на вкупните кредити во овој квартал. Од **валутен и рочен аспект** преовладува придонесот на денарските кредити (4,2 п.п.), односно на долгорочните кредити (4,1 п.п.). Учеството на **сомнителните и спорните побарувања**⁷⁶ во вкупните кредити се намали на нивото од 2,6% (2,9% во претходниот квартал).

Учество на сомнителните и спорните побарувања во вкупните кредити (во %)

* Се однесува на учеството на сомнителните и спорните побарувања во вкупните кредити на соодветниот сектор
Извор: НБРСМ.

На годишна основа, вкупните кредити во четвртиот квартал на 2024 година се повисоки за 11,2% (7,5% на крајот на третиот квартал). Во услови на силен раст и на депозитите, учеството

⁷⁵ Растот на кредитите на претпријатијата во еден дел е поврзан со одобрување кредит во поголем износ на јавно претпријатие од енергетскиот сектор.

⁷⁶ Од почетокот на 2024 година, во примена е нова Одлука за методологијата за управување со кредитниот ризик објавена во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 57/23, со која се врши натамошно усогласување со регулаторните барања коишто се применуваат во Европската Унија и се јакне стабилноста на банкарскиот систем. Таа предвидува нов начин на утврдување на нефункционалните кредитни изложености, ги зајакнува критериумите за следење и контрола на квалитетот на кредитното портфолио на банките и се унапредуваат правилата за реструктурирање на кредитните изложености на банките. Новите методолошки промени за утврдување на нефункционалните кредити, може да доведат до нивни раст, барем во почетниот период по примената на Одлуката што е повеќе ефект од поинаквиот пристап во определувањето на нефункционалниот статус (во броењето на деновите на доцнење), отколку на променетата кредитоспособност на клиентите.

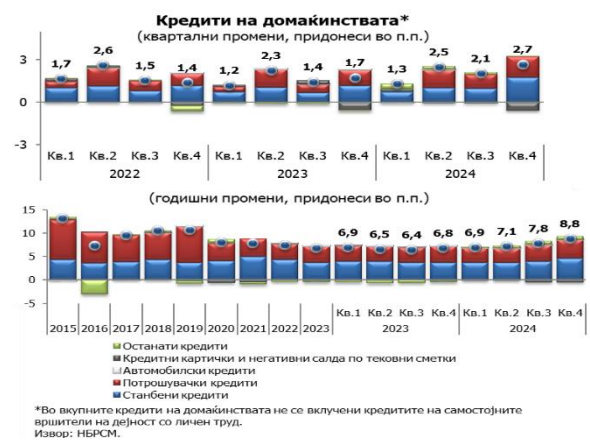
на вкупните кредити во вкупните депозити се намали и изнесува 81,4% (83,1% во претходниот квартал).

Во четвртиот квартал од 2024 година, **кредитирањето на секторот „домаќинства“** бележи умерен квартален раст од 2,7% (раст од 2,0% во претходниот квартал). Притоа, растот и натаму во најголем дел произлегува од станбените и потрошувачките кредити, а придонесот на другите видови кредити е негативен. Остварувањата соодветствуваат со резултатите од **Анкетата за кредитната активност** на банките за четвртиот квартал од 2024 година, коишто упатуваат на засилено нето-олеснување на кредитните услови и натамошно, но послабо нето-зголемување на побарувачката на кредити кај секторот „домаќинства“. Од **валутен аспект**, поголем придонес за растот имаат девизните кредити, при умерен позитивен придонес на денарските кредити. Гледано од аспект на **рочната структура**, растот во целост произлегува од долгорочните кредити, при намалување на краткорочните кредити. **На годишна основа**, вкупните кредити на домаќинствата на крајот на четвртиот квартал од 2024 година се повисоки за 8,8% (раст од 7,7% на крајот на третиот квартал).

Кредити на домаќинствата

	2022				2023				2024			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4
Квартални промени, во %												
Вкупни кредити на домаќинствата	1,6	2,6	1,5	1,4	1,2	2,2	1,5	1,7	1,3	2,5	2,0	2,7
Придонес во квартална промена на вкупните кредити, во п.п.												
Денарски кредити	1,0	1,3	0,5	0,1	0,3	0,8	0,9	0,6	0,7	1,6	1,2	1,2
Девизни кредити	0,6	1,3	1,0	1,3	0,8	1,4	0,5	1,1	0,6	0,9	0,9	1,5
Краткорочни кредити	0,2	0,1	0,0	-0,2	0,2	0,0	0,3	-0,3	0,2	0,0	0,0	-0,3
Долгорочни кредити	1,3	2,4	1,5	1,9	1,0	2,2	1,2	2,0	0,7	2,2	1,9	3,0

Извор: НБРСМ.

Во четвртиот квартал од 2024 година, износот на **вкупните кредити одобрени на корпоративниот сектор** забележа силен раст на квартална основа од 8,2%, (раст од 1,0% во претходниот квартал). Според резултатите од **Анкетата за кредитната активност** за четвртиот квартал од 2024 година, банките укажуваат на посилно нето-зголемување на побарувачката на вкупните кредити од страна на претпријатијата, при послабо нето-олеснување на вкупните кредитни услови, во споредба со претходната анкета. Од **валутен аспект**, најголемиот дел од прирастот произлегува од кредитите во домашна валута. Според **рочната структура**, растот произлегува од долгорочните кредити, при умерен позитивен придонес и на краткорочните кредити. **На годишно ниво**, вкупните кредити на претпријатијата на крајот на четвртиот квартал се повисоки за 13,9% (7,5% на крајот на претходниот квартал).

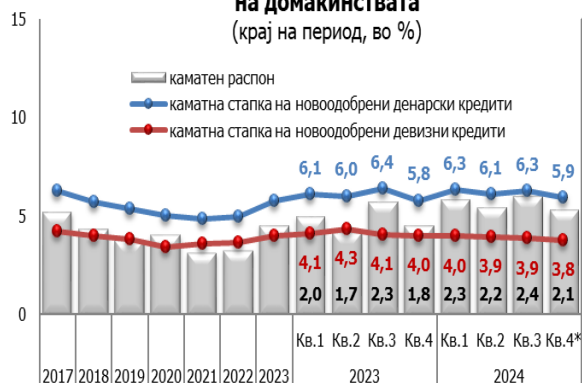
Кредити на претпријатијата

	2022				2023				2024			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4
Квартални промени, во %												
Вкупни кредити на претпријатијата	3,7	2,8	0,7	3,9	-1,3	3,1	-0,6	2,1	0,7	3,5	1,0	8,2
Придонес во квартална промена на вкупните кредити, во п.п.												
Денарски кредити	1,7	0,9	-1,0	2,4	-1,1	2,0	0,5	2,9	1,5	4,6	2,6	7,5
Девизни кредити	2,0	1,8	1,8	1,5	-0,2	1,1	-1,1	-0,7	-0,8	-1,1	-1,6	0,7
Краткорочни кредити	2,7	0,9	-0,3	1,3	-1,4	0,3	-1,3	0,6	0,8	-0,1	0,2	3,3
Долгорочни кредити	1,3	1,5	1,0	3,1	0,2	2,6	0,7	1,6	-0,3	3,5	1,0	5,3

Извор: НБРСМ.

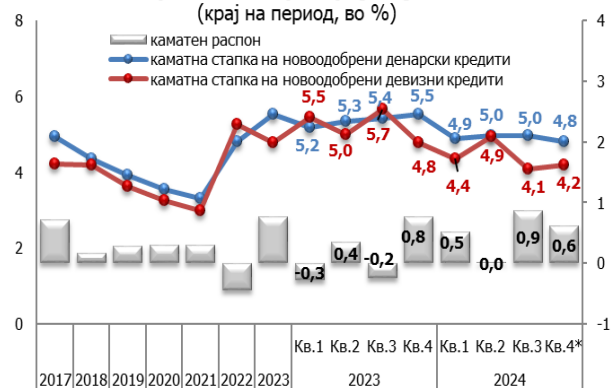
Според податоците за каматните стапки⁷⁷ на новоодобрените кредити⁷⁸ во ноември, каматните стапки на денарските и девизните кредити **на домаќинствата** изнесуваат 5,9% и 3,8%, соодветно (6,3% и 3,9%, соодветно, во септември). Во вакви услови, каматниот распон меѓу новото денарско и девизно кредитирање на домаќинствата се намали на 2,1 п.п. (2,4 п.п. во третиот квартал). **Кај претпријатијата**, каматните стапки на новоодобрените денарски и девизни кредити изнесуваат 4,8% и 4,2%, соодветно (5,0% и 4,1%, соодветно во септември), со што каматниот распон меѓу новото денарско и девизно кредитирање на претпријатијата се намали и изнесува 0,6 п.п. (0,9 п.п. во третиот квартал). Во однос на **вкупните кредити** одобрени на приватниот сектор, на крајот на ноември каматните стапки на кредитите на домаќинствата и на претпријатијата изнесуваат 5,7% и 5,1%, соодветно и се непроменети кај двата сектора во однос на септември 2024 година.

Каматни стапки на новоодобрените кредити на домаќинствата
(крај на период, во %)

* заклучно со ноември.
Извор: НБРСМ.

Каматни стапки на новоодобрените кредити на претпријатијата
(крај на период, во %)

* заклучно со ноември.
Извор: НБРСМ.

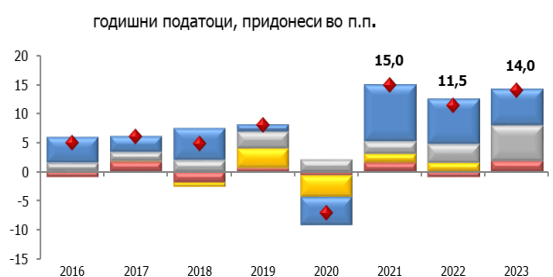
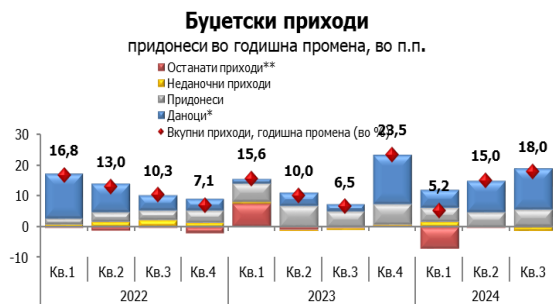
⁷⁷ Податоците за каматните стапки се во согласност со методолошките измени на Народната банка од јуни 2018 година. Повеќе информации за методолошките измени може да се најдат на следнава врска: http://www.nbrm.mk/monetarna_statistika_i_statistika_na_kamatni_stapki.nsp.x.

⁷⁸ Во однос на каматните стапки на новоодобрените кредити треба да се има предвид дека за нив се карактеристични променливи движења. Променливоста на каматните стапки на новоодобрените кредити произлегува од фактот што тие произлегуваат од обемот на новоодобрените кредити (којшто од месец во месец може да се менува) и нивната каматна стапка.

V. Јавни финансии

И во третиот квартал од 2024 година беше забележан висок годишен раст на приходите во буџетот (од 18%), но и годишен раст на буџетските расходи (од 13,1%). Сепак, повисокиот раст на приходите од буџетските расходи придонесе за намалување на буџетскиот дефицит на годишна основа, којшто се сведе на 0,1% од БДП (0,4% од БДП во истиот квартал од претходната година). Во периодот јануари – ноември 2024 година, буџетскиот дефицит изнесува 3,3% од БДП, односно 66,4% од планираниот дефицит за 2024 година во согласност со прераспределбата на буџетот. Остварениот буџетски дефицит во периодот јануари – ноември 2024 година е финансиран преку нето-задолжување на државата првенствено на домашниот, но и на странскиот пазар, при истовремен раст на депозитите на државата кај Народната банка. Вкупниот јавен долг на крајот на третиот квартал од 2024 година изнесува 61,1% од БДП и е релативно стабилен на годишна основа.

Во третиот квартал на 2024 година, **вкупните приходи** во Буџетот на Република Северна Македонија⁷⁹ остварија висок годишен раст од 18%, што претставува забрзување во однос на претходниот квартал кога изнесуваше 15%. За ваквиот годишен раст придонесоа речиси сите категории буџетски приходи, со исклучок на неданочните приходи коишто бележат мал годишен пад. Во рамките на одделните категории, најзначителен удел во растот на вкупните приходи имаат даноците, со придонес од 13,3 п.п. (10,2 п.п. во претходниот квартал), како и приходите од придонеси со позитивен придонес од 5,5 п.п. (4,8 п.п. во претходниот квартал).

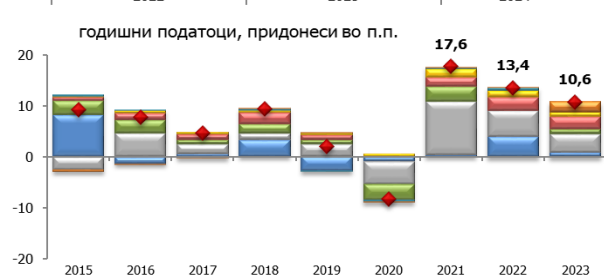
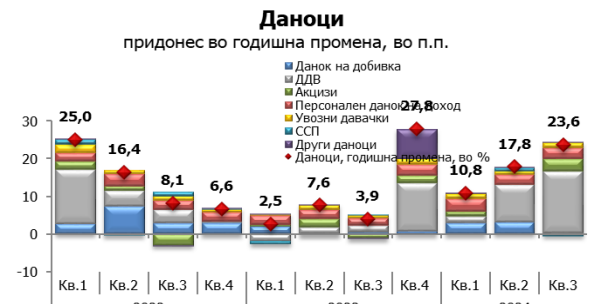
годишни податоци, придонеси во п.п.

Година	Данок на добивка	ДДВ	Акцизи	Персонален данок на доход	Увозни давачки	ССП	Други даноци	Даноци, годишна промена, во п.п.
2016	15,0	11,5	14,0	15,0	11,5	14,0	15,0	15,0
2017	11,5	14,0	15,0	11,5	14,0	15,0	11,5	11,5
2018	14,0	15,0	11,5	14,0	15,0	11,5	14,0	14,0
2019	15,0	11,5	14,0	15,0	11,5	14,0	15,0	15,0
2020	11,5	14,0	15,0	11,5	14,0	15,0	11,5	11,5
2021	14,0	15,0	11,5	14,0	15,0	11,5	14,0	14,0
2022	15,0	11,5	14,0	15,0	11,5	14,0	15,0	15,0
2023	11,5	14,0	15,0	11,5	14,0	15,0	11,5	11,5

*Вклучува даночни приходи (ССП).

**Останатите приходи вклучуваат капитални приходи, странски донации и приходи од наплатени заеми.

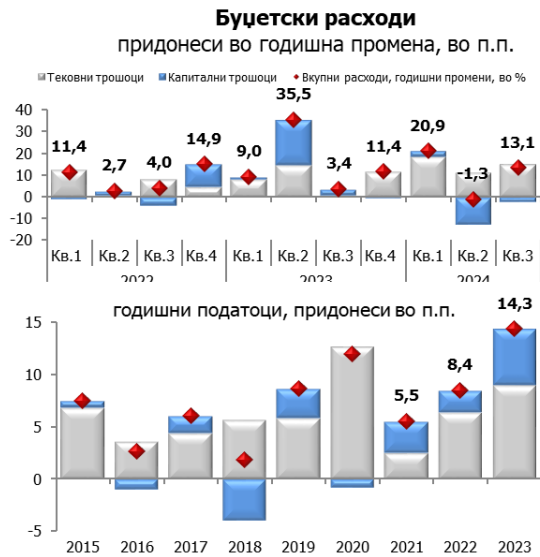
Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

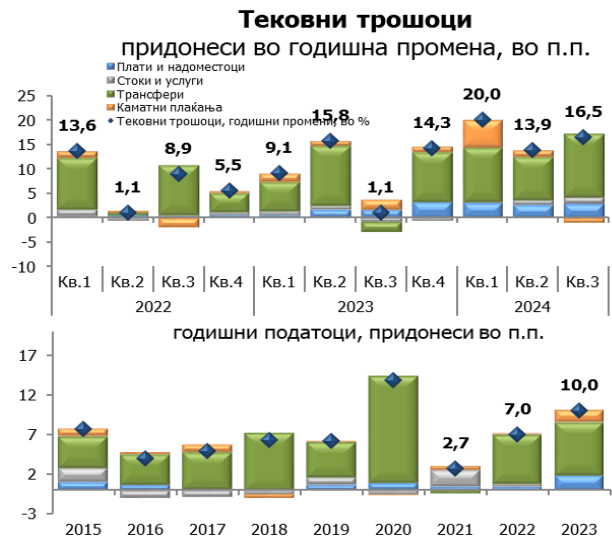
Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Годишниот раст на вкупните **даночни приходи**, во третиот квартал од 2024 година, забрза и достигна 23,6%. Ваквите остварувања произлегуваат од повисокиот придонес на приходите од индиректни даноци, во најголем дел од приходите од ДДВ (со придонес од 16,4 п.п.), но во помал дел и од акцизите и увозните давачки (придонеси од 3,2 п.п. и 1,4 п.п., соодветно). Исто така, позитивен придонес за растот на даночните приходи имаат и директните даноци, односно персоналниот данок на доход и данокот на добивка (со придонеси од 2,9 п.п. и 0,3 п.п., соодветно).

⁷⁹ Централен буџет и буџети на фондови.

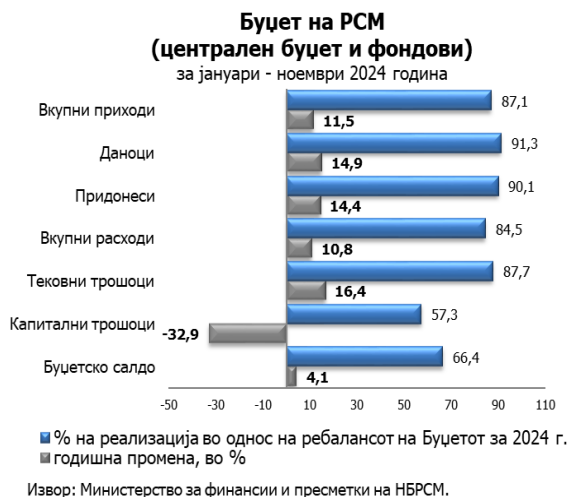

Извор: Министерство за финансии

Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ

Вкупните буџетски расходи остварени во вториот квартал на 2024 година бележат раст на годишна основа од 13,1%, по падот во претходниот квартал поради пониските капитални трошоци⁸⁰. Структурно гледано, растот на вкупните расходи во целост произлегува од повисоките тековни трошоци⁸¹, при пад на капиталните трошоци. Годишниот раст на тековните расходи во најголем дел произлегува од категоријата „трансфери“⁸² (придонес од 12,9 п.п.), а поумерен придонес има и растот кај категориите „плати и надоместоци“ и „стоки и услуги“ (од 2,8 п.п. и 1,5 п.п., соодветно), додека негативен придонес има категоријата „каматни плаќања“ (0,8 п.п.).

Буџетскиот дефицит во третиот квартал на 2024 година изнесуваше 1.291 милион денари, или 0,1% од БДП⁸³, што претставува пониско остварување во споредба со истиот период од

⁸⁰ Падот на капиталните трошоци во вториот квартал се должи на повисоката споредбена основа од вториот квартал на 2023 година кога беше исплатен позначителен износ за финансирање на проектот за изградба на патната инфраструктура (коридорите 8 и 10д).

⁸¹ Тековните трошоци, односно трансферите се повисоки како резултат на линеарното зголемување на пензиите во септември за 2500 денари во согласност со Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

⁸² Категоријата „трансфери“ се однесува на трошоците за пензии, трошоците за социјална заштита, трошоците за здравствена заштита и други трансфери (главно субвенции).

⁸³ За пресметките се користи проектираниот износ на номиналниот БДП (од октомври 2024 година) којшто не ги одразува нагорните ревизии на БДП направени од страна на ДЗС за 2022 и 2023 година.

минатата година (дефицит од 0,4% од БДП). Остварениот дефицит во третото тримесечје беше финансиран првенствено преку нето-задолжување на државата на домашниот пазар и минимално повлекување средства од депозитите на државата кај Народната банка, при нето-раздолжување на странскиот пазар.

БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА (Централен буџет и буџети на фондови)

	2024							2024							
	Буџет 2024	Ребаланс за буџет 2024	Реалокација 2024	Кв.1	Кв.2	Кв.3	јан. - ное. 2024	Кв.1		Кв.2		Кв.3		јан. - ное. 2024	
								Годишни промени, во %	Придонес во годишна промена, во п.п.	Годишни промени, во %	Придонес во годишна промена, во п.п.	Годишни промени, во %	Придонес во годишна промена, во п.п.	Годишни промени, во %	Придонес во годишна промена, во п.п.
ВКУПНИ ПРИХОДИ	310.128	318.150	318.151	69.418	74.880	78.272	277.082	5,2	5,2	15,0	15,0	18,0	18,0	11,5	11,5
Даночни приходи и придонеси	279.044	284.469	284.469	63.672	70.282	72.739	256.743	12,4	10,6	16,2	15,0	20,8	18,9	14,6	13,2
Даночни*	178.067	179.257	179.257	39.761	43.997	46.231	161.955	10,8	5,9	17,8	10,2	23,6	13,3	14,7	8,4
Придонеси	100.977	105.212	105.212	23.911	26.285	26.508	94.788	15,2	4,8	13,6	4,8	16,1	5,5	14,4	4,8
Неданочни приходи	20.394	22.541	22.541	4.957	3.843	3.757	15.959	26,9	1,6	1,5	0,1	-15,7	-1,1	6,4	0,4
Капитални приходи	3.210	3.240	3.240	199	149	1.148	1.671	3,1	0,0	-17,2	0,0	11,9	0,2	-16,5	-0,1
Странски донации	7.479	7.900	7.900	590	606	628	2.709	-88,8	-7,1	-12,2	-0,1	2,6	0,0	-63,4	-1,9
ВКУПНИ РАСХОДИ	343.638	362.816	362.816	84.086	84.068	79.563	306.738	20,9	20,9	-1,3	-1,3	13,1	13,1	10,8	10,8
Тековни трошоци	298.459	318.118	325.443	77.077	78.153	75.141	285.319	20,0	18,5	13,9	11,2	16,5	15,1	16,4	14,6
Капитални трошоци	45.179	44.698	37.374	7.009	5.915	4.422	21.419	31,6	2,4	-64,4	-12,5	-23,8	-2,0	-32,9	-3,8
БУЏЕТСКИ ДЕФИЦИТ / СУФИЦИТ	-33.510	-44.666	-44.666	-14.668	-9.188	-1.291	-29.656								
Финансирање	33.510	44.666	44.666	14.668	9.188	1.291	29.656								
Прилив	78.564	83.727	83.727	33.129	14.212	10.280	67.532								
Други приливи	0	500	500	253	43	457	930								
Странски заеми	43.164	48.487	48.486	9.939	3.530	287	44.937								
Депозити	-4.863	-20.388	-20.387	-2.134	3.225	5	-33.846								
Државни записи	40.263	55.128	55.128	25.071	7.414	9.531	55.511								
Продажба на акции	0	0	0	0	0	0	0								
Одлив	45.054	39.061	39.061	18.461	5.024	8.989	37.876								
Отплата на главница	45.054	39.061	39.061	18.461	5.024	8.989	37.876								
Надворешен долг	26.429	20.334	20.334	6.610	3.402	6.586	19.990								
Домашен долг	18.625	18.727	18.727	11.851	1.622	2.403	17.886								
Други одливи	0	0	0	0	0	0	0								

* Вклучува даночни приходи (ССП)

Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Во периодот јануари – ноември 2024 година, вкупните буџетски приходи се повисоки за 11,5% на годишна основа. Ова во најголем дел произлегува од подобрите остварувања кај даночните приходи и придонесите, како и од неданочните приходи, додека приходите од странските донации⁸⁴ бележат поголем пад поради повисоката споредбена основа од минатата година. Истовремено, буџетските расходи се повисоки за 10,8% на годишна основа, за што во целост придонесуваат тековните трошоци, при пониски капитални расходи⁸⁵. Во периодот јануари – ноември 2024 година, буџетскиот дефицит изнесува 29.656 милиони денари или 3,3% од БДП⁸⁶, што претставува 66,4% од дефицитот планиран со прераспределбата на Буџетот⁸⁷ за 2024 година. Остварениот дефицит во поголем дел е финансиран преку нето-задолжување на домашниот пазар и на странскиот пазар⁸⁸, при истовремен раст на депозитите на државата кај Народната банка.

⁸⁴ Во март 2023 година, странските донации се зголемија заради добиениот грант од Европската Унија во износ од 72 милиона евра за справување со енергетската криза.

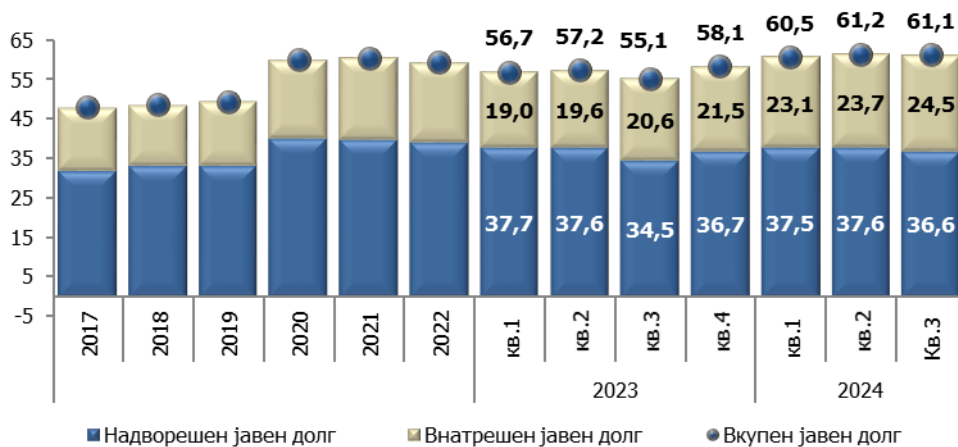
⁸⁵ Капиталните расходи бележат пад како резултат на повисоката споредбена основа од 2023 година поради исплатите кон Јавното претпријатие за државни патишта (ЈПДП) за изградба на автопатите од коридорите 8 и 10Д.

⁸⁶ За пресметките се користи проектираниот износ на номиналниот БДП (од октомври 2024 година) којшто не ги одразува нагорните ревизии на БДП направени од страна на ДЗС за 2022 и 2023 година.

⁸⁷ „Службен весник на РСМ“ бр. 250 од 11.12.2024 година.

⁸⁸ Прилив од втората транша од 155 милиони евра од програмата ПЛЛ (Линија за претпазливост и ликвидност) на Меѓународниот монетарен фонд во јануари 2024 година и прилив од 50 милиони евра од заем од Европската комисија во мај 2024 година. Во март 2024 година, државата исплати достасана рата од околу 70 милиони евра за обврзницата позната како НСВ (Namensschuldverschreibungen). Во октомври 2024 година е остварен прилив од 500 милиони евра од договорот за кредит со „Унгарската експорт-импорт банка“ ПЛЦ Будимпешта (Hungarian Export Import-Bank PLC, Budapest).

Јавен долг во % од БДП

Извор: Министерство за финансии и пресметки на НБРСМ.

Состојбата на вкупниот јавен долг⁸⁹, на крајот на третиот квартал од 2024 година, изнесува 61,1% од БДП⁹⁰, што претставува мало намалување за 0,1 п.п. од БДП во споредба со крајот на претходниот квартал. Ова во поголем дел се должи на намалувањето на надворешниот долг, при благо зголемување на внатрешниот долг. Од аспект на должничката структура, намалувањето во целост се должи на падот на долгот на јавните претпријатија (гарантиран и негарантиран)⁹¹ за 0,3 п.п. и изнесува 8,2% од БДП (8,5% од БДП во претходниот квартал), при мало зголемување на вкупниот државен долг⁹² за 0,1 п.п. и изнесува 52,9% од БДП. Во однос на истиот период од 2023 година, вкупниот јавен долг на крајот на третиот квартал од 2024 година е повисок за 6,0 п.п. од БДП.

⁸⁹ Јавниот долг е дефиниран со Законот за јавен долг („Службен весник на РМ“ број 62/05, 88/08, 35/11, 139/14 и 98/19) според кој тој претставува збир на државниот долг и долгот на јавните претпријатија основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје, како и трговските друштва коишто се во целосна или во претежна сопственост на државата или на општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје.

⁹⁰ За пресметките се користи проектираниот износ на номиналниот БДП (од октомври 2024 година) којшто не ги одразува нагорните ревизии на БДП направени од страна на ДЗС за 2022 и 2023 година.

⁹¹ Во согласност со измените во Законот за јавен долг од мај 2019 година негарантираниот долг на јавните претпријатија и акционерски друштва основани од државата или од општините, општините во Градот Скопје и Градот Скопје се пресметува во јавниот долг („Службен весник на РМ“ бр. 62/05, 88/08, 35/11, 139/14 и 98/19).

⁹² Државниот долг е дефиниран како збир на долговите на централната влада, јавните фондови и општините.